

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Харківської обласної державної адміністрації
Харківський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Одарченко В.І.

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА
КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЮ СИСТЕМОЮ
У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

МАТЕРІАЛИ УЗАГАЛЬНЕНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ

Харків
2016

УДК 378. 147.091.33 – 027.22

ББК 74.580.267

О-40

Автор

Одарченко В.І. кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Рецензенти:

Репко І.П. кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Леонов І.Г. кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фізики та радіоелектроніки Харківського університету Повітряних сил імені Івана Кожедуба.

Експерт

Дмитренко К.А. керівник навчально-методичного відділу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

О40

Одарченко В. І. Особливості організації самостійної роботи студентів за кредитно-трансферною системою у вищому навчальному закладі : матеріали узагальненого педагогічного досвіду / В. І. Одарченко. – Х., 2016. – 110с.

Матеріали узагальненого педагогічного досвіду викладача педагогічних дисциплін Одарченко В.І. висвітлюють аналіз проблеми організації навчання за кредитно-трансферною системою, визначають провідні фактори цієї системи, які детермінують успішність учіння студентів. У роботі простежуються актуальність, теоретичне обґрунтування теми досвіду, а також результативність та практичне значення.

Представленні матеріали можуть бути використані викладачами вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації для збагачення власного педагогічного досвіду.

УДК 378. 147.091.33 – 027.22

ББК 74.580.267

О-40

Затверджено

науково-методичною радою

Комунального закладу

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Протокол № від 2016 р.

Голова науково-методичної ради _____ А.А. Харківська

© ХГПА, 2016

© Одарченко В.І.

ІНФОРМАЦІЙНА КАРТА ДОСВІДУ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: Харківський коледж комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

АВТОР: Одарченко Вероніка Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології

ТЕМА ДОСВІДУ: Особливості організації самостійної роботи студентів за кредитно-трансферною системою у вищому навчальному закладі

АНОТАЦІЯ ДОСВІДУ: Здійснено теоретичний аналіз проблеми організації навчання за кредитно-трансферною системою. Визначено провідні фактори цієї технології, які детермінують успішність учіння студентів. Проаналізовано способи проектування змісту навчальних модулів.

ФОРМА УЗАГАЛЬНЕННЯ: опис досвіду та практично-методичні додатки

КИМ ВИВЧАВСЯ: творчою групою викладачів коледжу: Кондрацькою Л.В., Акімовою О.М., Семеновою М.О., Кузнецовою О.В..

МІСЦЕ ЗНАХОДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДОСВІДУ: Харківський коледж комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки та психології протокол №1 від 26.08. 2014р.

Зав. кафедри

_____ Г.Ф. Пономарьова

Розглянуто і затверджено на засіданні науково-методичної ради факультету протокол № 1 від 09.09.2014 р.

Голова науково-методичної ради

_____ Л.П. Четаєва

ПЛАН

вивчення та узагальнення перспективного досвіду

Одарченко Вероніки Ігорівни

кандидата педагогічних наук, доцента,

доцента кафедри педагогіки та психології

у 2014-2016 н.р.

Тема досвіду: Особливості організації самостійної роботи студентів за кредитно-трансферною системою у вищому навчальному закладі

№ з\п	Зміст роботи	Термін виконання	Відповідальні
<i>I. Підготовчий етап</i>			
1.	Визначення теми і мети вивчення досвіду	вересень 2014	Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Репко І.П.
2.	Добір методичної та практичної літератури	вересень-жовтень 2014	Одарченко В.І.
3.	Визначення змісту матеріалів	листопад 2014	Одарченко В.І.
<i>II. Етап вивчення досвіду</i>			
1.	Проведення індивідуальної консультації з метою надання методичної допомоги	протягом року 2014-2015	Беляєв С.Б. Репко І.П. Отрошко Т.Ф. Толмачова І.М. Семенова М.О. Кондрацька Л.В.
2.	Здійснення аналізу підборки завдань для диференційованого контролю з дисципліни «Загальна педагогіка»	протягом року	творча група викладачів
3.	Ознайомлення із змістом та формами роботи студентського науково-дослідного гуртка з педагогіки під керівництвом викладача, за участю студентів	протягом року	творча група викладачів
4.	Аналіз доповідей, статей викладача відповідно теми досвіду	квітень 2015	Беляєв С.Б.
5.	Відвідування та аналіз відкритих занять, позааудиторних заходів	протягом року	творча група викладачів

6.	Проведення індивідуальної роботи з викладачем з метою систематизації та аналізу накопиченого матеріалу й подальшого коригування роботи	травень 2015	Кондрацька Л.В.
<i>III. Етап вивчення досвіду</i>			
1.	Подальше спостереження та аналіз відкритих занять, позааудиторних заходів	протягом року	творча група викладачів
2.	Систематизація та класифікація матеріалів, зібраних з метою вивчення досвіду	жовтень 2015	Кондрацька Л.В., Семенова М.О.
3.	Складання опису досвіду	листопад 2015	Семенова М.О.
4.	Обговорення узагальнених матеріалів на засіданні науково-методичної ради факультету	лютий 2016	Кондрацька Л.В.
5.	Оформлення матеріалів вивченого та узагальненого досвіду Одарченко В.І.		Кондрацька Л.В.

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

**МАТЕРІАЛИ
УЗАГАЛЬНЕНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ
ОДАРЧЕНКО ВЕРОНІКИ ІГОРІВНИ
КАНДИДАТА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТА,
ДОЦЕНТА КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
ЗА ТЕМОЮ**

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ЗА КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЮ СИСТЕМОЮ У
ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

*Розглянуто на засіданні кафедри
педагогіки та психології
Протокол №
від «___»_____2015р.
Завідувач кафедри педагогіки та психології
_____ А.І. Єрьомкін*

*Затверджено рішенням науково-
методичної ради факультету початкової
освіти
Протокол №
від «___»_____2015р.*

*Голова науково-методичної ради
_____ Л.П. Четаєва*

*Затверджено рішенням науково-
методичної ради академії
Протокол №
від «___»_____2016р.*

*Голова науково-методичної ради
_____ А.А.Харківська*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. ПРИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	11
2. САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ	15
3. СУТНІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В УМОВАХ КРЕДИТНО- ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ.....	22
4. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА» В УМОВАХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ	34
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	41
ДОДАТКИ.....	43

ВСТУП

Актуальність досвіду. Однією з умов подальшого входження України в єдиний Європейський і світовий простір є впровадження в систему вітчизняної вищої освіти основних ідей Європейської кредитно-трансферної й акумулюючої системи (ECTS), що функціонує на інституційному, національному і Європейському рівнях, і є ключовою вимогою Болонської декларації 1999. Оскільки сьогодні актуальною постала проблема забезпечення неперервності усіх ланок навчання, створення необхідних умов для доступу кожної людини до оволодіння новими знаннями, цінностями, відносинами й уміннями, тому, на сучасному етапі розвитку українського суспільства, що характеризується інтеграцією нашої держави в європейські політичні, економічні й культурні структури, особливого значення набуває проблема підготовки фахівців, здатних виконувати свої професійні обов'язки на продуктивному й творчому рівнях. Важливою умовою вирішення цієї проблеми є озброєння знаннями, які сформулюють самостійність особистості студента, здатність у подальшому ефективно виконувати професійні завдання та бути конкурентоспроможним на ринку праці. Приєднання України до Болонського процесу ставить перед вищими навчальними закладами нові вимоги щодо підготовки студентів, зокрема в аспекті організації їхньої самостійної роботи.

У Національній програмі «Україна: 21 століття» підготовка педагогічних кадрів у нашій державі визначена як провідне завдання модернізації освіти, провідний принцип державної освітньої політики. Особливого суспільного значення набуває проблема підготовки вчителя початкових класів у педагогічних закладах, покликаною забезпечувати здатність учнів у подальшому організовувати власну самостійну роботу, здобувати самостійно знання тощо. Для забезпечення такого рівня готовності до самостійної діяльності учнів майбутній педагог зобов'язаний уміти на належному рівні організовувати й здійснювати власну самостійну роботу.

Важливим завданням викладача вищого навчального закладу є правильна

організація самостійної роботи студентів, забезпечення умов успішного її перебігу, що передбачає не лише базові наукові знання, уміння педагогічно доцільно активізувати пізнавальні інтереси студентів у навчальному процесі. Самостійна навчально-пізнавальна робота студентів – це різноманітні види індивідуальної та колективної діяльності студентів, які здійснюються ними на заняттях або позааудиторний час у процесі виконання завдань викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі. На теоретичному й методологічному рівнях проблема організації самостійної роботи студентів у процесі оволодіння знаннями досліджена Л. Арістовою, В. Буряком, М. Даніловим, Б. Єсіповим, Л. Жаровою, В. Казаковим та іншими науковцями, у працях яких доведено, що самостійна робота студентів дозволяє успішно формувати свідомість і зміцнювати знання, удосконалювати вміння й навички, визначені програмою кожної навчальної дисципліни. Розкриттю суті організації самостійної роботи студентів вищих педагогічних навчальних закладів присвячено наукові дослідження Л. Черчати, Л. Савенкової, Т. Балицької. Дидактичним умовам організації самостійної роботи на засадах особистісно-орієнтованого навчання у вищих навчальних педагогічних закладах присвячено праці С. Шарова, Н. Герасименко, Т. Каушан, І. Шимко та інших.

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогодні сучасному суспільству необхідні фахівці, здатні оперативно приймати нестандартні рішення, діяти творчо, самостійно.

Аналіз наукових праць і власного практичного досвіду вможливив виявлення суперечності стосовно означеної проблеми, а саме, між проголошенням важливості ролі самостійної роботи студентів, зумовленої перебудовою системи вищої освіти в Україні у зв'язку з приєднанням до Болонського процесу, і недостатнім використанням можливостей вищого навчального закладу в галузі професійної підготовки майбутнього фахівця;

Мета досвіду – обґрунтування особливостей організації самостійної роботи студентів за кредитно-трансферною системою у вищому навчальному закладі.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. На підставі аналізу наукової літератури визначити суть, види, способи організації самостійної роботи студентів ВНЗ за умов кредитно-трансферної системи.
2. Розглянути процес оцінювання за умов кредитно-трансферної системи;
3. З'ясувати основні аспекти контрольно-оцінювальної діяльності викладача.

Для виконання завдань дослідження були використані такі **методи дослідження**: *теоретичні* (аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури з проблеми організації самостійної роботи студентів; аналіз документації); *емпіричні* (педагогічний експеримент для визначення ефективності обґрунтованих особливостей організації самостійної роботи студентів, опитування, анкетування, педагогічне спостереження за навчальною діяльністю студентів); *методи математичної статистики* для обробки експериментальних даних.

Педагогічний досвід впроваджувався у декілька етапів впродовж 2008-2016р.р.

На першому пошуковому етапі (2008-2010 р.р.) вивчалася та аналізувалася наукова та методична література; визначалася проблема досвіду; проводився цілеспрямований аналіз інформаційних джерел з метою обґрунтування проблеми досвіду; визначалися теоретичні основи та завдання досвіду, здійснювався аналіз існуючого стану організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів.

На другому етапі експерименту (2010-2011 р.р.) розроблено і теоретично обґрунтовано зміст та структуру організації самостійної роботи студентів спеціальностей; визначено програму і методику дослідження, проведено дослідження існуючого стану організації самостійної роботи студентів та визначено фактори, які впливають на її ефективність.

На третьому етапі дослідження (2011-2016 р.р.) розроблялася й експериментально перевірялася на ефективність модель організації самостійної

роботи студентів; опрацьовувалися та аналізувалися експериментальні дані; здійснювалося теоретичне та науково-методичне узагальнення й систематизація результатів досвіду; робилися відповідні висновки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в експериментальній перевірці й упровадженні педагогічних умов організації самостійної роботи студентів, що вможлиблює їх широке використання в професійній підготовці фахівців; у розробці й упровадженні індивідуального плану самостійної роботи студентів, курсу «Організація самостійної роботи студентів», навчально-методичних матеріалів.

Результати досвіду обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та психології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, а також у виступах на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

1. ПРИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Нагальною суспільною проблемою сьогодення – є створення такої системи вищої освіти, яка б повно моделювала не тільки соціально-культурний простір, а й давала змогу реалізувати позитивний потенціал особистості в оволодінні національними надбаннями. Такою є кредитно-трансферна система. Саме вона дає імпульс для різнобічного розвитку особистості, активізує творчу діяльність студентів, їхню ініціативу, наближає викладача до конкретного студента, створює умови для розкриття індивідуальних особливостей. Кредитно-трансферна система допомагає у подоланні певних недоліків, а саме: неповне враховування індивідуальних особливостей студентів, з чим пов'язане нераціональне використання навчального часу; теоретична робота студентів не завжди належно пов'язується з соціальним життям тощо.

Кредитно-трансферна система – це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні двох складових: модульної технології навчання та кредитів (залікових одиниць) і охоплює зміст, форми та засоби навчального процесу, форми контролю якості знань та вмінь і навчальної діяльності студента в процесі аудиторної та самостійної роботи. Система має за мету поставити студента перед необхідністю регулярної навчальної роботи протягом усього семестру з розрахунком на майбутній професійний успіх.

У педагогіці модуль є частиною системи, без знання якої дидактична система «не працює». Іноді він співпадає з темою дисципліни, але на відмінність від теми, у модулі все вимірюється та оцінюється: індивідуальна та самостійна роботи студентів, завдання, наявний, проміжний та кінцевий рівень знань студентів тощо. В модулі чітко з'ясовується мета, завдання та рівні вивчення дисципліни, навички та необхідні вміння.

Отже, на нашу думку, таке навчання має за мету попереднє програмування послідовності вивчення учбового матеріалу, контролю рівня та якості його засвоєння. Зазначимо, що перелік вимог до знань, навичок та вмінь

за кожним модулем, необхідно доводити до відому студентів. Обізнаність студентів необхідна щодо оцінювання, кількості балів у відповідності із заданою у модулі кількісною мірою оцінки якості засвоєння навчального матеріалу.

Тож після вивчення кожного модуля викладач має можливість дати студентам необхідні рекомендації, але й сам студент, спираючись на наявну кількість балів, усвідомлює ступень власної обізнаності. Саме цей принцип, класик гуманістичної психології К.Роджерс, вважав основним – студент за допомогою модульної програми включається в активний, самостійний процес учіння, а викладач в цьому процесі, супроводжує його, допомагаючи засвоїти прийоми учіння та самоуправління. При чому, викладач звільнений від суто викладацького та управлінського навантаження, отримує, нарешті можливість здійснювати індивідуальний, особистісний підхід до кожного студента, налагоджувати взаємодію і взаємодопомогу студентів.

Завдяки відкритості методичної системи викладача, добровільності поточного та гласності кінцевого контролю, можливості вільно здійснити самоконтроль та обрати рівень засвоєння, відсутності жорстокої регламентації темпу вивчення навчального матеріалу й реалізується гуманістичний принцип спрямованості на студента. Таким чином, виникають сприятливі морально-психологічні умови, в яких студент відчуває себе вільним та захищеним.

Усвідомлення студентами особистісної значущості засвоюваного і потреби в досягненні відповідних учбових результатів мотивується чітким описом комплексно-якісної мети, яку досягне студент після завершення модуля – реальний результат повністю залежить від самого студента.

Статус «суб'єкта», як один із показників особистісно орієнтованого навчання, забезпечується модульною технологією природним способом. Він сам планує способи, темп і місце роботи. Сам оцінює свої можливості та рівень домагань. Сам приймає рішення про перехід на наступний рівень. Потреба в самореалізації задовольняється, по-перше, можливістю за допомогою модуля

завжди успішно навчатися та, по-друге, вільним вибором творчої діяльності та нестандартних завдань.

Удосконалення навчального процесу, підвищення його якісного рівня не можуть бути реалізовані без суттєвого покращення організації самостійної роботи студентів. Слід змінити психологічний підхід до неї не як до засобу накопичення оцінок та визначення на їх підставі якості роботи викладача і студента, а як засобу забезпечення зворотнього зв'язку в процесі навчання, керування пізнавальною діяльністю студентів. Зазначимо, що саме контроль та оцінювання самостійної роботи відіграють важливу роль у підвищенні якості знань, умінь і навичок студентів.

Отже, педагог, як організатор навчально-виховного процесу, має на кожному його етапі знати, що конкретний студент сприйняв, усвідомив, запам'ятав, і чим може оперувати на практиці.

На наш погляд, технологія модульного навчання здійснюється найбільш ефективно, якщо програма представлена у вигляді спеціальних навчальних посібників для постійної індивідуальної роботи студента. Дидактичні матеріали в них повинні бути скомпоновані відповідно до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу. Виходячи із сутності того чи іншого модуля, а також змістовних модулів, викладачем повинна бути розроблена система завдань для самостійної роботи, тести, педагогічні задачі та ситуації, репродуктивні та творчі вправи різної варіативності, рівня складності, спрямованості, що дозволять сформувати у студентів відповідні уміння та навички. Кожна запропонована тема передбачає творчу самостійну роботу студента і співробітництво його з викладачами та студентами.

Виконання запропонованих завдань дозволяє студенту відчувати себе учасником навчально-виховного процесу, сприяє прогнозованому розвитку особистості та творчої професійної позиції.

Під час практичних занять із конкретної теми викладач, може пропонувати обрати для виконання рівень складності завдань і навіть кількість завдань обраного рівня.

Впровадження кредитно-трансферної системи навчання має неперехідне значення, зорієнтоване на кращі світові зразки. Суть модульної технології полягає в поєднанні теоретичних, прикладних і практичних засобів пізнання, з допомогою яких досягається прогресивна заміна традиційних інформативно-екстенсивних методів навчання на інноваційні освітні технології. Технологія кредитно-модульного навчання обов'язково пов'язана з рейтинговою оцінкою пізнавальної діяльності студентів, сприяє покращенню якості навчання, а також, покликана бути педагогічно організованим чинником, який через змодельований соціально-культурний простір певної навчальної дисципліни оптимізує не тільки професійне, а й особистісне зростання майбутніх фахівців.

2. САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ

Самостійна робота студентів, методика її організації на рівні навчальної дисципліни безпосередньо пов'язані з активізацією пізнавальної діяльності тих, кого навчають. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність студентів – це перший крок до творчої роботи особистості.

Як зазначено вище, формування у студентів умінь організації пізнавальної діяльності треба розглядати як складову одного з компонентів змісту освіти – способів діяльності. Уміти навчати – означає вміти організовувати засвоєння знань, свою розумову діяльність, що забезпечує сприйняття, усвідомлення, готовність до пошуку необхідного рішення не тільки на навчальних заняттях, але і впродовж всього життя. Це справжнє мистецтво та важлива характеристика розвиненої особистості. Завдання викладача в цьому процесі – допомогти студентам вчитися самостійно, створити оптимальні умови для самостійної, творчої роботи та активізувати її.

К.Д. Ушинський визначив добрим те навчання, при якому діти навчаються самі, а вчитель організовує і спрямовує їхню навчальну діяльність.

Діяльність викладача в організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-трансферної має включати такі напрямки:

- розробку системи нових завдань з предмета різних рівнів складності;
- індивідуалізацію навчальних завдань для виділення типологічних груп;
- зміну рівнів складності навчальних завдань для студентів різних типологічних груп для того, щоб ступінь самостійності у процесі їх виконання постійно зростає;
- створення позитивного емоційного фону навчального заняття;
- співвіднесеність оптимальних поєднань фронтальної, групової та індивідуальної форм роботи з урахуванням специфічних відмінностей кожної з типологічних груп;

- надання викладачем консультативної допомоги залежно від індивідуальних особливостей студентів і рівня складності індивідуального завдання;

- регулювання частоти і глибини контролю за продуктивністю виконання самостійної роботи.

У цьому плані доцільним є дотримання алгоритму самостійної роботи: постановка мети – виявлення вихідних даних, їх аналіз – вибір способу досягнення мети, виконання дії проведення самоконтролю – коригування способу досягнення мети – коригування виконання дії. На нашу думку, виконання самостійної роботи за таким алгоритмом сприятиме розвитку розумових здібностей студента – і за таких умов викладачеві можна посправжньому керувати формуванням спеціаліста. Крім того, систематична самостійна робота необхідна не лише в професійному, а й виховному плані: джерела працьовитості, наполегливості, волі - саме в самостійній роботі.

У педагогічній науці немає єдиного підходу до класифікації методів самоосвітньої діяльності через багатогранність цього поняття. Проте в залежності від джерела засвоєння та відтворення інформації можна виділити такі групи методів:

1. Методи самостійної навчальної діяльності: конспектування, складання плану, тез, анотацій до книги, статті, складання узагальненого огляду літератури, рецензування статей, складання рефератів, звітів, доповідей.

2. Методи читання літератури: попередній перегляд літератури, наскрізне читання, змішане та суцільне читання.

3. Методи практичної самоосвітньої діяльності: виконання практичних завдань, розв'язування задач, самостійна робота та проведення дослідів у лабораторіях, кабінетах, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Ефективність самостійної роботи зростає завдяки використанню в процесі навчання у вищому навчальному закладі всього комплексу вищеозначених методів та від частоти і глибини корекцій з боку викладачів. Продуктивність

самостійної роботи студентів визначається також позитивним емоційним ставленням їх до навчальної діяльності.

Самостійна робота – один із обов'язкових видів навчально-пізнавальної діяльності студентів, що виконує функції, серед яких важливе значення мають:

- навчальна, яка полягає в опрацюванні першоджерел, що сприяє більш глибокому осмисленню вже засвоєної суми знань;

- пізнавальна, призначення якої полягає в опануванні новою сумою знань, розширенні меж світогляду;

- коригуюча, що передбачає осмислення новітніх теорій, концепцій, категорій, підходів до визначення сутності відомих понять, напрямків розвитку науки тощо;

- стимулююча, сутність якої полягає у такій організації самостійної роботи, коли студент отримує задоволення від результатів пізнавальної діяльності;

- виховна, що спрямована на формування таких якостей, як воля, цілеспрямованість, відповідальність, дисциплінованість;

- розвиваюча, що спрямована на розвиток самостійності, творчості, дослідницьких умінь особистості.

Самостійна робота має певні особливості, що відрізняють її від навчально-пізнавальної діяльності в цілому. Вона планується викладачем, який визначає обсяг, зміст, загальні терміни здійснення; організовується ним, коли він визначає форми звітності за виконану роботу, місце та час звітування, забезпечує умови здійснення звіту. У такому розумінні самостійна робота не може бути самостійною ні на мотиваційному, ні на технологічному, ні на організаційному рівнях. Мотиви виконання кожного конкретного виду самостійної роботи формуються у студента під впливом реалізації стимулюючої функції самостійної роботи і залежать від рівня її реалізації викладачем.

Технологія виконання самостійної роботи студентом багато в чому залежить від того, наскільки він володіє методами опрацювання наукових

джерел, наскільки опанував уміння конспектувати, складання тез, виписок, підготовки рефератів, що надалі стане основою для написання курсових, кваліфікаційних та дипломних робіт. Викладач також визначає вид самостійної роботи (план, тези, виписки, конспект чи реферат), що повинен виконати студент, де і яким чином прозвітує він про виконання завдань для самостійної роботи.

Оскільки визначене викладачем завдання студент виконує самостійно, планує свій час, місце і порядок його виконання і займається цією діяльністю самостійно, без контролю за цим процесом з боку викладача, самостійну роботу можна назвати лише частково керованою. При цьому варто наголосити, що ступінь самостійності студентів при виконанні різних видів самостійної роботи буде різним на окремих етапах їх навчання у ВНЗ і залежатиме від дидактичної, методичної, пізнавальної, розвиваючої та виховної мети.

Таким чином, ми можемо констатувати, що самостійна робота студентів – спланована, організаційно і методично спрямована пізнавальна діяльність, що здійснюється під керівництвом і контролем викладача за рахунок скорочення обов'язкових аудиторних занять.

У педагогічній літературі існує багато класифікацій типів і видів самостійної роботи студентів. За дидактичною метою можна виділити чотири типи самостійної роботи.

Перший тип спрямований на формування у студентів умінь виявляти у зовнішньому плані те, що від них вимагається, на основі заданого їм алгоритму діяльності та посилань на цю діяльність, які містять умови завдання. Пізнавальна діяльність студентів полягає у тому, щоб пізнати об'єкт певної галузі знань при повторному сприйманні інформації про нього або дій з ним. Як самостійну роботу цього типу найчастіше використовують домашні завдання, що передбачають опрацювання підручника, конспекту лекцій і т.ін. спільним для самостійних робіт першого типу є те, що у всіх завданнях повинен бути представлений спосіб виконання.

Другий тип передбачає формування знань, що дозволяють розв'язувати типові завдання, так звані знання-копії. Пізнавальна діяльність студента при цьому полягає у відтворенні і частковому реконструюванні, зміни структури і змісту засвоєної раніше навчальної інформації. Це передбачає необхідність здійснення аналізу певного об'єкта, різних шляхів виконання завдання, визначення найбільш доцільних з них або послідовного виділення логічно розташованих способів його розв'язання. До самостійних робіт такого характеру можна віднести певні етапи проведення практичних занять, написання курсових робіт, а також спеціально підготовлені домашні завдання з приписом алгоритмічного характеру. Характерна особливість робіт цього типу полягає в тому, що при визначенні завдання для самостійної роботи необхідно обґрунтувати мету, шляхи її розв'язання і методи досягнення.

Третій тип спрямований на формування у студентів знань, що є основою для розв'язання нетипових завдань. Пізнавальна діяльність студентів при виконанні таких завдань полягає у накопиченні і прояві у зовнішньому плані нового для них досвіду діяльності на базі раніше засвоєного формалізованого типу шляхом перенесення знань, умінь і навичок в інші умови діяльності. Виконання завдання цього типу передбачає пошук, формулювання і реалізацію мети та завдань розв'язання визначеної проблеми, що завжди виходять за межі минулого формалізованого досвіду і вимагають від студентів варіювання умов діяльності, розгляду раніше засвоєної навчальної інформації під новим кутом зору, використання її у нетипових ситуаціях. Самостійні роботи третього типу повинні висувати вимоги аналізу незнайомих навчальних ситуацій і генерування об'єктивно нової інформації. Типовими для самостійної роботи третього напрямку є курсові, кваліфікаційні і дипломні роботи.

Четвертий тип передбачає створення передумов для творчої діяльності студентів. Їх пізнавальна діяльність при виконанні цих робіт полягає у глибокому проникненні в сутність об'єкта, що визначається, встановленні нових зв'язків і стосунків, необхідних для обґрунтування нових проблем, ідей, генерування нової інформації. Цей тип самостійних робіт реалізується, як

правило, при виконанні завдань науково-дослідного характеру, включаючи курсові, кваліфікаційні і дипломні роботи.

Найбільш доцільною у зв'язку із завданнями вищої школи є класифікація, запропонована П.І. Підкасистим, у якій розмежуються самостійні роботи за зразками, реконструктивно-варіативні, евристичні (частково-пошукові) і творчо дослідницькі. Самостійні роботи за зразком включають розв'язання типових завдань, виконання різноманітних вправ за зразком. Вони дозволяють засвоїти матеріал, але не розвивають творчу активність. У процесі вивчення навчальних дисциплін це роботи, що пов'язані, у першу чергу, з методом спостереження. Це перший тип розумової діяльності, що ґрунтується на розпізнанні об'єкта, предмета, явища, що визначається. На цьому рівні відбувається засвоєння навчальної інформації. Конструктивно-варіативні самостійні роботи передбачають необхідність відтворення не лише функціональної характеристики знань, а й їх структури, залучення відомих знань для розв'язання інших завдань, проблем, ситуацій. Це другий тип (рівень) розумової діяльності, на якому відбувається відтворення й розуміння явищ, що вивчаються. Евристичні самостійні роботи пов'язані з розв'язанням окремих питань, проблем, окреслених на лекціях, семінарських, лабораторних, практичних заняттях. Це третій тип розумової діяльності, що передбачає функціонування уміння бачити проблему, самостійно її формулювати, розробляти план її розв'язання. Це рівень розумової діяльності, на якому здійснюється більш глибоке розуміння явищ, процесів і розпочинається творча діяльність. При здійсненні дослідницьких самостійних робіт (творчих завдань, курсових, кваліфікаційних, дипломних робіт). Пізнавальна діяльність цього типу набуває творчого, пошукового характеру, для її здійснення визначається система оптимального поєднання методів розв'язання проблемних ситуацій. Це четвертий рівень розумової діяльності, на якому проявляється інтелектуальний потенціал і творчі здібності студентів, реалізуються їх дослідницькі здібності.

Більшість тих, хто вступає до вищого навчального закладу, недостатньо володіє методами і прийомами, не завжди знає всі можливі засоби здійснення

самостійної пізнавальної діяльності. Їм доводиться засвоювати нові елементи культури і технології розумової праці. Без навичок самостійної роботи, без стійкого прагнення постійного поповнення, оновлення й удосконалення знань у процесі самостійної роботи навчання у вищому закладі освіти значно уповільнюється або й зовсім унеможлиблюється. У процесі самостійної пізнавальної діяльності студент має навчитися виділяти пізнавальне завдання, добирати способи їх розв'язання, здійснювання операції самоконтролю за грамотністю виконання поставлених завдань, удосконалювати методи реалізації творчих знань.

Організація самостійної роботи проходить у два етапи:

а) початкова організація, що передбачає безпосередньо участь викладача у діяльності студентів з виявленням причин появи помилок;

б) самоорганізація, що не вимагає безпосередньої участі у процесі самостійного формування знань студентів.

В організації самостійної роботи студентів особливо важливим є правильне визначання обсягу і структури змісту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання, а також необхідне методичне забезпечення їхньої самостійної роботи. Методичне забезпечення такої праці студентів включає програму діяльності, варіативні завдання, нестандартні завдання з урахуванням індивідуальних можливостей кожної особистості. Створюючи систему самостійної роботи студентів, необхідно, по-перше, навчити їх вчитися і, по-друге, ознайомити з психофізіологічними основами розумової праці, технікою її наукової організації.

Отже, самостійна робота – одна з важливих і актуальних проблем сучасної дидактики, яка сприяє розвитку самоорганізації студента, а підготовка студентів до самостійної навчальної роботи – складова програма загальної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови

3. СУТНІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В УМОВАХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ

Сьогодні актуальною постала проблема забезпечення неперервності усіх ланок навчання, створення необхідних умов для доступу кожної людини до оволодіння новими знаннями, цінностями, відносинами й уміннями.

Виходячи з опрацьованої літератури ми дійшли висновку, що стратегія розвитку неперервної освіти, розроблена країнами ЄС, передбачає шість провідних принципів, а саме: нові базові знання та навички; збільшення інвестицій у людські ресурси; запровадження інноваційних методик навчання; розробка нової системи оцінки якості освіти; забезпечення вільного доступу та інформованості щодо освітніх послуг, надання консультацій і рекомендацій; «наближення освіти до рідної домівки». Таким чином, неперервна освіта розглядається, з одного боку, як філософська педагогічна концепція, згідно з якою, це процес, що охоплює все життя людини, а з іншого – як важливий аспект освітньої практики на різних ступенях системи освіти, що представляє її як постійне цілеспрямоване освоєння людиною соціокультурного досвіду різних поколінь.

Неперервна освіта створює інтелектуальну та економічну основу для розбудови та добробуту будь-якої країни, збільшує її шанси використовувати нові технології та адаптуватися до вимог глобальної економіки. Обґрунтування шляхів розв'язання сучасних і перспективних проблем неперервної освіти потребує ґрунтовного й багатопланового міждисциплінарного наукового пошуку, об'єднання творчих зусиль філософів, педагогів, економістів, психологів та інших.

Соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство вимагають структурної реформи системи вищої освіти, спрямованої на

забезпечення мобільності, працевлаштування і конкурентоспроможності фахівців.

Оскільки нинішня система підготовки фахівців з вищою освітою має певні недоліки: відсутність систематичної роботи студентів протягом навчального семестру; низький рівень активності студентів і відсутність елементів змагання; можливість необ'єктивного оцінювання знань студентів; значні затрати часу на екзаменаційні сесії; недостатній рівень адаптації до швидкозмінних вимог світового ринку праці; низька мобільність студентів щодо зміни напрямів підготовки, спеціальностей та вищих навчальних закладів; вузький вибір студентами навчальних дисциплін, то одним із перспективних шляхів їх подолання є перебудова навчального процесу у вищих навчальних закладах на основі впровадження нової системи організації навчального процесу.

Таким чином, нагальною суспільною проблемою сьогодення – є створення такої системи вищої освіти, яка б повно моделювала не тільки соціально-культурний простір, а й давала змогу реалізувати позитивний потенціал особистості в оволодінні національними надбаннями. Саме такою є кредитно-модульна система, бо вона дає імпульс для різнобічного розвитку особистості, активізує творчу діяльність студентів, їхню ініціативу, наближає викладача до конкретного студента, створює умови для розкриття індивідуальних особливостей.

Така система є не просто визнаним у Болоньї стандартом, обов'язковим для впровадження у всіх вищих навчальних закладах України. Це насамперед можливість об'єктивного оцінювання навчальних досягнень студента, можливість у разі необхідності переривати навчання і продовжити його з урахуванням набраних кредитів.

Впровадження кредитно-модульної системи сприяє розв'язанню важливих завдань вищої освіти:

- адаптація ідей ECTS (Європейська кредитно-трансферна та акумулююча система) до системи вищої освіти України з метою забезпечення мобільності

студентів у процесі навчання та гнучкості підготовки фахівців з огляду на швидкозмінні вимоги національного та міжнародного ринків праці;

- забезпечення студентам можливості навчання за індивідуальною інваріантною частиною освітньо-професійної програми, сформованої за вимогами замовників та побажаннями студентів, що сприятиме їх саморозвитку і підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві;

- стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості вищої освіти;

- унормування порядку надання студенту можливості отримання професійних кваліфікацій відповідно до ринку праці.

На думку видатного діяча Я. Болюбаша, ця система передбачає дотримання таких принципів:

- 1) принцип порівняльної трудомісткості кредитів, який полягає в досягненні кожним студентом встановлених ECTS норм, що забезпечують йому академічну мобільність, державне і міжнародне визнання результатів освіти на конкретних етапах виконання ним Індивідуального навчального плану;

- 2) принцип предметності, що передбачає декомпозицію змісту освіти й навчання на єдині та відносно самостійні за навчальним навантаженням студентів частки, які забезпечують:

- а) на рівні індивідуального навчального плану – набір (акумуляція) заданої трудомісткості кількості кредитів, які відповідають розрахунковій нормі виконання студентом навчального навантаження в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу;

- б) на рівні вивчення навчальної дисципліни – набір (акумуляція) заданої для даної дисципліни кількості кредитів, що передбачають виконання необхідних видів діяльності за програмою вивчення навчальної дисципліни;

- 3) принцип модульності, що визначає підхід до організації оволодіння студентом змістовими модулями і виявляється через специфічну для модульного навчання організацію методів і прийомів навчально-виховних

заходів, основним змістом яких є активна самостійно-творча пізнавальна діяльність студента;

4) принцип методичного консультування, який полягає в науковому та інформаційному забезпеченні діяльності учасників освітнього проекту;

5) принцип організаційної динамічності, що передбачає забезпечення можливості змінити зміст навчання з урахуванням динаміки соціального замовлення і потреб ринку праці;

6) принцип гнучкості та партнерства, який полягає в такій побудові системи освіти, щоб зміст навчання й шляхи досягнення цілей освіти та професійної підготовки відповідали індивідуальним можливостям і потребам студента;

7) принцип пріоритетності змістової й організаційної самостійності та зворотного зв'язку, який передбачає створення умов організації навчання, що вимірюється та оцінюється результатами самостійної пізнавальної діяльності студентів;

8) принцип науковості та прогностичності, що полягає в побудові (встановленні) стійких зв'язків змісту освіти з науковими дослідженнями;

9) принцип технологічності та інноваційності, який передбачає використання ефективних педагогічних та інформаційних технологій, що сприяє якісній підготовці фахівців з вищою освітою та входженню в єдиний інформаційний і освітній простір;

10) принцип усвідомленої перспективи, що полягає в забезпеченні умов для глибокого розуміння студентом цілей освіти та професійної підготовки, а також можливості їх успішного досягнення;

11) принцип діагностичності, який сприяє забезпеченню об'єктивного оцінювання рівня досягнення та ефективності цілей освіти і професійної підготовки.

Кредитно-трансферна система ставить перед викладачами вищого навчального закладу важливе завдання, а саме: правильно організувати самостійну роботу студентів, забезпечити умови успішного її перебігу, що

передбачає не лише базові наукові знання, уміння педагогічно доцільно активізувати пізнавальні інтереси студентів у навчальному процесі.

Зазначимо, що від організації самостійної роботи багато в чому залежать результати навчання студентів та їх майбутня практична діяльність. Самостійна робота студентів є дуже широким поняттям, у тлумаченні якого сформувалися різні підходи, що і зумовлено відмінностями в розумінні суті цього явища.

Нерідко самостійну роботу розглядають як окремих вид навчальних занять поряд з лекцією, семінаром, практичним заняттям тощо. При цьому її суттєвими ознаками вважають обов'язковість заняття у відведений розпорядком дня ВНЗ час, роботу без безпосередньої участі викладача, але за обов'язкового його контролю. За іншими твердженнями, самостійна робота передбачає всю активну розумову діяльність студентів у навчальному процесі, є внутрішньою основою зв'язку різних видів і форм занять між собою. Вважаючи самостійну роботу основним методом засвоєння знань, прихильники цього підходу стверджують, що вона охоплює пізнавальну діяльність, яку здійснюють студенти не лише позааудиторно, а й на лекціях, семінарах, індивідуальних співбесідах, заліках, іспитах, під час захисту курсових, дипломних робіт тощо. Тобто, самостійна робота, згідно з таким баченням, охоплює всі види і форми навчального процесу.

За своєю суттю самостійна робота є активною розумовою діяльністю студента, пов'язаною з виконанням навчального завдання. Наявність завдання і цільової установки на його виконання вважають характерними ознаками самостійної роботи. Завдання, які доводиться вирішувати студенту в навчальній діяльності, стосуються таких її сфер:

- засвоєння матеріалу теми, яка розглядається на лекції (робота з конспектом лекції, рекомендованою навчальною літературою);
- конспектування фундаментальних робіт відповідно до програми навчальної дисципліни;
- розв'язування задач, проведення дослідів, експериментів тощо;

- підготовка рефератів, контрольних робіт, фіксованих виступів (доповідей) на занятті;
- підготовка курсових, дипломних, магістерських робіт.

Усі ці елементи навчального процесу є самостійною роботою, оскільки студенти здійснюють їх певною мірою індивідуально, в позааудиторний час.

Самостійна робота – навчальна діяльність студента, спрямована на вивчення і оволодіння матеріалом навчального предмета без безпосередньої участі викладача.

Самостійна робота з виконання навчального завдання охоплює три етапи.

1. Підготовка студента до виконання завдання, теоретичне, психологічне, організаційно-методичне і матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи.

Теоретична готовність студента виявляється в його інтелектуальній підготовленості, тобто у здатності застосувати свої знання для виконання завдання.

Практична готовність полягає у здатності оптимально планувати самостійну роботу, вміло використовувати конспект лекцій, підручники, посібники, комп'ютер, розумові операції (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікацію та ін.).

Психологічна готовність студента передбачає передусім наявність у нього мотивів до виконання конкретного завдання. Для того щоб поставлене перед студентом завдання стало мотивом його розумової, практичної діяльності, воно повинно бути ним сприйняте. Внутрішнє сприйняття завдання починається з актуалізації мотиву, що спонукає студента до виконання поставленого завдання, а відповідно, до організації своєї самостійної роботи.

Успіх підготовчого етапу залежить і від організаційного, методичного, матеріально-технічного забезпечення самостійної роботи студента (забезпеченість літературою, методичними рекомендаціями, наочними посібниками, інформаційно-комп'ютерною базою тощо).

2. Безпосереднє виконання навчального завдання. Це найважливіший і найвідповідальніший етап самостійної роботи студента. Оскільки навчальне завдання і найчастіше постає у навчально-пізнавальній формі, то в процесі його виконання беруть участь усі психічні процеси, які забезпечують пізнавальну активність: відчуття, сприйняття, уява, пам'ять, мислення, увага тощо. На ефективність виконання завдання впливають такі особистісні якості студента, як цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність, тощо.

3. Аналіз виконаного завдання є завершальним етапом самостійної роботи. Під час аналізу студент оцінює (шляхом самоконтролю, іноді взаємоконтролю) якість і час виконання завдання, ефективність використаних у процесі самостійної роботи методів і засобів.

Багато студентів нашоувхуються на труднощі під час виконання письмових домашніх завдань (розв'язання педагогічних задач, підготовки рефератів, контрольних і курсових робіт тощо). Письмову роботу виконують передусім для того, щоб викладач зміг оцінити ступінь і якість засвоєння студентом навчального курсу, рівень сформованості у нього вмінь і навичок використання теорії при розв'язанні практичних завдань.

Звернемо увагу, що на ефективність самостійної роботи студента завжди впливає керівництво нею викладача, яке охоплює: планування самостійної роботи студентів; формування в них потреб і мотивів до активної, творчої самостійної роботи; навчання студентів основам самостійної роботи; контроль за виконанням навчальних завдань. Тому, найкращим способом формування у студентів потреб і мотивів до самостійної роботи є розвиток пізнавального інтересу до предмета, який вивчається, до процесу оволодіння ним. Діяльність, що має у своїй основі глибокий інтерес не лише до результату, а й до її процесуальних компонентів, найпродуктивніша, адже саме від неї людина має найбільше задоволення.

Формування у студентів потреб і мотивів до активної самостійної роботи відбувається внаслідок спонукання (наказ, жорстка вимога) викладача. Цей спосіб не ефективний, оскільки будь-яка діяльність, що не викликає у

людини професійного інтересу, малопродуктивна. Значно ефективнішим способом формування у студентів потреб і мотивів до самостійної роботи є розвиток пізнавального інтересу до предмета, який вивчається, процесу оволодіння ним. Діяльність, що має у своїй основі глибокий інтерес не лише до результату, а й до її процесуальних компонентів, найпродуктивніша, адже саме від неї людина має найбільше задоволення. Студент у цьому разі сам знаходитиме час для предмета, який йому сподобався. Зрозуміло, що викликати інтерес до навчальної дисципліни, її змісту повинен викладач.

Саме тому, слід змінити психологічний підхід до організації самостійної роботи, відноситися до неї не як до засобу накопичення оцінок та визначення на їх підставі якості роботи викладача і студента, а як до засобу забезпечення зворотного зв'язку в процесі навчання, керування пізнавальною діяльністю студентів. Бо саме самостійна робота відіграє важливу роль у підвищенні якості знань, умінь і навичок студентів. А тому, педагог, як організатор навчально-виховного процесу, має на кожному його етапі знати, що конкретний студент сприйняв, усвідомив, запам'ятав, чим може оперувати на практиці.

Самостійна робота сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому спеціалістові. Вона виховує у студентів стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо.

Під час самостійної роботи студенти мають змогу краще використати свої індивідуальні здібності. Вони вивчають, конспектують літературні джерела, за потреби повторно перечитують їх окремі розділи, абзаци, звертаються до відповідних довідників і словників. Все це сприяє глибокому осмисленню навчального матеріалу, виробляє в студентів цілеспрямованість у здобутті знань, самостійність мислення. Самостійна робота здійснює і виховний вплив на студентів, сприяючи формуванню і розвитку необхідних моральних якостей.

Організація і методика самостійної роботи студентів мають бути підпорядковані певним вимогам:

1) розвиток мотиваційної установки у студентів. Умовою будь-якої цілеспрямованої діяльності є установка – готовність до певної активності, виникнення якої безпосередньо залежить від наявності в людини потреби і від об'єктивної ситуації задоволення цієї потреби. Установка відчутно впливає на характер і результати діяльності студентів, сприяє підвищенню ефективності дій, активізує мислення, пам'ять, робить сприйняття точнішим, увагу зосередженішою, спрямованішою на об'єкт пізнання. Тому студент повинен виробити в собі внутрішню потребу в постійній самостійній роботі;

2) систематичність і безперервність. Тривала перерва у роботі з навчальним матеріалом негативно впливає на засвоєння знань, спричинює втрату логічного зв'язку з раніше вивченим. Несистематичність самостійної роботи унеможлиблює досягнення високих результатів у навчанні. Тому студент повинен звикнути працювати над навчальним матеріалом постійно, не випускати з поля зору жодну з дисциплін, вміло поєднувати їх вивчення;

3) послідовність у роботі. Послідовність означає чітку упорядкованість, черговість етапів роботи. Не закінчивши вивчення однієї книги, не можна братися за іншу, далі за третю. Розкиданість і безсистемність читання породжують поверховість знань, унеможлиблюють тривале запам'ятовування прочитаного.

При читанні конспекту лекцій, монографії, підручника, навчального посібника не повинно залишатися нічого нез'ясованого. Не розібравшись хоча б в одному елементі системи міркувань автора книги, студент не зможе надалі повноцінно засвоювати навчальний матеріал;

4) правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу. Чіткий план допоможе раціонально структурувати самостійну роботу, зосередитися на найсуттєвіших питаннях;

5) використання відповідних методів, способів і прийомів роботи. Багато студентів працюють із книгою неправильно: читають текст і відразу

занотовують, намагаючись запам'ятати прочитане. За такого підходу ігнорується найважливіший елемент самостійної роботи – глибоке осмислення матеріалу. Це призводить до того, що студенти засвоюють його поверхово, їм складно на практиці повною мірою застосувати теорію. У них формується шкідлива звичка не думати, а запам'ятовувати, що також негативно впливає на результати навчання;

б) керівництво з боку викладачів. Основними формами керівництва самостійною роботою студентів є визначення програмних вимог до вивчення навчальних дисциплін; орієнтування студентів у переліку літератури; проведення групових та індивідуальних консультацій; організація спеціальних занять з методики вивчення наукової та навчальної літератури, прийомів конспектування; підготовка навчально-методичної літератури, рекомендацій, пам'яток тощо.

Виховання у студентів навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом, науковою і навчально-методичною літературою належить до першочергових завдань вищої школи. Адже разом із цим вони виховуватимуть у собі організованість, системність, діловитість, зосередженість, без чого не обійтися їм і в майбутній професійній діяльності. За великого навчального навантаження, дефіциту часу важливе значення для студента має раціональне планування самостійної роботи. План допомагає правильно розподілити, економно використовувати свій час. Обґрунтування в ньому обсягу, змісту, послідовності роботи протягом певного часу надає роботі цілеспрямованості, творчого характеру.

Раціональне планування студентом свого навчання залежить від дотримання ним таких передумов:

1. Уміння відрізнити головне від другорядного в самостійній роботі. Насамперед потрібно зосередитись на опануванні головним матеріалом, відповідно спланувавши для цього свій час.

2. Зосередженість на навчанні всієї уваги, фізичних і моральних сил, думок і прагнень.

3. Цілеспрямованість і раціональність виконання завдань самостійної роботи.

Складаючи розпорядок дня, передбачаючи свою участь у всіх основних заходах, які здійснюються у вищому навчальному закладі, студент повинен орієнтуватися на навчальні програми, плани і розклад занять.

Використання відведеного на самостійну роботу часу є справою творчою. Добре, коли студент у процесі роботи виробляє власний стиль, взявши в його основу наукову організацію праці. Економії часу сприяють знання основ комп'ютерної грамотності, бібліографії, система забезпечення обов'язковою літературою, вміння працювати з нею.

Отже, самостійна робота сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому фахівцеві. Вона виховує у них стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організаційності й ініціативи, випробовує їх сили, перевіряє волю, дисциплінованість, тощо.

Під час самостійної роботи студенти мають змогу краще використати свої індивідуальні здібності. Вони вивчають, конспектують літературні джерела, за потреби повторно перечитують їх окремі розділи, абзаци, звертаються до відповідних довідників і словників. Все це сприяє глибокому осмисленню навчального матеріалу, виробляє в студентів цілеспрямованість у здобутті знань, самостійність мислення. Самостійна робота здійснює і виховний вплив на студентів, сприяючи формуванню і розвитку необхідних моральних якостей.

Організація самостійної роботи студентів в кредитно-трансферній системі має бути підпорядкована певним вимогам:

- 1) розвиток мотиваційної установки у студентів;
- 2) систематичність і безперервність;
- 3) послідовність у роботі.
- 4) правильне планування самостійної роботи;
- 5) використання відповідних методів, способів і прийомів роботи;
- 6) керівництво з боку викладачів.

Оскільки самостійна навчально-пізнавальна робота студентів – це різноманітні види індивідуальної та колективної діяльності студентів, які здійснюються ними на заняттях або позааудиторний час у процесі виконання завдань викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі, то вона класифікується:

1. за характером керівництва і способом здійснення контролю за якістю знань з боку викладача(аудиторна – позааудиторну; колективна робота під контролем викладача – індивідуальні заняття з викладачем);

2. за рівнем обов'язковості (обов'язкова, визначена навчальними планами і робочими, рекомендована, зніційовану);

3. за рівнем прояву творчості (репродуктивна, реконструктивна, евристична, дослідницька).

Таким чином, самостійна робота є завершальним етапом розв'язання навчально-пізнавальних завдань, які розглядалися на лекціях, семінарських, практичних та які виносяться для опрацювання самостійно. Адже знання можна вважати надбанням студента тільки за умови, що він приклав для їх здобуття свої розумові та практичні зусилля. Самостійна робота сприяє формуванню у студентів ініціативності, дисциплінованості, точності, почуття відповідальності, необхідних майбутньому фахівцю в подальшому навчанні та професійній діяльності.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА» В УМОВАХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ

Провідною тенденцією розвитку сучасної педагогічної науки є її повернення до своїх світоглядних витоків, повернення до людини, переорієнтація на творчий розвиток особистості.

Сучасна соціально-педагогічна ситуація, що склалася у суспільстві, вимагає оновлення змісту, форм і методів виховання, забезпечення його гнучкості, диференціації, динамізму, оперативності, здатності адекватно реагувати на зміни в суспільстві, максимально враховувати інтереси і потреби кожної людини і, насамперед, підготовку педагогічних фахівців, здатних вирішувати виховні завдання в нових історичних умовах.

«Загальна педагогіка» як дисципліна вивчається студентами Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради з II курсу (див. додатки).

Мета викладання курсу педагогіки – формування педагогічної спрямованості мислення. Іншими словами, оволодіваючи базовим елементом педагогічного знання студенти повинні навчитися: виявляти і описувати педагогічні факти, явища і процеси в навчальному житті; самостійно поповнювати педагогічні знання, формувати первісні навички дослідницької роботи і професійної рефлексії.

Викладачі дисципліни «Загальна педагогіка», обговорюючи робочий навчальний план, оцінюють обсяг самостійної роботи, її доцільність та ступінь важкості матеріалу самостійної роботи, терміни її виконання, форми контролю та самоконтролю.

Основними формами організації самостійної роботи при вивченні дисципліни «Загальна педагогіка» є читання підручника, нормативних джерел, робота зі словником, довідником та заповнення робочого зошита для самостійного вивчення матеріалу (з печатною основою); відповідь на

запропоновані запитання; підготовка рефератів, доповідей, розв'язання задач і вправ за взірцем, розв'язання ситуативних педагогічних задач.

Розробляючи завдання для самоконтролю, викладачі керуються рівнем знань, який повинні отримати студенти з цього питання, та признаками, які відповідають даному рівню знань.

Крім того, викладачі розуміють, що у процесі життєдіяльності у кожної людини формується і удосконалюється особистий стиль самостійної розумової роботи. Такий стиль – це сукупність прийомів, запозичених у інших людей, а також відпрацьованих конкретною людиною. І тому викладачі при організації самостійної роботи студентів приділяють увагу формуванню і розвитку навичок розумової праці. Постійно підкреслюють, що навички розумової праці необхідно починати виробляти у себе із загальної її організації. Це і організація режиму дня, робочого місця, планування і обліку роботи, ведення різних записів, оформлення результатів роботи і т.п.

Самостійну навчальну роботу краще планувати на ранок чи післяобідній час, оскільки заняття у пізній вечірній час мало результативні.

У студента виховується розуміння того, що для навчання потрібні воля, цілеспрямованість, бажання пізнати як можна більше, багато чому навчатися. Тоді і труднощі легко подолати.

Згідно з навчальним планом 40% навчального матеріалу відводиться на самостійне вивчення, тому дуже важливо правильно організувати самостійну роботу студентів.

Для організації і проведення самостійної роботи студентів використовуються:

1. Робоча навчальна програма;
2. Методичні рекомендації, де вказується тема і цілі самостійної роботи, обґрунтовується її важливість, подані навчально-пізнавальні задачі, практичні ситуації з еталоном рішення, контролюючі питання і завдання для самоконтролю, тести для перевірки знань;

3. Робочий зошит з педагогіки, де вказується тема самостійної роботи, обґрунтовується її важливість, контролюючі питання і завдання для самоконтролю, тести для перевірки знань (див. додатки);

Мета видання зошитів для роботи в аудиторії та при самостійному вивченні матеріалу – більш чітка організація робіт, зручність і комфорт при виконанні завдання.

У ході організації самостійного вивчення дисципліни «Загальна педагогіка» викладачі допомагають студентам цілком ясно уявити собі мету самостійної роботи, її задачі, форми та методи, навчитися свідомо самоконтролювати результати роботи.

Виходячи з зазначеного вище, викладачі навчальної дисципліни «Загальна педагогіка» у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради при організації самостійної роботи обов'язково враховують:

- підготовленість студентів до оволодіння навчальним матеріалом;
- необхідність чіткої постанови навчальної мети;
- створення досить сильної потреби у конкретній навчально-пізнавальній діяльності;
- формування упевненості у студентів у оволодінні навчальним матеріалом і необхідність постійно її підтримувати протягом роботи.

Головною метою самостійної роботи є самостійне вивчення і засвоєння матеріалу.

Тому при вивченні дисципліни «Загальна педагогіка» самостійна робота поділяється на аудиторну та позааудиторну. План дій з організації самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Загальна педагогіка» складається з двох етапів і на кожному з них реалізуються свої завдання.

I етап. Самостійна робота студента має репродуктивний характер. На цьому етапі здійснюється формування умінь, навичок самостійної роботи під безпосереднім керівництвом викладача, мають місце такі процеси:

- формування пізнавальної активності та позитивної мотивації до самостійного оволодіння знаннями, уміннями і навичками;
- формування умінь працювати з літературними та нормативними джерелами;
- формування інтелектуальних умінь (аналізувати, узагальнювати, порівнювати, виділяти головне тощо) у процесі роботи з літературою;
- формування творчих умінь при розв'язанні проблемних педагогічних ситуацій;
- формування критичного мислення, ораторських здібностей, а також здатності ведення дискусії на основі підготовки та виступу з доповідями.

Форми навчання:

1. Письмова контрольна робота.
2. Реферат.
3. Розв'язування тестових завдань.

II етап. Самостійна робота студентів має проблемний характер. На цьому етапі відбувається реалізація продуктивної діяльності студентів за участю викладача, а також на цьому етапі здійснюється формування умінь, навичок самостійної роботи студентів у співробітництві з викладачем, причому мають місце такі процеси:

- розвиток пізнавальної активності та позитивної мотивації до самостійного оволодіння знаннями, вміннями і навичками;
- розвиток пошукової активності в роботі з літературними та нормативними джерелами, періодичною пресою;
- розвиток інтелектуальних умінь (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, виділяти головне) на основі обробленої літератури;
- розвиток творчих умінь через розв'язання виробничих ситуацій, творчих завдань;
- розвиток критичного мислення, ораторських здібностей, а також здатності ведення дискусії на основі підготовки та виступу з доповідями;

- формування вмінь визначити методологію та методи дослідження, скласти доповідь під час підготовки (написання) курсових, дипломних робіт, а також виступу на конференціях, семінарах.

Форми навчання:

1. Вирішення педагогічних ситуацій.

2. Виступи студентів із доповідями, участь у гуртковій діяльності з педагогіки (див. додатки).

На підставі аналізу методики організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Загальна педагогіка» можна зробити висновок, що:

- виконання позааудиторної роботи дає змогу систематизувати та закріпити теоретичні знання та практичні навички, сформувати вміння застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних питань, розвивати творчу ініціативу, самостійність відповідальність, підготувати студентів до іспитів та подальшої післядипломної освіти;

- на другому етапі позааудиторна самостійна робота практичного характеру переконує студента не тільки опрацювати теоретичний матеріал, але й набувати практичні навички з даної дисципліни, що може стати в нагоді в майбутній професійній діяльності.

Отже, розроблений план дій складається з двох етапів і на кожному з цих етапів реалізуються свої завдання. Оскільки, головною метою самостійної роботи є самостійне вивчення і засвоєння матеріалу, тому виконання позааудиторної самостійної роботи дає змогу систематизувати та закріпити теоретичні знання та практичні навички, сформувати вміння застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних питань, розвивати творчу ініціативу, самостійність, відповідальність. Позааудиторна самостійна робота практичного характеру переконує студента не тільки опрацювати теоретичний матеріал, але й набувати практичні навички з даної дисципліни, що може стати в нагоді в майбутній професійній діяльності.

ВИСНОВКИ

Аналіз результатів дослідження надав можливість зробити такі висновки:

1. Науковий аналіз проблеми організації самостійної роботи у вищій школі показав, що вона є пріоритетною в дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних учених та має сприяти перегляду теоретичних та методичних засад підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Доведено, що в умовах кредитно-трансферної системи існує реальна можливість для ефективної організації самостійної роботи студентів.

На підставі літературних джерел та практичної діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі, з'ясовано, що самостійна робота – навчальна діяльність студента, спрямована на вивчення і оволодіння матеріалом навчального предмета без безпосередньої участі викладача.

2. Розроблений план дій з організації самостійної роботи студентів, який сприяв підвищенню активності пізнавальної діяльності студентів, призвів до перебудови навчального процесу за рахунок самостійних форм навчання, що дає нові можливості у вирішенні теоретичних і практичних питань, пов'язаних з організацією самостійної роботи студентів. Складається він з двох етапів. А саме, самостійна робота студентів має репродуктивний характер (на цьому етапі здійснюється формування умінь, навичок самостійної роботи під безпосереднім керівництвом викладача; форми навчання на цьому етапі: письмова контрольна робота, реферат, розв'язання тестових завдань) та самостійна робота студентів відбувається через реалізацію продуктивної діяльності студентів за участю викладача, а також у процесі формування умінь, навичок самостійної роботи студентів у співробітництві з викладачем (форми навчання на цьому етапі: вирішення педагогічних ситуацій, виступ студентів із доповідями).

3. Встановлено, що ефективність організації самостійної роботи залежить від професійної спрямованості самостійного навчання, комплексного використання сучасних педагогічних технологій, доступності й поступового зростання рівня складності навчальних завдань у самостійній роботі та видів

навчально-методичного забезпечення, оволодіння студентами уміннями і навичками організації самостійної навчальної діяльності.

4. Узагальнення педагогічного досвіду та практичні результати роботи стали підтвердженням висунутого припущення про те, що ефективність організації самостійної роботи студентів підвищиться, якщо в систему організації самостійної роботи будуть включені навчально-методичні посібники - робочі зошити на друкованій основі.

Проведене дослідження не претендує на повноту вирішення всіх питань організації самостійної роботи студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акімова О. М. Організація самостійної роботи студентів в умовах кредитно–модульного навчання / О. М. Акімова // Кредитно-модульна та модульно-рейтингова організація навчального процесу в коледжах і технікумах. Стан. Проблеми. Перспективи : матеріали наук.-практ. конф. (22 лютого 2008 р.) – Х. : Харк. машино-буд. коледж, 2008. – С. 6–7.
2. Акімова О. М. Організація позааудиторної самостійної роботи при підготовці майбутніх учителів початкових класів /О. М. Акімова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць. – Запоріжжя : Гуман. ун-т «Запорізі. інст. держ. та муніц. упр.», 2007. – Вип. № 43. – С. 9–12.
3. Бойко Н. І. Форми та шляхи організації самостійної роботи студентів / Н.І. Бойко. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2001. – С. 10 – 13.
4. Бойко Н. І. Кредитно-модульна система як засіб інтенсифікації організації самостійної роботи студентів / Н.І. Бойко. // Наукові записки: Збірник наукових статей НПУ імені М. П. Драгоманова. – Вип. 68. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 53 – 57.
5. Види навчально- та науково-дослідної роботи студентів: навч.-метод. посіб.по підготовці та написанню рефератів, курсових, дипломних та магістерських робіт, наукових статей і тез доповідей : видання 4-те /: навч. посіб. : видання 3-те / В. І. Одарченко, С. Б. Беляєв та ін. ; за заг. ред. І. П. Репко. – Х. : ХГПА, 2012. – 204 с.
6. Дубасенюк О. А., Іванченка А. В. Практикум з педагогіки: навч. посіб.: видання 4-те / За заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005 . розділ II «Теорія навчання (Дидактика)» – С. 108-197.
7. Євдокимов В. І., Покроєва Л. Д., Агапова Т. П., Луценко В. В.: навч. посіб.: Самостійна робота студентів. / В. І. Євдокимов, Л. Д. Покроєва, Т. П. Агапова, В. В. Луценко – Х. : ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, 2004 – 140 с.
8. Євдокимов В. І., Пономарьова Г. Ф., Покроєва Л. Д., Луценко В. В. Навчальний посібник: Підготовка вчителя в умовах євроінтеграції. / В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, Л. Д. Покроєва, В. В. Луценко – Харків: ХОНМІБО, 2006 – 204 с.
9. Євдокимов В. І., Пономарьова Г. Ф., Покроєва Л. Д., Хижняк В. В.: навч. посіб: Педагогічні завдання в системі професійної підготовки вчителя. / В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, Л. Д. Покроєва, В. В. Хижняк – Харків: ХОНМІБО, 2009 – 216 с.
10. Євдокимов В. І., Пономарьова Г. Ф., Віцько О. В., Петриченко Л. О., Хижняк В. В. Педагогіка: навч. посіб.: Педагогічні завдання і тести. / В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, О. В. Віцько, Л. О. Петриченко, В. В. Хижняк – Харків, 2011 – 344с.
11. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник / І. В. Зайченко – К., «Освіта України», 2006. Розділ «Дидактика» – С. 86-255.

12. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. Л. Омеляненко – К. : Знання-Прес, 2003. Розділ II «Теорія навчання (Дидактика)» – С. 60-138.
13. Лозова В. І., Троцько Г. В. Навчальний посібник: Теоретичні основи виховання і навчання / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2002 Розділ 2 «Дидактика» С. 208-361.
14. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко – К. : Знання-Прес, 2006. Розділ II «Теорія навчання (Дидактика)» – С. 60-138.
15. Омеляненко С. В. Навчальний посібник: Педагогіка: тестові завдання. / С. В. Омеляненко – К. : Знання, 2008 – 391 с.
16. Онишків З. М. Основи школознавства: Навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / З. М. Онишків. – 3 вид. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 176 с.
17. Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект / Н. М. Островерхова, Л. І. Даниленко. – К. : Школяр, 1995. – С. 61 – 71.
18. Павлютенков Є. М., Крижко В. В. Основи управління школою / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Харків : Основа, 2006. – С. 46–47.
19. Пономарьова Г. Ф., Степанець І. О. Педагогіка: навчально-методичний посібник з практикумом: Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ на заняттях з педагогіки / Г. Ф. Пономарьова, І. О. Степанець – Харків, 2010 –214 с.
20. Пономарьова Г. Ф., Степанець І. О., Кузнецова О. В., Рябокінь С. І. Педагогіка: Навчально-методичний посібник: Рейтингова перевірка знань, умінь і навичок студентів з педагогіки / Г. Ф. Пономарьова, І. О. Степанець, О. В. Кузнецова, С. І. Рябокінь – Харків, 2011– 310 с.
21. Репко І.П., Одарченко В.І. Дидактика: робочий зошит / І.П. Репко, В.І. Одарченко. – Х. : ХГПА, 2014. – 120с.
22. Репко І.П., Одарченко В.І., Ільченко О.В. Загальна педагогіка: робочий зошит / І.П. Репко, В.І. Одарченко, О.В. Ільченко. – Х. : ХГПА, 2009. – 85с.
23. Репко І.П., Одарченко В.І., Ільченко О.В. Теорія виховання: навч. посібник / І.П. Репко, В.І. Одарченко, О.В. Ільченко. – Х. : ХГПА, 2011. – 136с
24. Савченко О. Я. Педагогіка: Посібник для вчителів і методистів початкового навчання: Виховний потенціал початкової освіти. / О. Я. Савченко – 2-ге вид., доповн., переробл. – К. : Богданова А. М., 2009 – 226с.
25. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. / О. Я. Савченко – К. : Генеза, 1999. – 368 с
26. Ягупов В. В. Педагогіка. Навчальний посібник. / В. В. Ягупов – К. : Либідь, 2002 – Розділ II – С. 196-411.

ДОДАТКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-
педагогічної роботи
_____ І.О. Степанець

**СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ГУРТOK
З ПЕДАГОГІКИ**

Розглянуто і затверджено
на засіданні кафедри
педагогіки та психології
Протокол №1 від «26» серпня 2015р.
Завідувач кафедри _____ А.І. Єрьомкін

Харків 2015

Керівник гуртка – Одарченко В.І.

Місце проведення 34 ауд.

Час проведення 10.50

Список студентів, які є постійними членами гуртка:

№	П. І.	Курс	Факультет
1.	Колесникова Я.	4	Початкова освіта
2.	Буковська А.	3	Іноземної філології та музичного мистецтва
3.	Гурська П.	3	Іноземної філології та музичного мистецтва
4.	Волкова О.	1	Початкова освіта
5.	Худякова П.	1	Початкова освіта
6.	Скріпченко А.	1	Початкова освіта
7.	Черкашина Я.	1	Початкова освіта
8.	Кравченко В.	2	Початкова освіта
9.	Нарбут Н.	2	Початкова освіта
10.	Писаренко О.	2	Початкова освіта
11.	Жидкова І.	3	Початкова освіта
12.	Смирнова А.	3	Початкова освіта
13.	Борщева Я.	4	Початкова освіта
14.	Калмикова І.	4	Початкова освіта
15.	Довгоспина Т.	4	Початкова освіта
16.	Іванова Ю.	4	Педагогічної освіти
17.	Мальцева А.	4	Педагогічної освіти
18.	Решетняк А.	4	Педагогічної освіти
19.	Сіренко А.	4	Педагогічної освіти
20.	Кисла І.	4	Педагогічної освіти
21.	Павлова Ю.	4	Педагогічної освіти
22.	Пискун К.	4	Педагогічної освіти

ПЛАН РОБОТИ ГУРТКА НА I – II ПІВРІЧЧЯ 2015-2016 н.р.

ВЕРЕСЕНЬ			
Дата	Тема і зміст заняття	Відповідальний	Відмітка про виконання
10.09.15	Організаційне засідання студентського наукового гуртка з педагогіки. Визначення перспективних напрямів розвитку гуртка.	Одарченко В.І. Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Акімова О.О. Семенова М.О.. Толмачова І.М. Ільїна О.О.	
17.09.15	Засідання з теми «Оформлення списку літературних джерел за вимогами ВАК України».	Одарченко В.І.	
24.09.15	Засідання з теми «Загальні вимоги до написання та оформлення наукових робіт, які подаються на міський та регіональний конкурс студентських наукових робіт».	Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Толмачова І.М. Ільїна О.О.	
01.10.15	Підготовка студентів до участі у Сковородинівських читаннях.	Одарченко В.І.	
ЖОВТЕНЬ			
08.10.15	Обговорення підготовки творчої зустрічі з учителями початкових класів різних навчальних закладів міста Харкова.	Одарченко В.І. Отрошко Т.Ф. Ільїна О.О.	
15.10.15	Аналіз проведення творчої зустрічі з учителями початкових класів різних навчальних закладів міста Харкова.	Одарченко В.І. Отрошко Т.Ф. Ільїна О.О.	
22.10.1	Обговорення теми: «Порівняльний аналіз розвитку шкільної освіти в Україні протягом 20-21 століть »	Семенова М.О	
05.11.15	Підготовка студентів до всеукраїнської олімпіади.	Беляєв С.Б. Толмачова І.М. Одарченко В.І. Отрошко Т.Ф. Ільїна О.О. Семенова М.О.	
ЛИСТОПАД			
12.11.15	Обговорення теми «Як правильно організувати	Одарченко В.І.	

	самостійну навчальну роботу».		
19.11. 15	Студентська науково-практична конференція присвячена проблемам організації виховного процесу у початковій школі	Одарченко В.І. Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Акімова О.О. Семенова М.О. Толмачова І.М. Ільїна О.О.	
26.11. 15	Оформлення студентських наукових робіт відповідно до вимог всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.	Беляєв С.Б. та всі керівники наукових робіт	
03.12. 15	Підготовка студентів до всеукраїнської олімпіади.	Беляєв С.Б. Толмачова І.М. Одарченко В.І. Отрошко Т.Ф. Ільїна О.О. Семенова М.О.	
ГРУДЕНЬ			
10.12. 15	Науково-практична конференція	Одарченко В.І. Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Акімова О.О. Семенова М.О. Толмачова І.М. Ільїна О.О.	
17.12. 15	Круглий стіл на тему: «Імідж вчителя – вчора, сьогодні, завтра.»	Одарченко В.І. Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Акімова О.О. Семенова М.О. Толмачова І.М. Ільїна О.О.	
24.12. 15	Оформлення студентських наукових робіт відповідно до вимог всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.	Беляєв С.Б. та всі керівники наукових робіт	
24.12. 15	Підведення підсумків роботи наукового гуртка з педагогіки за перше півріччя.	Одарченко В.І. Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Акімова О.О. Семенова М.О. Толмачова І.М. Ільїна О.О.	

СІЧЕНЬ			
14.01.16	Обговорення теми «Реалізація компетентнісного підходу до навчання молодших школярів»	Толмачова І.М.	
21.01.16	Обговорення теми «Аналіз сучасних стандартів освіти»	Беляєв С.Б.	
28.01.16	Оформлення студентських наукових робіт відповідно до вимог всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.	Беляєв С.Б. та всі керівники наукових робіт	
ЛЮТИЙ			
04.02.16	Педагогічні читання на тему «Я.А. Коменський та твори»	Отрошко Т.Ф.	
11.02.16	Обговорення підготовки до конкурсу науково-педагогічних робіт	Акімова О.О. Ільїна О.О.	
18.02.16	Підготовка студентів до всеукраїнської олімпіади.	Беляєв С.Б. Толмачова І.М. Одарченко В.І. Отрошко Т.Ф. Ільїна О.О. Семенова М.О.	
25.02.16	Підготовка студентських наукових робіт до науково-практичної конференції	Беляєв С.Б. та всі керівники наукових робіт	
БЕРЕЗЕНЬ			
03.03.16	Обговорення теми «Педагогічні шляхи до організації взаємодії школи та сім'ї у виховання дитини»	Толмачова І.М. Ільїна О.О.	
10.03.16	Підготовка студентів до всеукраїнської олімпіади.	Беляєв С.Б. Толмачова І.М. Одарченко В.І. Отрошко Т.Ф. Ільїна О.О. Семенова М.О.	
17.03.16	Обговорення написання тез з теми «Використання навчально-педагогічних ігор на уроках у початковій та середній школі»	Одарченко В.І.	
23.03.16	Обговорення написання тез з теми «Шляхи формування позитивної мотивації школярів до навчальної діяльності»	Беляєв С.Б.	

КВІТЕНЬ			
07.04.16	Обговорення написання концептуального апарату до теми «Дидактичні ігри в початкових класах»	Акімова О.О.	
14.04.16	Обговорення написання концептуального апарату до теми «Феномен емоційного вигорання вчителя: причини та шляхи попередження»	Отрошко Т.Ф.	
21.04.16	Обговорення написання констатувального етапу експерименту до теми «Педагогічна техніка як засіб виховного впливу»	Семенова О.М.	
28.04.16	Обговорення написання констатувального етапу експерименту до теми «Розумове виховання учнів початкової школи»	Толмачова І.М.	
ТРАВЕНЬ			
05.05.16	Обговорення написання формувального та контрольного етапів експерименту до теми «Розумове виховання учнів початкової школи»	Семенова О.М.	
12.05.16	Підведення підсумків роботи наукового гуртка з педагогіки за друге півріччя	Одарченко В.І. Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Акімова О.О. Семенова О.М. Толмачова І.М.	
19.05.16	Підведення підсумків роботи наукового гуртка з педагогіки за 2015-2016 навчальний рік та обговорення плану роботи на наступний навчальний рік.	Одарченко В.І. Беляєв С.Б. Отрошко Т.Ф. Акімова О.О. Семенова О.М. Толмачова І.М.	

ЗВІТ

**про проведення засідання
регіонального методичного об'єднання викладачів психології,
педагогіки та основ педагогічної майстерності
вищих педагогічних навчальних закладів
І-ІІ рівнів акредитації Східного регіону
зі спеціальностей «дошкільна освіта», «початкова освіта»
на базі вп «Лисичанського педагогічного коледжу Луганського
національного університету імені Тараса Шевченка»**

**НА ТЕМУ «МЕДІАТЕХНОЛОГІЇ І СУЧАСНА ОСВІТА.
ШЛЯХИ ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ »**

08-09 ЖОВТНЯ 2013 РОКУ

ХАРКІВ-2013р.

Учасники регіонального засідання викладачів психології, педагогіки та основ педагогічної майстерності вищих педагогічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації Східного регіону

№	Навчальний заклад	ПІБ
1.	Харківський коледж КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради	Одарченко Вероніка Ігорівна
2.	КВНЗ I-II рівнів акредитації державної форми власності Донецький педагогічний коледж	Гринчук Марина Іванівна
3.	Красноградський педагогічний коледж КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради	Пальчик Тетяна Володимирівна
4.	Красноармійське педагогічне училище	Нежива Галина Дмитрівна
5.	Стаханівський педагогічний комплекс (коледж-факультет) ЛНУ імені Тараса Шевченка	Савостьюнок Світлана Вікторівна
		Христенко Ганна Миколаївна
		Ярославцева Людмила Анатоліївна
6.	Балаклійська філія КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради	Дурнев Максим Миколайович
7.	ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»	Міненко Галина Миколаївна
		Гончаренко Наталія Олександрівна
		Ігнатуша Алла Леонідівна
		Матліна Олена Володимирівна
		Грушевська Ірина Володимирівна

**ЗАСІДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО
ОБ'ЄДНАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ПСИХОЛОГІЇ, ПЕДАГОГІКИ ТА
ОСНОВ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ СХІДНОГО РЕГІОНУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»,
«ПОЧАТКОВА ОСВІТА»**

08-09 жовтня 2013 року на базі ВП «Лисичанського педагогічного коледжу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» відбулось засідання викладачів психології, педагогіки та основ педагогічної майстерності вищих педагогічних навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації Східного регіону України.

Учасників засідання регіонального методичного об'єднання викладачів психології, педагогіки та основ педагогічної майстерності вищих педагогічних навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації Східного регіону України привітала директор коледжу Міненко Галина Миколаївна, яка познайомила з історією навчального закладу, з його традиціями та досягненнями викладачів та студентів коледжу на даний момент.

Проблема засідання «МЕДІА-ТЕХНОЛОГІЇ І СУЧАСНА ОСВІТА. ШЛЯХИ ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ»

Мета засідання:

- **узагальнити уявлення про медіа-освіту як точку, в якій сходяться найгостріші проблеми сучасного світу, сучасних недійних практик і сучасної освіти;**
- **охарактеризувати сучасні форми організації самостійної роботи студентів та обґрунтувати значення їхнього застосування задля вирішення завдань якісної підготовки фахівців для освіти України на основі презентації педагогічного досвіду Одарченко В.І. на тему «Особливості організації самостійної роботи студентів за кредитно-трансферною системою у вищому навчальному закладі»**
- **обґрунтувати роль інформаційного середовища навчального закладу у вирішенні завдання якісної підготовки фахівців в умовах ВНЗ I-II акредитації;**
- **презентувати досвід роботи ВП «Лисичанського педагогічного коледжу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» щодо якісної підготовки фахівців в умовах полікультурного медіа-простору.**

Учасники засідання вислухали змістовні доповіді з використанням медіа-технологій викладачів коледжу.

Гончаренко Н.О. –
заступник директора з
науково-методичної
роботи, викладач
загальної педагогіки

Тема доповіді:
*«Інформаційне
середовище
навчального закладу як
засіб реалізації
Болонської угоди щодо
підготовки фахівців в
умовах єдиного
європейського освітнього простору»*

Ігнатуша А.Л. –
заступник директора з
навчально-виробничої
роботи, викладач
загальної педагогіки

Тема доповіді:
*«Інноваційні підходи до
організації практики зі
спеціальностей
«Дошкільна освіта» та
«Початкова освіта»*

Учасників регіонального методичного об'єднання провели коридорами навчального закладу. Дали можливість викладачам потрапити до святинь Лисичанського педагогічного коледжу, ближче познайомитися з історією як самого навчального закладу так і з історією всієї Луганщини.

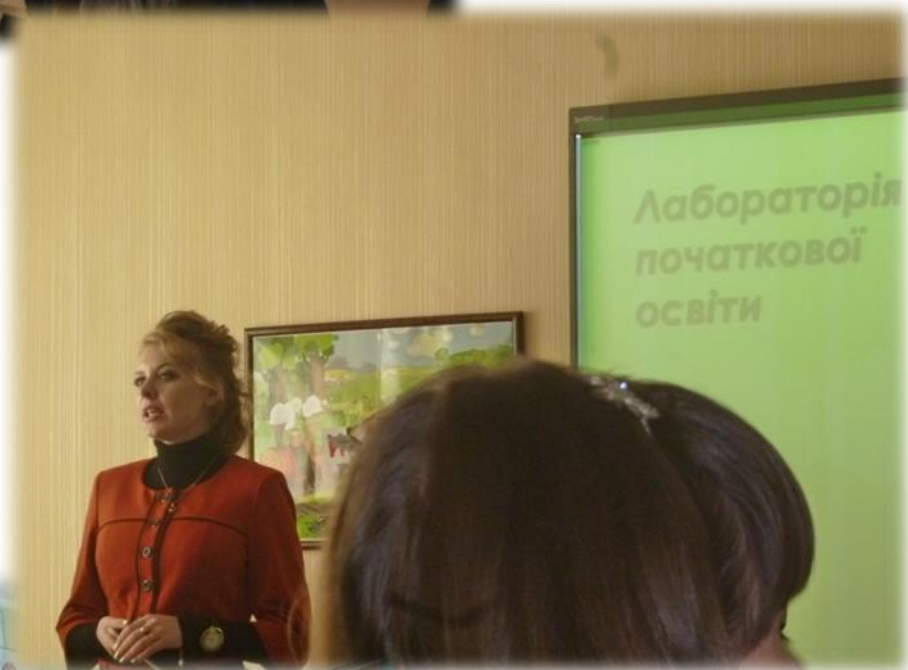

Учасники засідання відвідали:

- лабораторію фахової компетентності педагогів дошкільної освіти;

- кабінет-лабораторію початкової освіти;

- кабінет-музей українознавства;

- лабораторію живої природи;

- кабінет-музей історії педагогіки і освіти.

Викладачі були присутні на презентації-захисті студентських наукових робіт з педагогіки та психології:

Результатом роботи методичного об'єднання викладачів психології, педагогіки та основ педагогічної майстерності вищих педагогічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації Східного регіону стала збірка матеріалів, що додається.

Члени журі Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Початкова освіта» проведеної в Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка 22-24 квітня 2015 року

Фотоматеріали I (районного) етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України у Держинському районі проведеного з 29.11.2014 до 13.12.2014

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

І.П. Репко, В.І. Одарченко

РОБОЧИЙ ЗОШИТ З ПЕДАГОГІКИ

Харків
2015

УДК 378. 937

ББК

Г

Укладачі :

Репко І.П. – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Одарченко В.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Рецензенти:

Золотухіна С.Т. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди;

Степанець І.О. – кандидат педагогічних наук, проректор з науково-педагогічної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Редактор:

Коловоротна Н.Д. – кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української та російської філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Робочий зошит з педагогіки (навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів). / Уклад. І. П. Репко, В. І. Одарченко – Харків, 2015. – 330с. – 2-ге вид.

У посібнику зібрані допоміжні матеріали для самостійної роботи студентів та контролю рівня засвоєння навчального матеріалу з розділів педагогіки: «Загальні основи педагогіки», «Теорія виховання», «Дидактика», «Школознавство». Кожна запропонована тема зошита передбачає самостійну творчу роботу студента та співробітництво викладача з студентами.

Зошит містить тести, репродуктивні та творчі вправи, педагогічні ситуації та завдання, які формують у студентів уміння і навички майбутньої педагогічної діяльності.

Посібник може бути використаний для організації контролю за навчальними досягненнями студентів.

Розглянуто на засіданні кафедри
педагогіки та психології
протокол № _____ від _____
Зав. кафедри _____ С.Б. Беляєв

Схвалено на засіданні науково-методичної
ради факультету початкової освіти
протокол №2 від 11.11.2015р.

Голова науково-методичної ради
факультету _____ Л.П. Четаєва

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. Загальні основи педагогіки	
МОДУЛЬ 1.	8
Учитель, його соціальні функції.....	8
Виникнення та становлення педагогіки.....	16
МОДУЛЬ 2.	25
Предмет педагогіки. Основні педагогічні поняття.....	25
Методи науково-педагогічних досліджень.....	36
Розвиток і формування особистості.....	44
Рекомендована література до розділу 1	53
Розділ 2. Теорія виховання	
МОДУЛЬ 1	57
Мета виховання.....	57
Сутність процесу виховання.....	62
Принципи виховання.....	70
Методи і форми виховання	81
МОДУЛЬ 2	93
Робота з колективом учнів.....	93
Розумове виховання. Формування пізнавального інтересу.....	112
Моральне виховання.....	119
Трудове та економічне виховання.....	130
МОДУЛЬ 3.	139
Естетичне виховання	139
Фізичне виховання.....	148
Формування політичної культури та громадянськості школярів.....	155
Формування наукового світогляду школярів.....	159

МОДУЛЬ 4.	144
Учитель – класний керівник.....	166
Дитячі та молодіжні організації в Україні.....	174
Робота класного керівника з батьками учнів.....	180
Рекомендована література до розділу 2	192
Розділ 3. Дидактика	
МОДУЛЬ 1	197
Загальне поняття про дидактику.....	197
Процес навчання як цілісна система.....	205
Принципи навчання	221
МОДУЛЬ 2	236
Методи навчання	236
Зміст освіти	252
МОДУЛЬ 3	269
Форми організації навчання.....	269
Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів...	294
Рекомендована література до розділу 3	307
Розділ 4. Школотзнавство	
МОДУЛЬ 1.	310
Система народно освіти. Керівництво народною освітою і школою.....	310
Рекомендована література до розділу 4	326
Список використаної літератури	328

ПЕРЕДМОВА

Провідна роль у розбудові незалежної, демократичної, правової держави належить особистості. Сучасна організація навчально-виховного процесу у вищому закладі освіти змінює традиційну позицію студента від пасивного учасника навчання до такого, який активно співпрацює з викладачами, однокурсниками. Така ситуація створює умови для самовизначення та особистісного розвитку студентів.

У системі підготовки вчителів педагогічні знання мають бути надійним фундаментом їхньої професійної діяльності. Професіоналізм учителя великою мірою залежить від розвиненості властивостей та якостей особистості, здатності до особистісного інтелектуального вдосконалення, творчого ставлення до процесу навчання.

Професійне становлення майбутнього вчителя є синтезом творчих елементів особистості, без яких неможлива діяльність фахівця, майстра педагогічної справи.

Удосконалення навчального процесу, підвищення його якісного рівня не можуть бути реалізовані без суттєвого покращення організації процесу перевірки вмінь і знань студентів.

Слід змінити психологічний підхід до перевірки не як до засобу накопичення оцінок та визначення на їх підставі якості роботи викладача і студента, а як засобу забезпечення зворотного зв'язку в процесі навчання, керування пізнавальною діяльністю студентів. Саме контроль та оцінювання успішності відіграє важливу роль у підвищенні якості знань, умінь і навичок студентів.

Педагог, як організатор навчально-виховного процесу, має на кожному його етапі знати, що конкретний студент сприйняв, усвідомив, запам'ятав, чим може оперувати на практиці.

Організація навчального процесу студентів у вищому навчальному закладі потребує збільшення самоконтролю у навчанні. Саме на це націлений цей зошит.

Зошит на друкованій основі автори розглядають як збірник допоміжних матеріалів для самостійної роботи студентів при вивченні курсу «Педагогіка». Структура зошита відповідає змісту і завданням, визначеним навчальним планом та чинною програмою з курсу «Педагогіка» для педагогічних навчальних закладів.

Кожна тема містить три блоки:

- блок самостійної роботи;
- блок перевірки;
- блок контролю та самоаналізу.

Дидактичні матеріали скомпоновані відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП). Виходячи із сутності того чи іншого модуля, а також змістовних модулів, розроблено систему завдань для самостійної роботи, тести, педагогічні задачі та ситуації, репродуктивні та творчі вправи різної варіативності, рівня складності, спрямованості, що дозволять сформувати у студентів відповідні уміння та навички.

Кожна запропонована тема передбачає творчу самостійну роботу студента і співробітництво його з викладачами та студентами.

Виконання запропонованих завдань дозволяє студенту відчувати себе учасником навчально-виховного процесу, сприяє прогнозованому розвитку особистості та творчої професійної позиції.

Технологія використання зошита не становить труднощів. Під час практичних занять із конкретної теми викладач, забезпечивши усіх студентів зошитами, пропонує обрати для виконання рівень складності завдань і навіть кількість завдань обраного

рівня. Кількість завдань для виконання може визначатися рівнем підготовки студента, їх складністю. Завдання можуть використовуватися як для індивідуального письмового, так і для усного фронтального чи індивідуального опитування.

Така технологія використання дидактичних матеріалів збірника займає мінімум навчального часу, сприяє організації самостійної роботи студентів, формує у них відповідальність, викликає інтерес до навчання. Разом із тим, це змістовна й ефективна методика аналізу навчальних досягнень і розвитку педагогічної думки майбутніх учителів-вихователів.

Пропоновані завдання за певного технічного забезпечення можна використовувати й у комп'ютерному варіанті.

Автори пропонують певну систему оцінювання. За виконання 1-ого рівня завдань студент може отримати 0-1 бал, що відповідає оцінкам «2» або «3». За виконанні завдання 2-ого рівня студент може отримати 0-2 бали, що відповідає оцінкам «2», «3», «4». За виконання 3-ого рівня – 0-3 бали, що відповідає оцінкам «2», «3», «4», «5».

Оцінювання може проводитися як за традиційною національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), так і за багатобальною (100 і більше балів).

Зошит призначений для студентів вищих навчальних закладів, за фахом орієнтованих на педагогічну діяльність.

РОЗДІЛ 1.

Загальні основи педагогіки

МОДУЛЬ 1

Тема 1.

Учитель, його соціальні функції

Блок самостійної роботи

1. Випишіть декілька цитат про вчителя із книги В.Сухомлинського «Слово про вчителя».
2. Прочитайте окремі поради В.О. Сухомлинського з його книги «Сто порад учителю».
3. Перегляньте журнали «Рідна школа» (за останній рік), які висвітлюють діяльність та досвід кращих учителів України (за своєю спеціальністю), та сформулюйте основні ідеї педагогічного досвіду.
4. Випишіть із законодавчих та нормативних документів (законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» «Положення про загальноосвітній навчально-виховний заклад», Державної програми «Вчитель») вимоги до вчителя, його права та обов'язки.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Вашій увазі пропонується завдання, що мають одну правильну відповідь.

1. ПЕДАГОГОМ В РАБОВЛАСНИЦЬКОМУ ЛАДІ НАЗИВАЛИ

- 1) людину, яка навчала дітей
- 2) раба, який водив дитину до школи
- 3) заможного рабовласника

2. ПЕРШИМ ШТАТНИМ ПЕДАГОГОМ БУВ

- 1) Йоган Генріх Песталоцці
- 2) Ян Амос Коменський
- 3) Сократ
- 4) Марк Фабій Квінтіліан
- 5) Джон Локк
- 6) Фома Аквінський

3. ГОЛОВНА ОСОБЛИВІСТЬ ПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ

- 1) одна із наймасовіших
- 2) має справу з людьми
- 3) керує процесом формування людини
- 4) посередник між суспільством і вихованцями та їх батьками

4. ПРОФЕСІОГРАМА ВЧИТЕЛЯ

- 1) набір якостей, необхідних йому
- 2) характерний перелік вимог до вчителя
- 3) система вимог, що їх ставить професія вчителя до людини
- 4) риси, за браком яких людина не може бути вчителем

5. ПРОФЕСІЯ ВЧИТЕЛЯ ВИМАГАЄ

- 1) мудрої любові до дітей

- 2) стійких політичних переконань
- 3) непримиренності і категоричності в боротьбі з недоліками в діяльності та особистості своїх вихованців
- 4) безумовної поваги і безмежної душевної щедрості, всебічних знань і мудрості
- 5) наявність педагогічних здібностей

6. ВЧИТЕЛЬ – ЦЕ ОСОБА, ЯКА

- 1) організує навчально-виховний процес
- 2) реалізує навчально-виховний процес
- 3) має спеціальну підготовку
- 4) любить дітей і несе відповідальність
- 5) професійно займається педагогічною діяльністю

7. ГОЛОВНА ФУНКЦІЯ ВЧИТЕЛЯ – ЦЕ

- 1) застосування професійних знань та умінь
- 2) навчання, освіта, виховання розвиток та формування школярів
- 3) керівництво процесом навчання виховання розвитком формуванням

ФУНКЦІЯ ПЕРЕДБАЧАЄ ДІЇ

- 1) визначення цілей
- 2) діагностування
- 3) компетентність
- 4) прогнозування
- 5) чесність
- 6) працелюбність
- 7) планування
- 8) проектування
- 9) співробітництво
- 10) організаторську
- 11) відповідальну
- 12) оцінювання
- 13) аналітичну
- 14) контролюючу
- 15) корегуючу
- 16) відповідальність

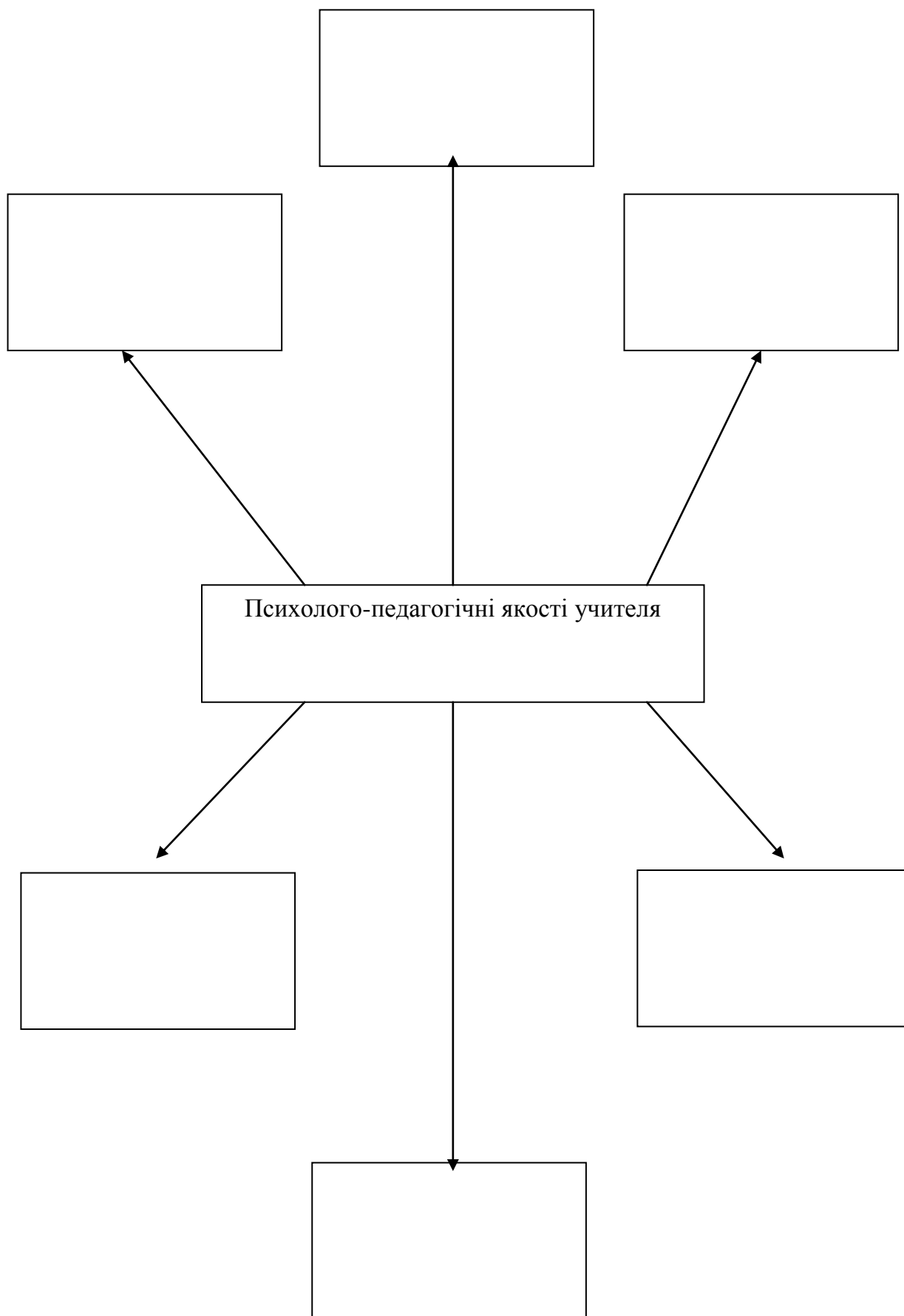
2. Визначте особливості праці педагога

Особливості праці педагога

—
—
—
—
—

Аксиома
педагогіки _____

3. Заповніть схему «Психолого-педагогічні якості учителя»

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

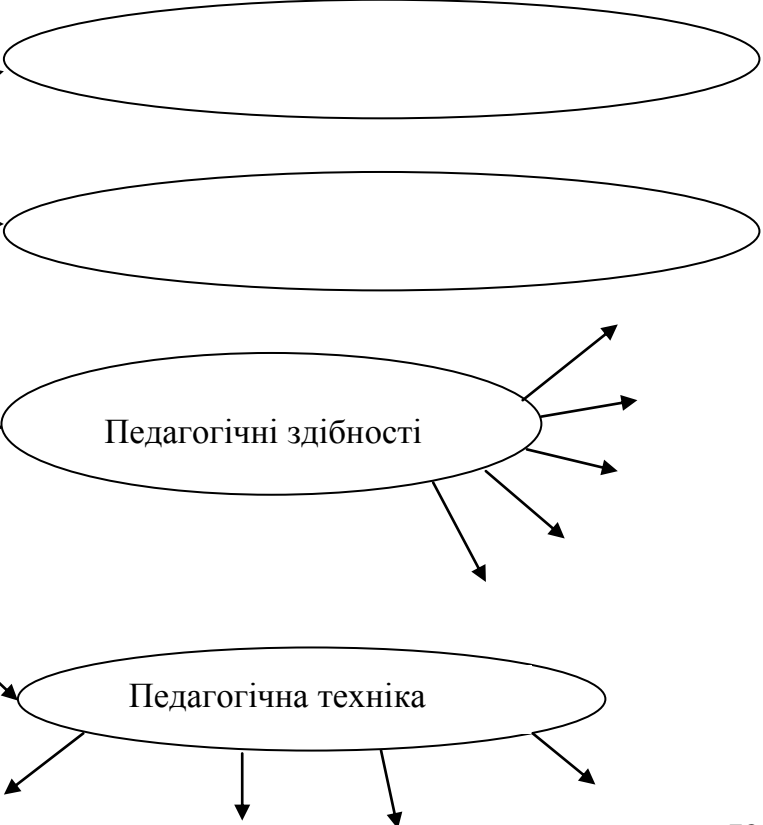
Діти задали Вам запитання, відповіді на яке Ви не знаєте.

Як Ви вийдете з даної ситуації?

2 РІВЕНЬ

1. Визначте елементи педагогічної майстерності

Педагогічна майстерність
—
це _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

Слухачі школи майбутнього вчителя вважають, що головним для вчителя є любов до дітей, уміння встановити з ними контакт, важливо також знати свій предмет і методи його викладання.

Чи правильне уявлення мають старшокласники про вимоги до вчителя?

Що Ви додали б до слів випускників?

5. Розв'яжіть педагогічну задачу

Ш. Амонашвілі підкреслював, що вчитель сам повинен бути людиною майбутнього й допомогти увійти дітям у власне майбутнє.

Як Ви розумієте вислів Ш. Амонашвілі?

3 РІВЕНЬ

1. Розкрийте специфіку роботи педагога за В.О. Сухомлинським

2. Напишіть твір-мініатюру про соціальне значення професії вчителя

Тема 2. Виникнення та становлення педагогіки як науки

Блок самостійної роботи

1. Прочитайте книгу Я.А. Коменського «Велика дидактика» та випишіть основні закони навчання.
2. Складіть тези до книги Ш.О. Амонашвілі «Психологічні основи педагогіки співробітництва».
3. Випишіть основні правила навчання, запропоновані Ф.В. Дістервегом у книзі «Керівництво до освіти німецьких учителів».

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Вашій увазі пропонуються завдання, що мають одну правильну відповідь.

1. ПРИЗВИЩЕ ЖАН-ЖАКА

1) Моне	4) Руссо
2) Штейнер	5) Дістерверг
3) Песталоцці	6) Ланкастер

КРАЇНА ДІЯЛЬНОСТІ

1) Швейцарія	5) Франція
2) Японія	6) Італія
3) Германія	7) Чехія
4) Британія	8) Польща

РОКИ ЖИТТЯ

- 1) 1870-1952
- 2) 1712-1778
- 3) 1918-1970
- 4) 1746-1827
- 5) 1859-1952
- 6) 1824-1871

СТВОРИВ ТЕОРІЮ

- 1) розвивального навчання
- 2) вільного виховання
- 3) гуманістичного виховання
- 4) природовідповідність виховання

ГОЛОВНА ПРАЦЯ

- 1) «Велика дидактика»
- 2) «Думки про виховання»
- 3) «Еміль або про виховання»
- 4) «Розмова з матір'ю»

2. Н.К КРУПСЬКА – ЗАСНОВНИК

- 1) розвивального навчання
- 2) дитячих організацій
- 3) класно-урочної системи
- 4) активного навчання

3. ЗАСНОВНИК ШКОЛИ В ЯСНІЙ ПОЛЯНІ

- 1) К.Д. Ушинський
- 2) Я.А. Коменський
- 3) Л.М.Толстой
- 4) В.О. Сухомлинський

2. Дайте коротку характеристику виховання дітей у первісному ладі

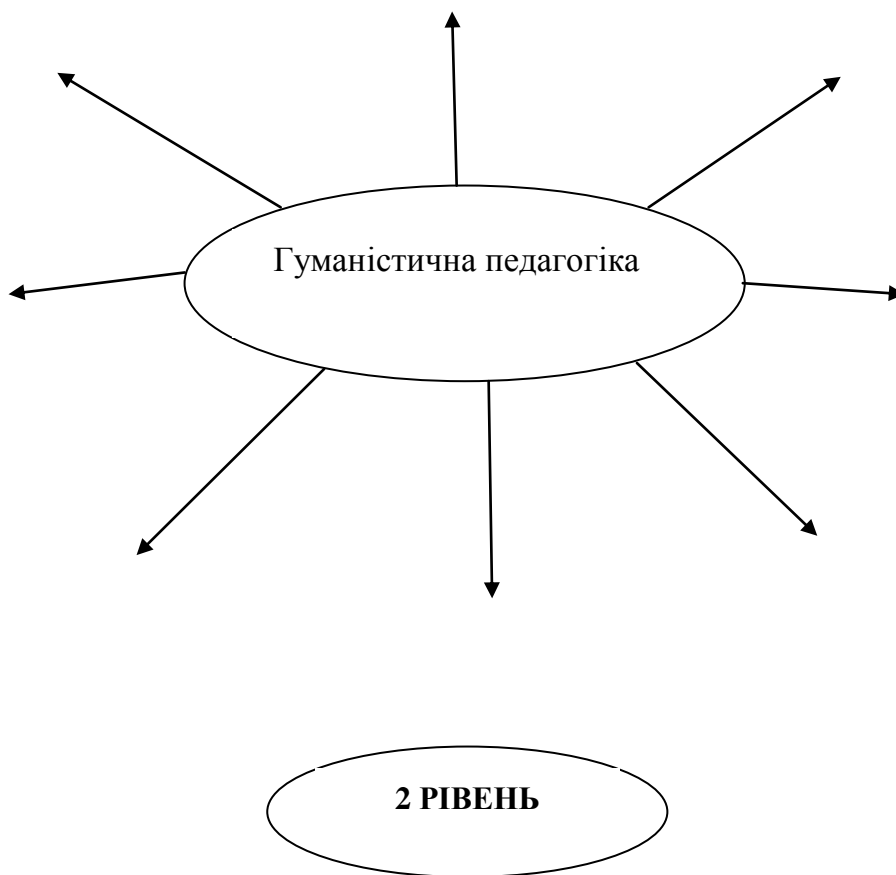
у рабовласницькому ладі

у період Середньовіччя

в епоху Відродження

3. Заповніть схему

Характерні ознаки гуманістичної педагогіки

1. Зробіть порівняльну характеристику в таблиці системи виховання в Спарті та Афінах

	Спарта	Афіни
Мета виховання		

Система виховання		
Стають хлопці дівчата		

2. Розкрийте основні педагогічні ідеї педагогів-гуманістів

Франсуа Рабле	
Томазо Кампанелли	

Вітторіно-да-Фельтре	

3. Заповніть схему

Основні педагогічні погляди Я.А. Коменського

•	•
•	•
•	•
•	•
•	•

4. Оберіть один варіант із наведених відповідей або дайте свій варіант відповіді

1. ДО ЯКОЇ ГРУПИ НАЛЕЖАТЬ АВТОРИ, В ПЕДАГОГІЧНИХ ТВОРАХ ЯКИХ ТЕОРЕТИЧНО ОБГРУНТОВУЄТЬСЯ І РОЗВИВАЄТЬСЯ НОВА ГУМАНІСТИЧНА СИСТЕМА ВИХОВАННЯ:

- 1) Ж.-Ж. Руссо, Л. Толстой, М. Монтессорі, В. Сухомлинський
- 2) Д. Локк, М. Ломоносов, А. Макаренко
- 3) Х. Алчевська, Г. Спенсер, Й. Гербарт
- 4) ваш варіант

2. ВИДАТНИМИ ПРЕДСТАВНИКАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ БУЛИ:

- 1) Т.Шевченко, Г. Сковорода, Леся Українка, Б. Хмельницький
- 2) Г. Сковорода, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Ф. Прокопович
- 3) І. Франко, М. Грушевський, М. Коцюбинський, А. Макаренко
- 4) ваш варіант

3. ПЕРШИМ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ БУВ:

- 1) Києво-Могилянська академія
- 2) Харківський університет
- 3) Львівський університет
- 4) Московська слов'яно-греко-латинська академія
- 5) ваш варіант

4. КЛАСНО-УРОЧНУ СИСТЕМУ РОЗРОБИВ:

- 1) Ж.-Ж. Руссо

- 2) Й. Песталоцці
 - 3) Я. Коменський
 - 4) ваш варіант
-

5. У РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ ВЕЛИКЕ ЗНАЧЕННЯ МАВ ТВІР «ЛЮДИНА ЯК ПРЕДМЕТ ВИХОВАННЯ», ЯКИЙ НАПИСАВ:

- 1) М. Добролюбов
 - 2) К. Ушинський
 - 3) В. Сухомлинський
 - 4) А. Макаренко
 - 5) ваш варіант
-

6. ПЕРШИМ «ШТАТНИМ» ПЕДАГОГОМ, ЯКИЙ ОДЕРЖУВАВ ПЛАТНЮ З ІМПЕРАТОРСЬКОЇ КАЗНИ БУВ:

- 1) Я. Коменський
 - 2) Ж.-Ж. Руссо
 - 3) М. Квінтіліан
 - 4) К. Ушинський
 - 5) ваш варіант
-

3 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

Чому виховання називають «вічною» категорією?

2. Визначте основні думки видатних філософів стосовно виховання

Сократ	
Платон	
Аристотель	
Марк Фабій Квінтіліан	

3. Розкрийте основні ідеї одного із представників гуманістичної педагогіки 18-ого – 19-ого століття

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модуля

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

МОДУЛЬ 2

Тема 3.

Предмет і завдання педагогіки

Блок самостійної роботи

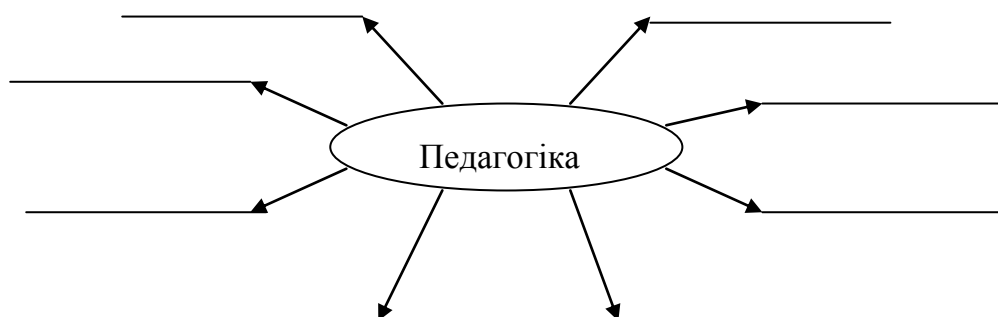
1. Ознайомтесь із однією з праць М.Г. Стельмаховича з проблем народної педагогіки і выпишіть 2-3 вислови, що засвідчують педагогічну мудрість українського народу.
2. Ознайомтесь із даною темою в підручниках різних авторів (4-5), выпишіть визначення основних педагогічних понять і окресліть підходи авторів у визначенні кожного з цих понять.
3. Выпишіть зі статті К.Д. Ушинського «Про користь педагогічної літератури» судження про роль педагогічної науки в успішності педагогічної діяльності.
4. Ознайомтесь із книгами, статтями одного-двох педагогів-класиків про предмет педагогіки. Запишіть основні ідеї робіт.

Блок перевірки

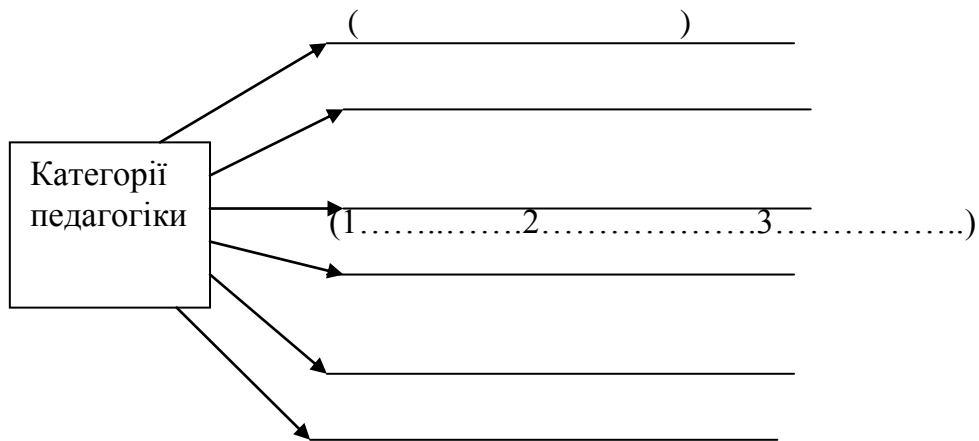
1 РІВЕНЬ

1. Напишіть 4-5 прислів'їв, присвячених проблемам виховання

2. Заповніть схему «Зв'язок педагогіки з окремими науками»

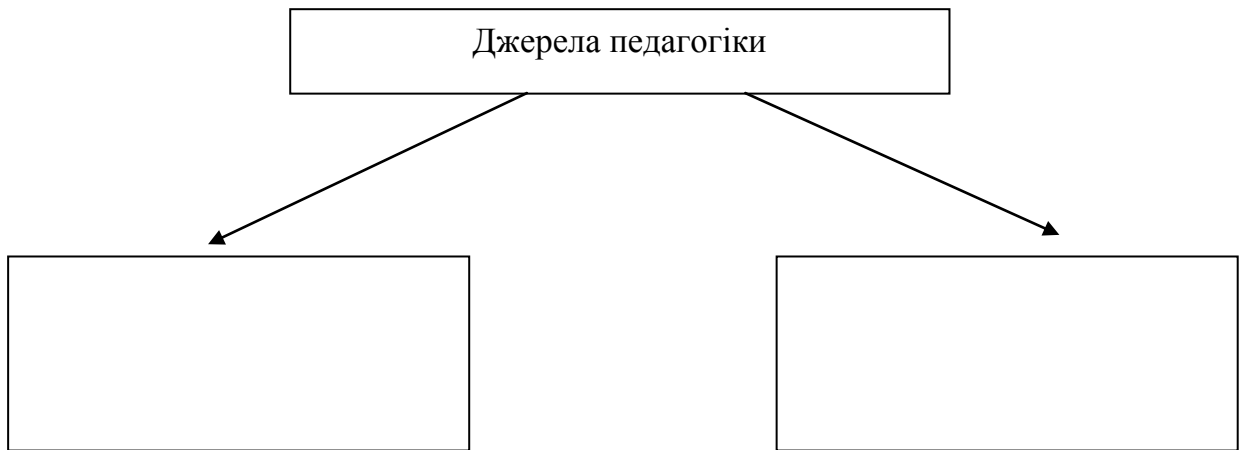
3. Назвіть категорії педагогіки

4. До складових частин педагогіки належать:

-
-
-
-
-

5. Заповніть схему

6. Вам пропонується ряд визначень педагогічних понять і варіантів відповідей, одна з яких правильна. Виберіть правильну, на вашу думку, відповідь і вкажіть її

1. ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ ПРОЦЕС ВЗАЄМОДІЇ УЧНІВ І ВЧИТЕЛЯ, В ХОДІ ЯКОГО ВІДБУВАЄТЬСЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

- 1) виховання
- 2) розвиток
- 3) освіта
- 4) навчання

2. РЯД ВНУТРІШНЬО ПОВ'ЯЗАНИХ, ПОСЛІДОВНИХ І ПРОГРЕСИВНИХ ЗМІН, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ РУХ ЛЮДИНИ ВІД НИЖЧИХ ДО ВИЩИХ РІВНІВ ЇЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

- 1) освіта
- 2) розвиток
- 3) виховання
- 4) навчання

3. ПРОЦЕС ЦІЛЕСПРЯМОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

- 1) виховання
- 2) розвиток
- 3) освіта
- 4) навчання

4. ПРОЦЕС І РЕЗУЛЬТАТ ЗАСВОЄННЯ ЛЮДИНОЮ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НИМИ ПРАКТИЧНИХ І ПІЗНАВАЛЬНИХ СПОСОБІВ ДІЯЛЬНОСТІ

- 1) виховання
- 2) розвиток
- 3) освіта
- 4) навчання

5. ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ ПРОЦЕС ВЗАЄМОДІЇ УЧИТЕЛЯ І УЧНІВ, У ХОДІ ЯКОГО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОСВІТА ЛЮДИНИ

- 1) виховання
- 2) розвиток
- 3) освіта
- 4) навчання

7. Вставте пропущені слова у наведені визначення категорій

1. Навчання – це _____ двохсторонній процес _____ вчителя і учнів, в ході якого відбувається _____.
2. Розвиток – це _____ послідовних _____, що відбуваються з _____ людини від моменту _____ і до _____ характеризують _____ її від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності.
3. Освіта – це _____ і _____ засвоєння людиною _____, формування на цій основі _____, розвиток творчих сил і здібностей.
4. Виховання – це _____ процес _____ на особистість з метою _____.

2 РІВЕНЬ

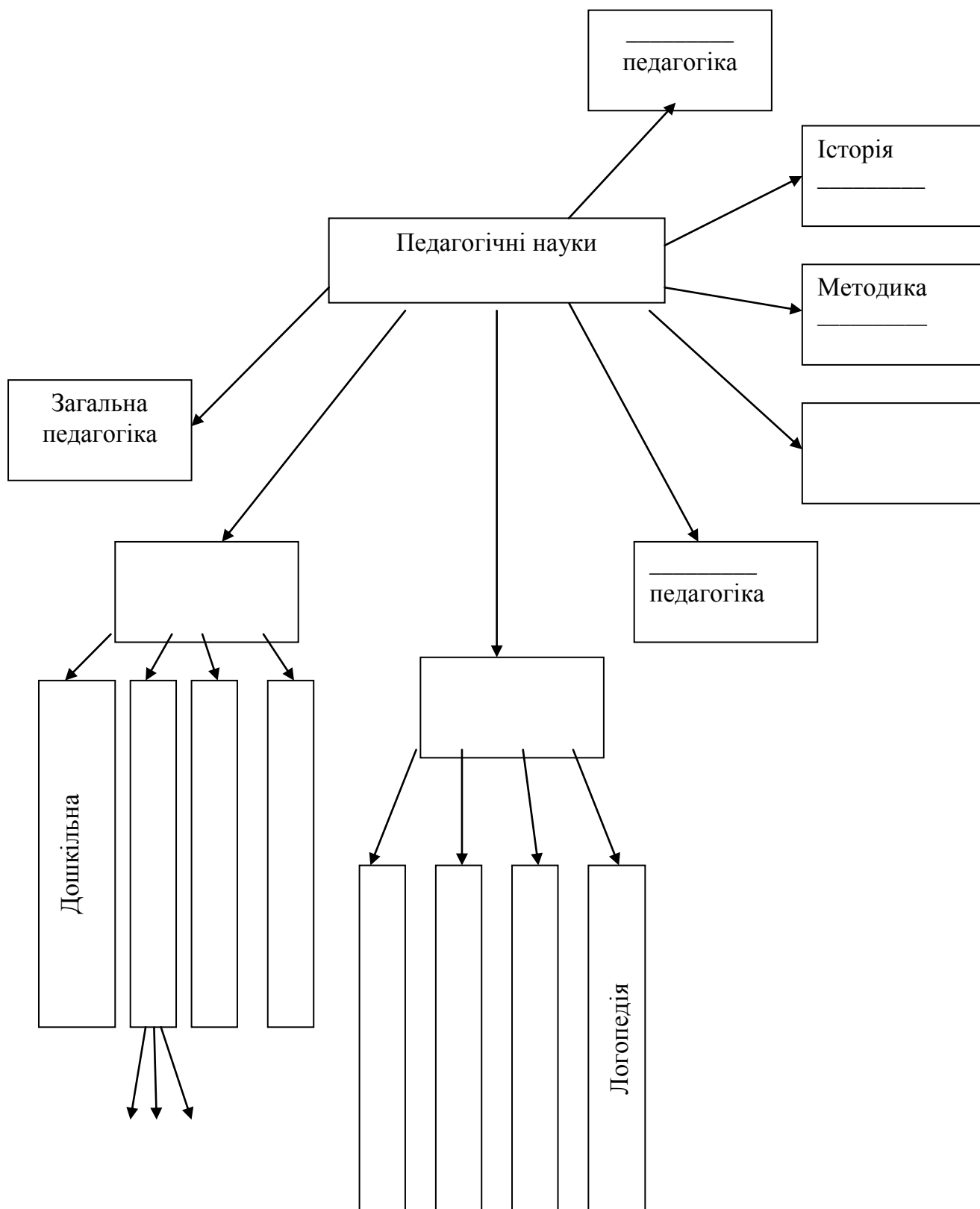
1. А.С. Макаренко із упевненістю писав: «Взагалі педагогіка є найбільш діалектичною, рухливою, складною і різнобічною наукою. Ось твердження і є основним символом моєї педагогічної віри».

Проаналізуйте цю думку А.С. Макаренка:

- 1) чому педагогіка є найбільш діалектичною наукою;

- 3) вікова фізіологія та психологія
- 4) кібернетика

3. Доповніть схему «Система педагогічних наук»

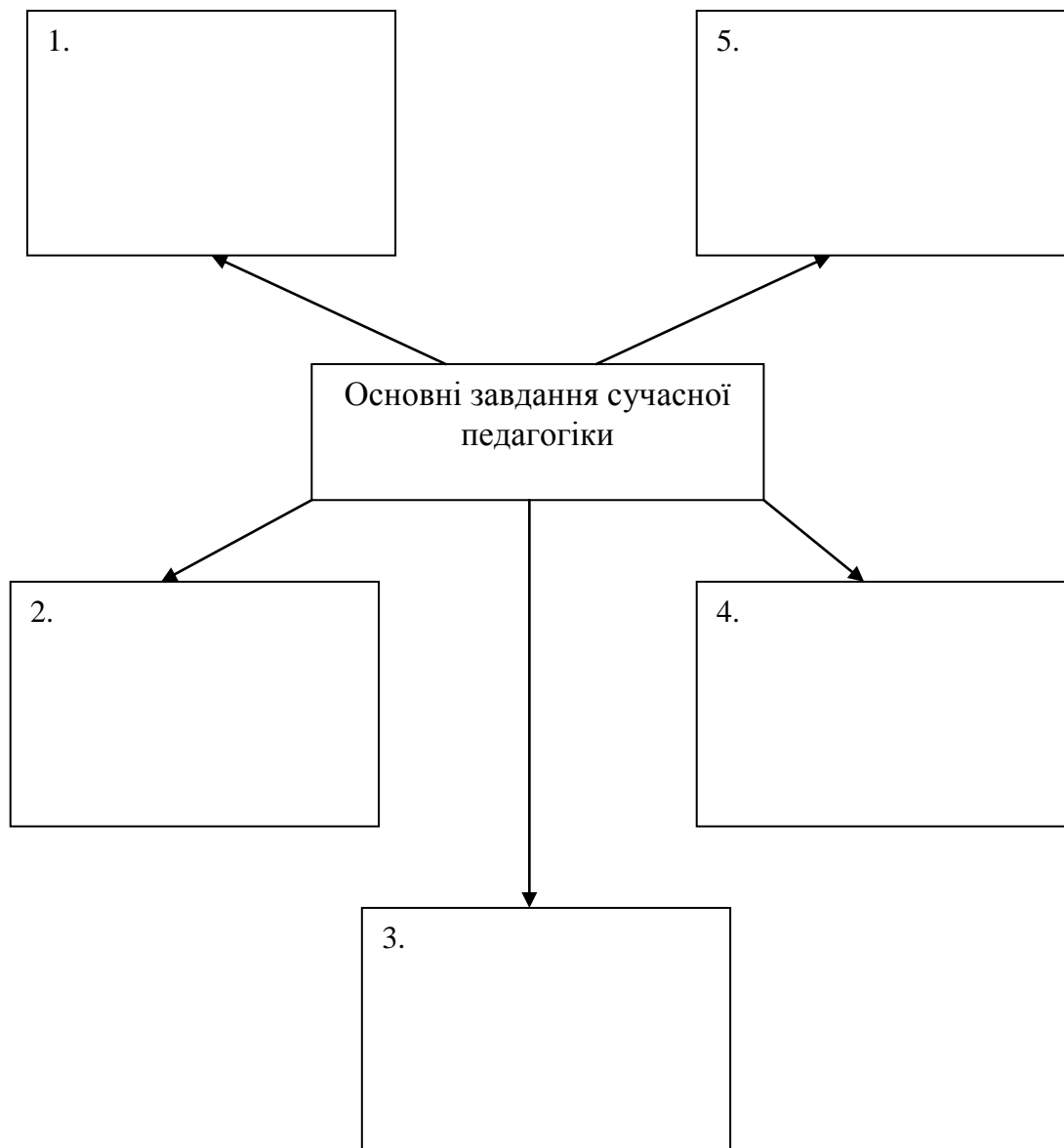
4. Заповніть таблицю

Етапи становлення науково-педагогічних знань	Характеристика етапу
1 _____	
2 _____	
3 _____	

5. Дайте відповідь на запитання:

Чому виховання розглядають як соціально-історичне явище?

6. Заповніть схему

7. Ознаки, що стосуються запропонованих понять (можна вказати декілька, якщо вважаєте за потрібне)

1. ОЗНАКИ ВИХОВАННЯ

- 1) кількісні та якісні зміни
- 2) процес
- 3) формування особистості
- 4) засвоєння знань, умінь і навичок

- 5) вплив
- 2. ОЗНАКИ НАВЧАННЯ
 - 1) засвоєння знань, умінь і навичок
 - 2) формування особистості
 - 3) вплив
 - 4) взаємовплив
 - 5) кількісні та якісні зміни
- 3. ОЗНАКИ РОЗВИТКУ
 - 1) процес
 - 2) формування особистості
 - 3) вплив
 - 4) кількісні та якісні зміни
 - 5) засвоєння знань, умінь і навичок
- 4. ОЗНАКИ ОСВІТИ
 - 1) формування особистості
 - 2) процес
 - 3) взаємовплив
 - 4) засвоєння знань, умінь і навичок
 - 5) кількісні та якісні зміни

1. Що називається педагогікою? Із запропонованих відповідей оберіть правильну, пояснивши її.

- 1) Педагогіка – це наука про мистецтво впливу вихователя на поведінку вихованців.
- 2) Педагогіка вивчає закономірності розвитку дитини і визначає програму цього розвитку.
- 3) Педагогіка – наука про виховання людини відповідно до потреб суспільного розвитку.
- 4) Педагогіка займається організацією спільної діяльності вихователя і вихованця.

2. Розв'яжіть педагогічну задачу

Один із авторів, піднімаючи питання про виховання естетичних смаків молоді, скаржиться на те, що добра половина молоді, яка має музичну освіту, не любить класичну музику. Музична освіта, на його думку, не завжди прищеплює любов до музики. Музичною грамотою можна оволодіти, але в той же час можна залишитись емоційно «глухим». Причину такого положення він вбачає в тому, що на практиці відбулося змішування двох понять: освіта і виховання.

Як Ви вважаєте, чи правий автор, розрізняючи поняття освіти і виховання? У чому специфіка кожного з них?

3. Проаналізуйте сутність педагогічних категорій «виховання», «навчання», «розвиток»

4. Що поєднує і чим відрізняються поняття «виховання», «формування», «становлення» і «розвиток» особистості? (Спробуйте зобразити графічно)

5. Складіть власну схему «Система педагогічних наук»

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Блок самостійної роботи

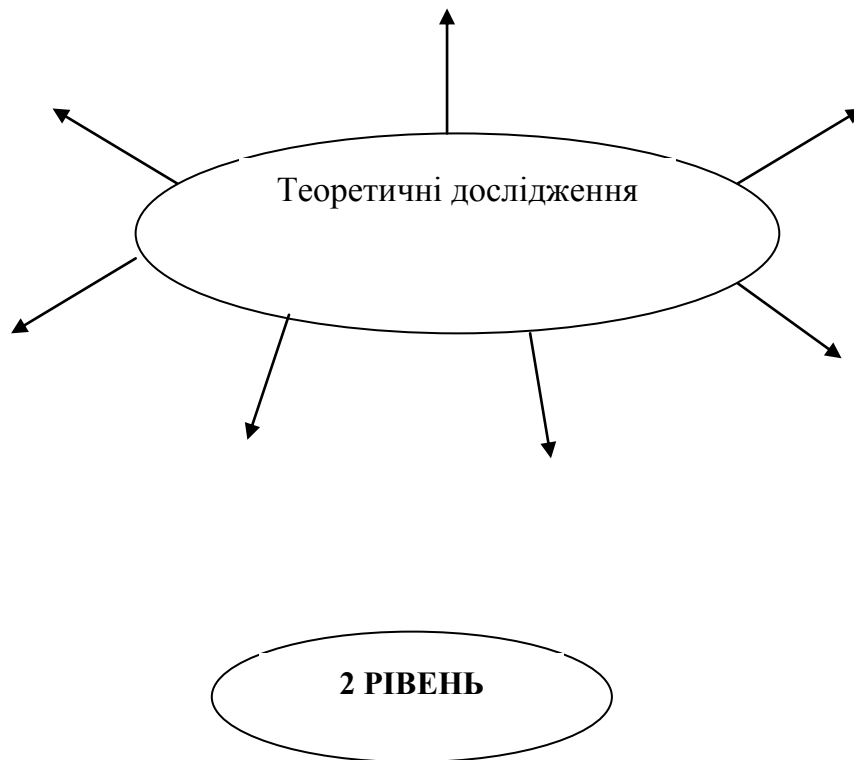
1. Проведіть тест самовизначення «Знайди свій шлях». Зробіть загальні висновки (5-10 речень).
2. Опрацюйте одне із запропонованих джерел й доповніть конспект викладача з даної теми.
3. Знайдіть у книзі В.О. Сухомлинського «Сто порад учителю» поради стосовно застосування методів педагогічних досліджень щодо вивчення колективу та окремих учнів і зробіть їх коротку характеристику.

Блок перевірки**1 РІВЕНЬ**

1. Доповніть таблицю визначеннями

Педагогічні дослідження	
Методи дослідження	
Об'єкти дослідження	

2. Методи теоретичних досліджень

1. Назвіть теоретичні та емпіричні методи науково-педагогічних досліджень

Теоретичні

Емпіричні

2. Заповніть таблицю

<i>Педагогічний експеримент</i>	
Вид	Визначення

3. Вашій увазі пропонується завдання, що мають одну правильну відповідь.

1. ДО ТЕОРЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДНОСЯТЬ

1) вплив	7) аналіз
2) експеримент	8) бесіда
3) екскурсія	9) процес
4) анкета	10) тести
5) спостереження	11) формування
6) рейтинг	12) моделювання

2. РІЗНОВИДИ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

1) короткочасний	5) природний
2) безпосередній	6) контрольний
3) дискретний	7) формувальний
4) скрите	8) лабораторний
	9) констатувальний
	10) дискретний тривалий
	11) педагогічний
	12) моніторинг

3. ЦІЛЕСПРЯМОВАНЕ, СИСТЕМАТИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ ДОСЛІДНИКОМ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ, ЙОГО ОКРЕМИХ СТОРІН У ПРИРОДНИХ УМОВАХ – ЦЕ

- 1) спостереження
- 2) експеримент
- 3) бесіда
- 4) тести

4. З'ЯСУВАННЯ СТАНУ ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ

- 1) констатувальний експеримент
- 2) контрольний експеримент
- 3) формувальний експеримент

5. У РЕЗУЛЬТАТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВИЯВЛЯЮТЬСЯ:

- 1) предмет дослідження
- 2) закономірності
- 3) вимоги до навчання

4. Встановіть правильну послідовність, доповніть твердження, визначте правильну відповідь

1. ПЕДАГОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

процес
науковий
це
актуальний
вивчення
та
результат
педагогічний
визначення
проблема
аналіз

2. ПЕДАГОГІЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ – ЦЕ СПОСІБ

- 1) обробки даних
- 2) аналіз даних
- 3) одержання даних
- 4) кількісна обробка

МЕТА СПОСТЕРЕЖЕННЯ

- 1) виявлення тенденції
- 2) отримання інформації
- 3) створення нового
- 4) фіксації дій
- 5) забезпечення діяльності

НОСИТЬ ХАРАКТЕР

- 1) цілеспрямований
- 2) короткочасний
- 3) контрольний

4) систематичний

5) лабораторний

3. МЕТОДАМИ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ Є

1) експеримент

5) корекція

2) математичний аналіз

6) анкетування

3) бесіда

7) спостереження

4) вплив

8) апробація

ВОНИ ВІДНОСЯТЬСЯ ДО МЕТОДІВ

1) загальнонаукових

2) конкретно-наукових

5 Розв'яжіть педагогічну задачу

Призначений класним керівником учитель просить свого попередника дати характеристику учням класу й одержує таку інформацію:

Андрій Клименко – староста класу, відмінник, але тільки і всього. Я вже була задоволена тим, що він сам не порушує дисципліну.

Петро Мельниченко – навчається добре, але поведінка погана.

Лариса Масенко – навчається посередньо, домашніх завдань не виконує.

Олексій Степанюк – навчається посередньо, дисципліна погана.

Станіслав Лещук навчається погано, дисципліна ще гірша.

Володимир Степашин – слабувато навчається, проте хуліган видатний.

Які висновки Ви зробили б із такої інформації про учнів, про вчителя та про їх стосунки. Чи знає вчитель дітей?

Які засоби одержання відомостей про учнів Ви знаєте?

3 РІВЕНЬ

1. Нині значно розширюються межі педагогіки як науки про виховання. Тому є спроби віднайти нове визначення цієї науки. Який термін найбільш повно відображає «масштаби» науки про виховання:

- а) андрагогіка (від гр. andros – доросла людина і aho - веду) – наука про виховання й освіти дорослих людей;
- б) антропологіка (від гр. andropos – людина і aho - веду) – наука про людину;
- в) педагогіка (від гр. pais – дитина і aho - веду) – наука про дитинознавство, навчання і виховання дітей?

2. Складіть схему «Методи педагогічних досліджень»

3. Чому науково-дослідна робота студентів – обов’язкова складова системи підготовки майбутнього вчителя?

4. Розв’яжіть педагогічну задачу

Для вивчення уявлень дітей про надійного товариша класний керівник запропонував їм такі запитання:

1. Кого можна назвати товаришем? Чому?
2. Згадай випадок зі свого життя чи вчинок літературного героя, який свідчив би про справжнє товаришування.

Зібрані відповіді аналізувалися класним керівником для одержання результату.

Яким методом користувався класний керівник при вивченні уявлень дітей? У чому недоліки цієї методики? Якими шляхами Ви б отримували б об’єктивну інформацію?

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Тема 5. **Розвиток, виховання та формування особистості**

Блок самостійної роботи

1. Підберіть відео епізоди та факти з періодичної преси, що розповідають про факти впливу на становлення особистості. Опишіть свої враження.
2. Проаналізуйте процеси власного розвитку і становлення. Складіть план подальшої роботи над своїм удосконаленням.
3. Ознайомтесь із науковою літературою, у якій розкриваються досягнення сучасної генетики в галузі клонування. Висловіть свою думку стосовно цього явища.
4. Користуючись навчальними посібниками з вікової фізіології та дитячої і педагогічної психології, виписіть особливості анатомо-фізіологічного і психологічного розвитку дітей молодшого, середнього і старшого віку (в ліву колонку) та педагогічні вимоги до врахування кожної особливості навчально-виховного процесу (у праву колонку).
5. Підберіть факти з періодичної преси про явище акселерації у розвитку людини. Напишіть основні шляхи роботи з такими дітьми.

Блок перевірки

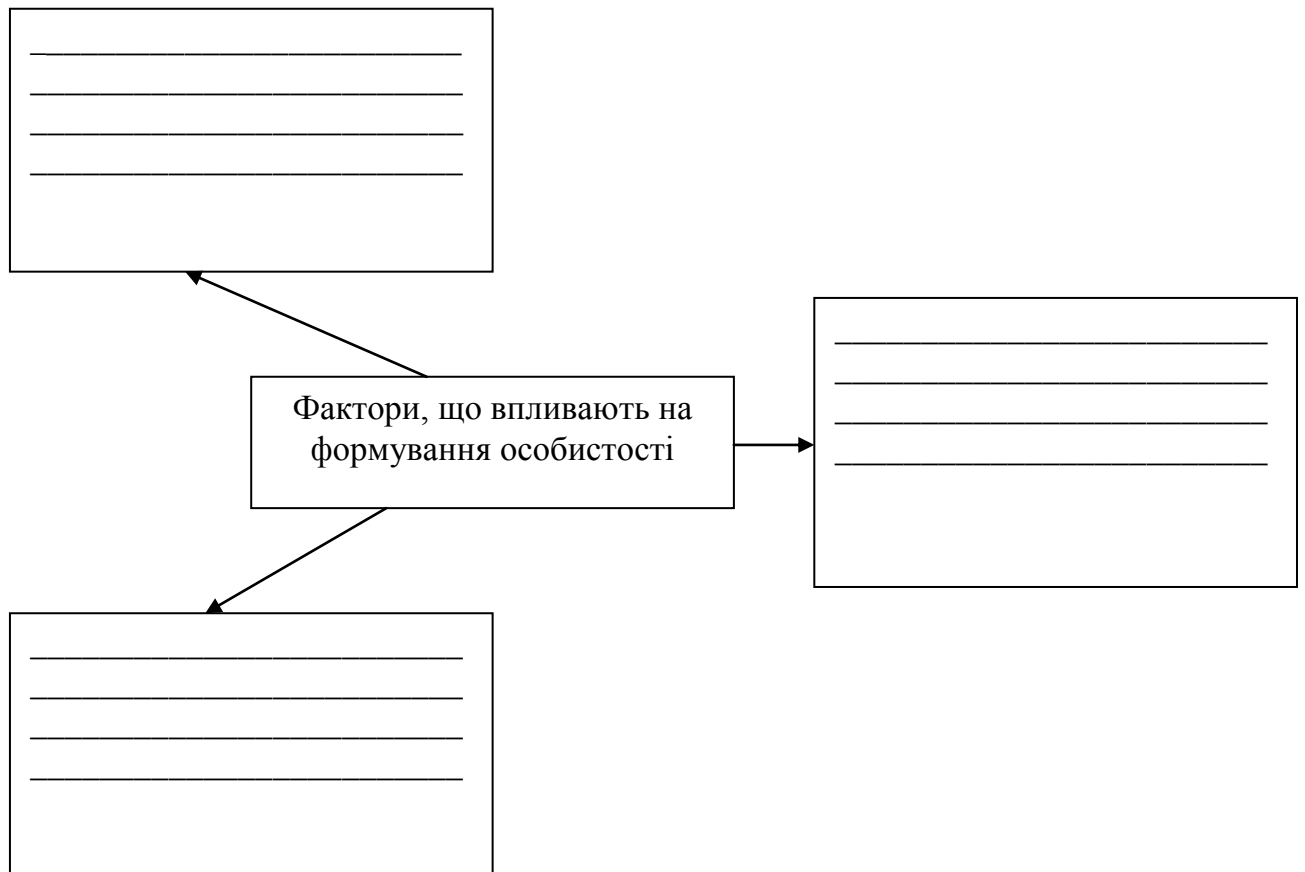
1 РІВЕНЬ

1. Доповніть таблицю визначеннями

Людина	
Розвиток	
Формування	
Індивід	
Індивідуальність	

Особистість	

2. Заповніть схему

3. Розв'яжіть педагогічну задачу

В учительській виникла суперечка між учителями. Одні висловлювали думку про те, що успіх навчально-виховної роботи залежить від якісного складу учнів, інші вважали, що успіх може прийти у будь-якому віці, потрібно лише докласти зусиль до виховного процесу, знайти індивідуальний підхід до кожного учня.

Чю думку Ви поділяєте? Які фактори відіграють провідну роль у формуванні особистості?

4. Оберіть одну правильну відповідь

1. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

- 1) потреби, задатки, інтереси
- 2) виховання, середовище, нахили
- 3) спадковість, соціальне середовище, виховання

2. РОЗВИТОК – ЦЕ

- 1) процес
- 2) формування
- 3) вплив
- 4) зміна
- 5) засвоєння

3. РУШІЙНИМИ СИЛАМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ Є

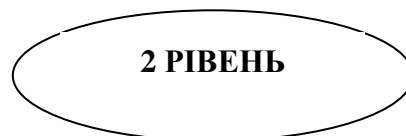
- 1) природні задатки і можливості
- 2) вимоги дорослих і потреби
- 3) протиріччя між потребами і можливостями
- 4) природні задатки і вимоги і

4. РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ, ІНТЕРЕСІВ І ОБДАРУВАНЬ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД

- 1) організації і здійснення навчально-виховного процесу
- 2) природних задатків
- 3) об'єму набутих знань
- 4) кількості прочитаних книг

5. ОСОБИСТІСТЮ ЛЮДИНА СТАЄ, КОЛИ

- 1) самостійно і свідомо керує своєю поведінкою
- 2) отримує паспорт
- 3) оволодіває певною професією
- 4) досягне вісімнадцятирічного віку

1. Виберіть варіанти відповідей

1. ПРОЦЕС РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ

- 1) неперервністю
- 2) взаємообумовленістю
- 3) прогресивністю
- 4) однобічністю
- 5) кількісними і якісними змінами
- 6) біосоціальністю
- 7) тільки фізіологічними змінами

2. ОСОБИСТІСТЮ ЛЮДИНА СТАЄ, КОЛИ

- 1) досягає вісімнадцятирічного віку
- 2) самостійно і свідомо керує своєю поведінкою
- 3) оволодіває певною професією

3. ВІД НАРОДЖЕННЯ ДИТИНА ОТРИМУЄ

- 1) характер
- 2) потреби
- 3) інтереси
- 4) задатки
- 5) нічого
- 6) діяльність

4. ЗАДАТКИ – ЦЕ

- 1) готові психічні властивості, які, незалежно від зовнішніх факторів, проявляються на певному етапі життя
- 2) уміння, навички
- 3) отримані від народження природні потенції розвитку певних психічних властивостей

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ФОРМУЮТЬСЯ ПІД ВПЛИВОМ

- 1) тільки спадковості
- 2) оточуючого середовища і виховання
- 3) природних задатків, суспільних обставин і діяльності самої дитини

6. ДИТИНА ЗАСВОЇТЬ ТУ МОВУ, ЯКА

- 1) передається спадково
- 2) якою користуються оточуючі
- 3) засвоїть мову своїх батьків, навіть серед тварин (наприклад, Тарзан)

7. РУШІЙНИМИ СИЛАМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ Є

- 1) природні задатки дитини
- 2) вимоги суспільства
- 3) протиріччя між потребами особистості та можливостями для їх досягнення

8. ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПРОТИРІЧ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ НЕОБХІДНО

- 1) дати дитині можливість робити все, що вона хоче
- 2) примусити робити те, що потрібно суспільству
- 3) процес саморозвитку і педагогічний процес повинні збігатися

9. НАВЧАННЯ ЕФЕКТИВНО ВПЛИВАЄ НА ПРОЦЕС РОЗВИТКУ ТОДІ, КОЛИ

- 1) орієнтується на уже розвинуті здібності
- 2) знаходиться поза межами можливостей дитини
- 3) знаходиться в зоні найближчого розвитку здібностей дитини

2. Визначте рушійні сили процесу розвитку особистості. Наведіть конкретні приклади єдності та боротьби суперечностей у процесі розвитку.

3. Розв'яжіть педагогічну задачу

Оцініть народні уявлення про фактори впливу на розвиток дитини:

- Яке коріння – таке й насіння
- З ким поведешся, того й наберешся
- Що виховаєш, те й матимеш

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

М. Квінтіліан (35-95рр. н.е.) високо оцінював природні здібності дітей. На його думку, тупість та нездібність – рідкісні явища.

Чи необхідно розвивати природні здібності дітей?

5. Розв'яжіть педагогічну задачу

Й. Песталоцці (1746-1827 р.н.) стверджував, що цілеспрямоване виховання необхідне кожній людині, тому що віддана сама собі, вона стихійно розвивається і не досягає того ступеня гармонійного розвитку всіх людських сил, яких потребує від неї суспільство.

На яких факторах формування особистості наполягав педагог?

6. Розв'яжіть педагогічну задачу

Відомий психолог К. Левін називав підлітка людиною, яка вийшла зі світу дитинства і не потрапила до світу дорослих. Проблема перехідного періоду підлітка полягає в тому, що він уже не хоче бути дитиною, але ще не може бути дорослим в очах дорослих та й у своїх власних.

Як на Вашу думку у виховному процесі слід враховувати особливості підліткового віку?

3 РІВЕНЬ

1. Розв'яжіть педагогічну задачу

Учитель спокійно, з категоричною впевненістю викладає навчальний матеріал у 9-му класі. Несподівано в зосередженій тиші лунає голос учня: «Я не погоджуюся з вашим твердженням, що...» Клас із цікавістю чекає на реакцію вчителя.

Які особливості слід врахувати вчителю в такій ситуації?

Як Ви повели б себе в подібній ситуації?

2. Обґрунтуйте свою позицію щодо вислову Вольтера «від усякого виховання, мій друже, рятується на всіх вітрилах»

3. Розробіть 10-12 порад учителю щодо врахування вікових особливостей учнів у навчально-виховному процесі

4. Якої позиції Ви дотримуєтесь:

- а) Розвиток іде попереду навчання та визначає навчання. Навчання підпорядковане законам розвитку.
- б) Навчання повинно йти попереду розвитку і вести розвиток за собою.
Обґрунтуйте свою позицію.

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
6. Опишіть розвивальні ігри, які описані в книзі Б.П. Нікітіна «Ступеньки творчества или развивающие игры».

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модуля

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 1.

I Державні документи, проекти і концепції національної освіти і національного виховання в Україні

1. Декларація про державний суверенітет України. - К., 1991.
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Україна, 1996. – 56 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Педагогічна газета. – 2001. – № 7 (85), липень.
4. Закон України «Про освіту» //В кн.: Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К.: ІЗМН, 1998. – С. 43–75.
5. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття. – К, 1994.–62 с.
6. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.
7. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції. – К.: Школяр, 1997. – 148 с.

II. Підручники і посібники з педагогіки

8. Вишневський О.І, Кобрій О.М., Чепіль ММ. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій / За ред. О.Вишневського. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 268 с.
9. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
10. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
11. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – Чернігів, 2006. – 528 с.
12. Лозова В.І., Москаленко П.Г., Троцько Г.В. Педагогіка. Навчально-методичний посібник. – К., 1993.
13. Педагогіка / За ред. А.М. Алексюка. – К., 1985. – 295 с.
14. Педагогика: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов / Ю.К. Бабанский, В.А. Сластенин, Н.А. Сорокин и др.; Под ред. Ю.К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1988.– 479 с.
15. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей: 2-е изд. / Под ред. П.И. Пидкасистого. – М., 1996.– 603 с.
16. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М.: Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
17. Педагогіка / За ред. дійсного члена АПН СРСР М.Д. Ярмаченка. – К.: Вища школа, 1986. – 544 с.
18. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. пособие: 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 1997. – 512 с.
19. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 554 с.

III. Додаткова література

20. Азаров Ю. П. Искусство любит детей. – М., 1987.
21. Актуальні проблеми становлення і розвитку національної школи: Зб. метод, матеріалів НДІ педагогіки України; ред. група Г.С. Дегтярьова та ін. – К.: Хрещатик, 1992. – 109 с.
22. Бех І.Д. Від волі до особистості. – К., 1995.

23. Бойко А.М. Від педагогічної теорії до масової шкільної практики. – Полтава, 1993.
24. Вишневецький О.І. На шляху до рідної школи. – Львів, 1991.
25. Вовк Л.П. Громадсько-педагогічне сподвижництво в Україні. Етапи і особливості. – К., 1997. – 179 с.
26. Гильбух Ю.З. Методика отслеживания успеваемости и психического развития учащихся общеобразовательных школ. – К., 1996.
27. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
28. Гюйом. Воспитание и наследственность: Социологическое исследование / пер. Н. Нахамкина, СПб., 1899.
29. Дем'яненко Н.М. Загально-педагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX - перша третина XX ст.). – К.: ІЗМН, 1998. – 328 с.
30. Донченко А., Титаренко Т. Личность: конфликт, гармония. – К., 1989.
31. Життєві кризи особистості: Наук.-метод. посібник: У 2-х ч. / Ред. рада: В.М.Доній (голова), Г.М.Несен (заст. голови), Л.В.Сохань, І.Г.Єрмаков (керівники авторського колективу) та ін. – К.: ГЗМН, 1998. – Ч. 1: Психологія життєвих криз особистості. – 355 с. – Ч. 2: Діти і молодь у кризовому суспільстві: Технології допомоги і підтримки. – 568 с.
32. Загвязинский В.Н. Методология и методика дидактического исследования. – М., 1982.
33. Загвязинский В.Н. Педагогическое творчество учителя. – М., 1985.
34. Зинченко С. Трудные дети. – К., 1988.
35. Иванов К.А. Все начинается с учителя: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Сост. хрестоматийного сборника К.А.Иванов; Под ред. З.И. Равкина. – М., 1983. – 175 с.
36. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987.
37. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. – М. 1990.
38. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. – К.: Вища школа, 1993.
39. Клименюк А.В. и др. Методология и методика педагогического исследования: Постановка цели и задач исследования / А.В.Клименюк и др.; НИИ педагогики УССР. – К., 1988. – 97 с.
40. Кобзарь Б.С., Тайчинов М.Г. Личность и ее становление / Предисловие С.Я.Батышева. – К.: Молодь, 1990. – 166 с.
41. Кон И. Социология личности. – М., 1967.
42. Кондрашов Л.В. Сборник педагогических задач. – М., 1987.
43. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К., 1989.
44. Костюк Г.С. Рушійні сили розвитку і виховання. – К., 1989.
45. Кремень В. Національна освіта як соціокультурне явище // Учитель, 1999.– № 11–12. – С. 10–17.
46. Кремень В. Психолого-педагогічна наука в ідеологічній проекції // Учитель, 1999. – № 11–12. – С. 22–24.
47. Леві В.Л. Нестандартна дитина. – К., 1992.
48. Лозова В.І., Троцько Г.В. Питання теорії виховання. – Харків, 1995.
49. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. Харків, 1997.
50. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8-й т. – Т. 1-8. – М.: Педагогика, 1983–1986.
51. Методы педагогических исследований / Под ред. А.И.Пискунова НДр. – М., 1979.

52. Мудрик А.В. Учитель: мастерство и вдохновение. – М., 1989.
53. Ніколенко Д.Ф. Психологія особистості вчителя. – К., 1972.
54. Одаренные дети / Пер. с англ. Общ. ред. Г.В.Бурменской. – М., 1991.
55. Озерецкий Н. Трудновоспитуемые дети. – Л., 1932.
56. Орлов Ю. Восхождение к индивидуальности. – М., 1991.
57. Основы педагогического мастерства / Под ред. И.А.Зязюна. – М., 1989.
58. Педагогическая энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия. – Т. 1–4.– 1964–1968.
59. Педагогічний словник / За реакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001 .– 516с.
60. Поташник М.М., Вульф Б.З. Педагогические ситуации. – М., 1983.
61. Слово про вчителя / Упор, і авт. Вступ. От. О.Т.Губко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 1985. – 254 с.
62. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
63. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. – К., 1997.
64. Сухомлинская О.В. Учитель в современном мире и его роль в демократизации образования. – К., 1990. – 82 с.
65. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні // Шлях освіти. – 1999. – № 1. – С. 41–45.
66. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 1 – 5. – К.: Рад. школа, 1976–1977.
67. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка. – К.: ІСДО, 1996.
68. Сявавко Є. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. – К.: Наукова думка, 1974. –151 с.
69. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Пер. з рос. / Ред. кол. В.М.Столетов (голова) та інші. – К.: Рад. школа, 1983. – (Лед. б-ка). – Т. 1. – 488 с.; Т. 2. – 359 с.
70. Формирование личности: проблемы комплексного подхода в процессе воспитания школьников / О.С.Богданова и др. – М., 1983. – 256 с.
71. Черненко А.М. Українська національна ідея: Монографія. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1994. – 144 с.
72. Ярмаченко М.Д. Актуальні питання педагогічної науки. – К.: Знання, 1978.– 48 с.

РОЗДІЛ 2.

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

МОДУЛЬ 1

Тема 1.

Мета виховання

Блок самостійної роботи

1. Складіть тези до Закону України «Про Освіту».
2. Опрацюйте роботи В.О.Сухомлинського «Проблеми виховання всебічно-розвинутої особистості».
3. Законспекуйте основні ідеї статей І. Підласого «Ідеал українського виховання».

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Дайте визначення

Мета виховання	
Ідеал виховання	
Цілі виховання	

2. Оберіть вірну відповідь

МЕТА ВИХОВАННЯ

- 1) категорія педагогіки
- 2) сукупність конкретних завдань
- 3) очікуваний результат
- 4) ваш варіант

3. Оберіть вірну відповідь

МЕТА ВИХОВАННЯ

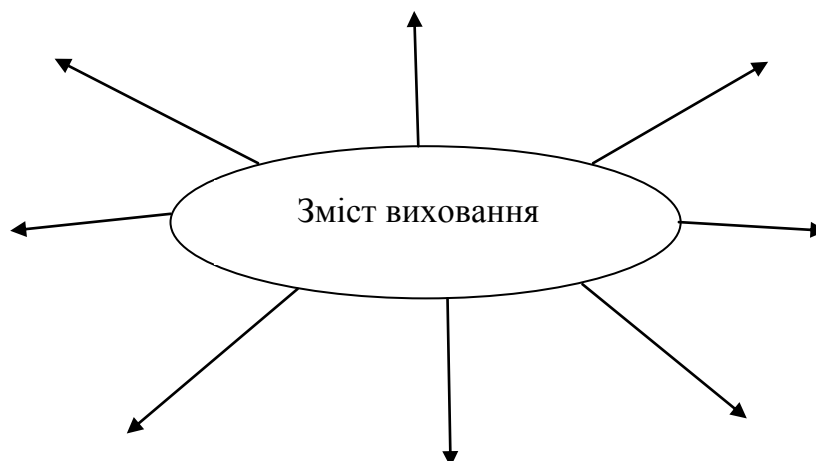
- 1) забезпечення всебічного розвитку людини як особистості
 - 2) задоволення потреб суспільства
 - 3) підвищення економічного рівня розвитку суспільства
 - 4) ваш варіант
-
-
-
-

4. Яке із формулювань найбільш повно й вичерпно висловлює мету виховання в демократичному суспільстві? Відповідь обґрунтуйте.

1. Виховання громадянина.
 2. Виховання ділової людини.
 3. Виховання прагматично спрямованої особистості.
 4. Виховання всебічно розвиненої особистості.
 5. Виховання багатой, щасливої людини.
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

2 РІВЕНЬ

1. Складіть схему

2. Опишіть власний ідеал, до якого Ви хотіли б прагнути

3. Опрацюйте Закон України «Про освіту», випишіть завдання виховання молодого покоління.

4. У чому полягає сутність всебічного гармонійного розвитку особистості? Із запропонованих відповідей оберіть, правильну, обґрунтувавши її.

1. Завдання всебічного гармонійного виховання особистості полягає в тому, щоб підготувати її до практичної діяльності та самоствердження в суспільстві.

2. Всебічний гармонійний розвиток ставить завдання забезпечити умови для реалізації в кожній особистості детермінованих природою якостей в інтересах її духовного розквіту.

3. Всебічне гармонійне виховання передусім передбачає повноцінний інтелектуальний розвиток та моральну досконалість особистості.

4. Під всебічним гармонійним вихованням необхідно розуміти високу освіченість людини, її інтелігентність і здатність до активної діяльності.

5. Власний варіант.

3 РІВЕНЬ

1. Виділіть особливості національного виховання на сучасному етапі

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

2. Сформулюйте і обґрунтуйте власний ідеал українського виховання

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ

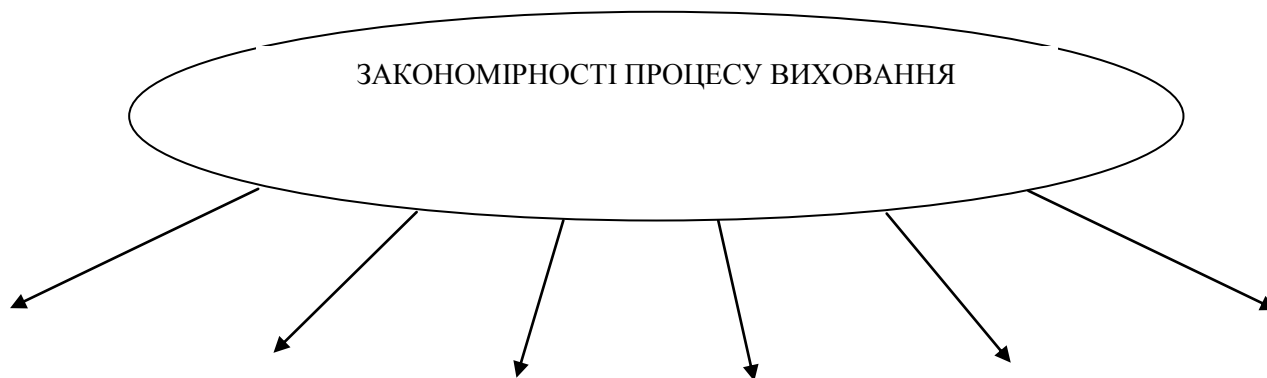
Блок самостійної роботи

1. Користуючись творами В.О. Сухомлинського випишіть 5-6 суджень про завдання та зміст виховання.
2. Наведіть приклади з власного життя про дії рушійної сили, яка впливала на ваше виховання.
3. Розкрийте сутність концепцій виховання і висловіть своє ставлення до них.
4. Складіть тези до «Концепції національного виховання».

Блок перевірки

1. Заповніть схему

2. Визначте специфіку процесу виховання

- _____
- _____
- _____
- _____

3. Із запропонованих відповідей виберіть правильну.

1. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ВИХОВАННЯ В ШИРОКОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗНАЧЕННІ»
 - 1) спеціально і педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості
 - 2) процес передачі суспільно-історичного досвіду наступним поколінням з метою підготовки їх до практичної діяльності
 - 3) вплив вихователя на вихованця з метою формування в нього бажаних соціально-психічних і фізичних якостей, здійснюваний в позаурочний час
 - 4) процес соціалізації особистості
2. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ВИХОВАННЯ У ВУЗЬКОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗНАЧЕННІ»
 - 1) спеціально і педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості
 - 2) процес передачі суспільно-історичного досвіду наступним поколінням з метою підготовки їх до практичної діяльності
 - 3) вплив вихователя на вихованця з метою формування в нього бажаних соціально-психічних і фізичних якостей, здійснюваний в позаурочний час
 - 4) процес соціалізації особистості
3. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «САМОВИХОВАННЯ»
 - 1) вплив особистості на те біологічне та соціальне середовище, в якому вона живе
 - 2) діяльність вихователя, яка сприяє гальмуванню розвитку у вихованця негативних якостей
 - 3) свідомі і самостійна діяльність, яка виникає в результаті активної взаємодії особистості зі середовищем, що впливає на розвиток у неї позитивних якостей і подолання негативних
 - 4) цілеспрямована взаємодія особистості з людьми, що її оточують, з метою проведення порівняльного аналізу власних вчинків
4. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПЕРЕВИХОВАННЯ»
 - 1) вплив вихователя на особистість з метою спонукання його до позитивних дій
 - 2) передбачає різке гальмування негативних особливостей поведінки вихованця
 - 3) цілеспрямований вплив вихователя на перебудову у вихованця неправильно сформованих поглядів, особливостей поведінки, які ускладнюють процес формування особистості
 - 4) передбачає нав'ювання вихованцеві критичного ставлення до себе, своїх дій з метою подальшої відмови від них
5. КОМПОНЕНТИ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ
 - 1) естетичне виховання, моральне виховання, трудове виховання, фізичне виховання, розумове виховання

- 2) виховання у вузькому педагогічному значенні, самовиховання, перевиховання
- 3) оволодіння знаннями, нормами і правилами поведінки, формування почуттів, формування переконань, формування умінь і звичок у поведінці
- 4) оволодіння знаннями, нормами і правилами поведінки, формування переконань, формування умінь і звичок у поведінці

6. РУШІЙНА СИЛА ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ

- 1) результат існування протиріч між пізнавальними завданнями, які ставляться перед учнем, і наявними у нього засобами розв'язання цих завдань
- 2) результат узгодженої дії вихователя і вихованця
- 3) результат існування протиріч між потребами і наявним рівнем вихованості особистості
- 4) результат існування протиріч між вихователем і вихованцем

4. Оберіть правильну відповідь

ВИХОВАННЯ МАЄ ОСОБЛИВЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТОМУ, ЩО...

- 1) розвиває природні здібності дитини
- 2) здійснюється в соціальних інститутах
- 3) здатне змінити ставлення особистості до людей, середовища, речей та умов життєдіяльності
- 4) ваш варіант

2 РІВЕНЬ

1. Дайте визначення понять

Виховання

Суб'єкт

Об'єкт

Закономірність _____

2. Заповніть таблицю

Рушійні сили процесу виховання – сукупність _____, вирішення яких сприяє просуванню до _____.

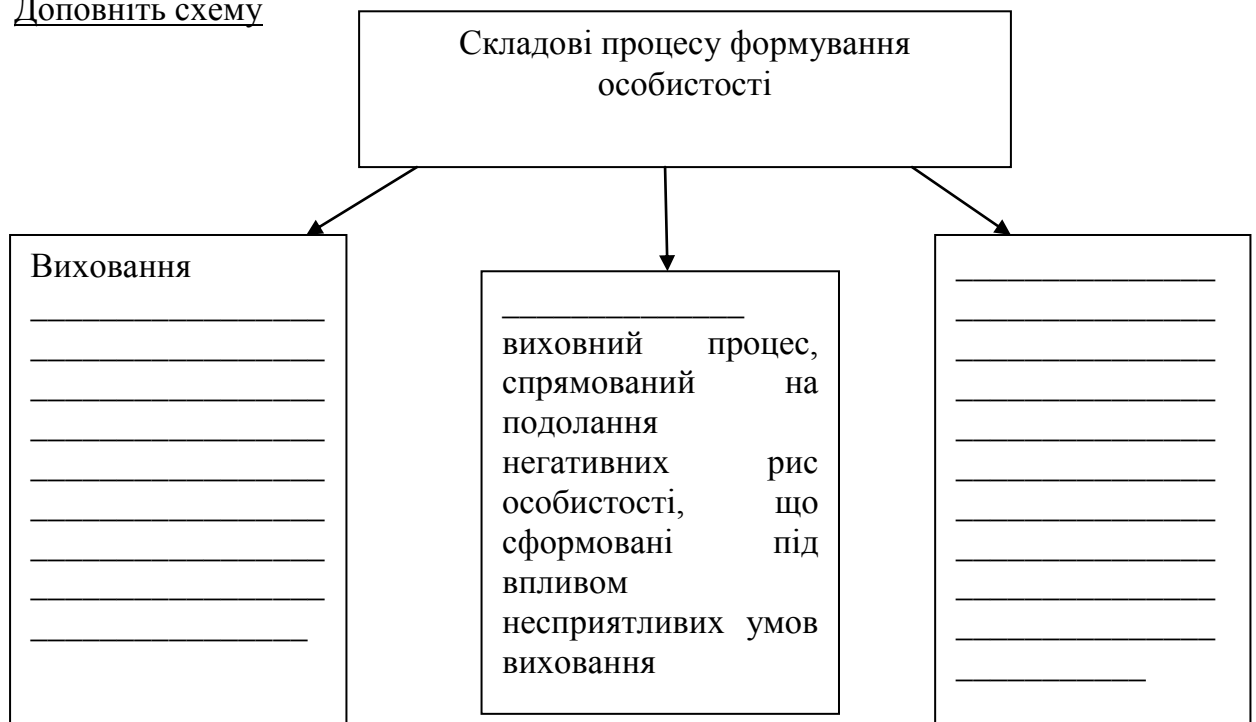
Внутрішні

-
-
-
-
-

Зовнішні

-
-
-
-
-

3. Доповніть схему

4. Дайте відповідь на запитання
 Чому виховання є процесом довготривалим?

5. Охарактеризуйте внутрішні та зовнішні суперечності процесу виховання

3 РІВЕНЬ

1. Заповніть таблицю

Етапи процесу самовиховання

	Характеристика етапу	Роль вчителя

I етап		
II етап		
III етап		

2. Дайте відповідь на запитання .
 Чому самовиховання є вищим етапом процесу виховання?

3. Складіть діаграму співвідношення процесів виховання та самовиховання

Тема 3. **ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ**

Блок самостійної роботи

1. Порівняйте закономірності та принципи процесу виховання, подані у різних посібниках з педагогіки. Знайдіть спільне та відмінне. Обґрунтуйте вашу думку.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Із запропонованих відповідей оберіть правильну

1. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПІВ ВИХОВАННЯ

- 1) своєрідні правила, яких мають дотримуватися вихованці
- 2) основа, баз вихідні положення, які є фундаментом змісту, форм, методів, засобів і прийомів виховного процесу
- 3) система впливів на особистість, здійснюваних з метою формування у неї бажаних якостей
- 4) утворюють систему методів і засобів, спрямованих на створення оптимальних умов для виховання дітей

2. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ВИХОВАННЯ

- 1) врахування багатогранної природи людини, особливостей її анатомо-фізіологічного і психічного розвитку з погляду віку і статі
- 2) виховання є цілісною системою організації життєдіяльності дітей і дорослих у сім'ї, школі, на виробництві, в соціально-природному середовищі; кожен компонент такої діяльності певним чином впливає на формування тих чи інших якостей особистості
- 3) застосування засобів впливу на особистість з урахуванням її індивідуальних фізичних і соціально-психічних якостей; моделювання на основі індивідуальних потенціальних можливостей групових та індивідуальних програм розвитку
- 4) виховання є багатогранним і багатофакторним процесом, який не обмежується ні часовими, ні віковими межами, здійснюється від народження і триває упродовж всього життя

3. ЗНАЧЕННЯ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІТЕЙ ДЛЯ ВИХОВАТЕЛЯ

- 1) знання вікової періодизації дає вчителю змогу побачити розвиток біологічного фонду дитини
- 2) на основі вікової періодизації вчитель враховує індивідуальні особливості дітей та використовує в процесі виховання збільшення сил та можливостей учня
- 3) схема психічного розвитку дитини, відповідно до якої розробляються і використовуються відносно універсальні засоби виховання з урахуванням індивідуальних особливостей дитини

- 4) для виховання знання вікових особливостей не має вагомого значення, оскільки всі методи виховного процесу базуються лише на знанні індивідуальних особливостей учнів.

4. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ПРИРОДОВІДПОВІДНОСТІ ВИХОВАННЯ

- 1) застосування засобів впливу на особистість з урахуванням її індивідуальних фізичних і соціально-психічних якостей; моделювання на основі індивідуальних потенціальних можливостей групових та індивідуальних програм розвитку
- 2) виховання є цілісною системою організації життєдіяльності дітей і дорослих у сім'ї, школі, на виробництві, у соціально-природному середовищі; кожен компонент такої діяльності певним чином впливає на формування тих чи інших якостей особистості
- 3) врахування багатогранної природи людини, особливостей її анатомо-фізіологічного і психічного розвитку з погляду віку і статі
- 4) виховання є багатогранним і багатofакторним процесом, який не обмежується ні часовими, ні віковими межами, здійснюється від народження і триває упродовж всього життя

5. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ КУЛЬТУРОВІДПОВІДНОСТІ ВИХОВАННЯ

- 1) встановлення нерозривного зв'язку виховання з культурними надбаннями людства в цілому і свого народу зокрема; забезпечення духовної єдності та спадкоємності поколінь
- 2) єдність загальнолюдських і національних цінностей; забезпечення національної спрямованості виховання; оволодіння духовними багатствами свого народу – мовою, традиціями, звичаями, національно-етнічною культурою; виховання шанобливого ставлення до національних надбань тих народів, які проживають в Україні
- 3) наповнення процесу виховання національним змістом, спрямованим на формування національної свідомості і національної гідності; створення умов для дітей всіх національностей, які є громадянами України, навчатися рідною мовою, вивчати традиції, звичаї, обряди свого народу
- 4) виявлення глибокої поваги до людини; визнання природного права кожної особистості на свободу, соціальний захист, розвиток здібностей і вияв індивідуальності, самореалізацію фізичних, психічних і соціальних потенцій; виховання у молоді почуттів гуманізму, милосердя, добротності

6. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ

- 1) наповнення процесу виховання національним змістом, спрямованим на формування національної свідомості та національної гідності; створення умов для дітей всіх національностей, які є громадянами України, навчатися рідною мовою, вивчати традиції, звичаї, обряди свого народу
- 2) встановлення нерозривного зв'язку виховання з культурними надбаннями людства в цілому і свого народу зокрема; забезпечення духовної єдності та спадкоємності поколінь
- 3) виявлення глибокої поваги до людини; визнання природного права кожної особистості на свободу, на соціальний захист, на розвиток здібностей і вияв індивідуальності, на самореалізацію фізичних, психічних і соціальних потенцій; виховання у молоді почуттів гуманізму, милосердя, добротності
- 4) єдність загальнолюдських і національних цінностей; забезпечення національної спрямованості виховання; оволодіння духовними багатствами свого народу – мовою, традиціями, звичаями, національно-етнічною

культурою; виховання шанобливого ставлення до національних надбань тих народів, які проживають в Україні

7. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ НАРОДНОСТІ ВИХОВАННЯ

- 1) наповнення виховання національним змістом, спрямованим на формування національної свідомості та національної гідності; створення умов для дітей всіх національностей, які є громадянами України, навчатися рідною мовою, вивчати традиції, звичаї, обряди свого народу
- 2) встановлення нерозривного зв'язку виховання з культурними надбаннями людства в цілому і свого народу зокрема; забезпечення духовної єдності та спадкоємності поколінь
- 3) єдність загальнолюдських і національних цінностей; забезпечення національної спрямованості виховання; оволодіння духовними багатствами свого народу – мовою, традиціями, звичаями, національно-етнічною культурою; виховання шанобливого ставлення до національних надбань тих народів, які проживають в Україні
- 4) виявлення глибокої поваги до людини; визнання природного права кожної особистості на свободу, соціальний захист, розвиток здібностей і вияв індивідуальності, самореалізацію фізичних, психічних і соціальних потенцій; виховання у молоді почуттів гуманізму, милосердя, доброчинності

8. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ

- 1) подолання авторитарного стилю виховання; забезпечення співробітництва вихователів і вихованців; урахування думки колективу в цілому і кожної особистості зокрема; визнання особистості як вищої природної та соціальної цінності; формування колективу на засадах волі та прагнень його членів
- 2) виявлення глибокої поваги до людини; визнання природного права кожної особистості на свободу, соціальний захист, розвиток здібностей і вияв індивідуальності, самореалізацію фізичних, психічних і соціальних потенцій; виховання у молоді почуттів гуманізму, милосердя, доброчинності
- 3) єдність загальнолюдських і національних цінностей; забезпечення національної спрямованості виховання; оволодіння духовними багатствами свого народу – мовою, традиціями, звичаями, національно-етнічною культурою; виховання шанобливого ставлення до національних надбань тих народів, які проживають в Україні
- 4) визнання особистості як вищої природної та соціальної цінності; формування колективу на засадах волі і прагнень його членів

9. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ЄДНОСТІ ВИХОВАННЯ ТА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

- 1) організовуючи будь-який вид діяльності, необхідно забезпечувати наявність у ньому виховного потенціалу
- 2) виховання є багатограним і багатофакторним процесом, який не обмежується ні часовими, ні віковими межами, здійснюється від народження і триває упродовж всього життя
- 3) виховання – сфера діяльності окремих людей, що є цілісною системою організації життєдіяльності дітей і дорослих у сім'ї, школі, на виробництві, у соціально-природному середовищі; організовуючи будь-який вид діяльності, необхідно забезпечувати наявність у ньому виховного потенціалу
- 4) виховання – сфера діяльності окремих людей, що є цілісною системою організації життєдіяльності дітей і дорослих у сім'ї, школі, на виробництві, у соціально-природному середовищі

2. Оберіть вірну відповідь

1. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ПЕРЕДБАЧАЄ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ З УРАХУВАННЯМ ЇЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ФІЗИЧНИХ І СОЦІАЛЬНО-ПСИХІЧНИХ ЯКОСТЕЙ; МОДЕЛЮВАННЯ НА ОСНОВІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПОТЕНЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ГРУПОВИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ

- 1) принцип гуманізації виховання
- 2) принцип природовідповідності виховання
- 3) принцип індивідуалізації та диференціації виховання
- 4) принцип послідовності та систематичності виховання

2. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ПЕРЕДБАЧАЄ ПОДОЛАННЯ АВТОРИТАРНОГО СТИЛЮ ВИХОВАННЯ; ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ВИХОВАТЕЛІВ І ВИХОВАВЦІВ; УРАХУВАННЯ ДУМКИ КОЛЕКТИВУ В ЦІЛОМУ І КОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗОКРЕМА; ВИЗНАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВИЩОЇ ПРИРОДНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ЦІННОСТІ; ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВУ НА ЗАСАДАХ ВОЛІ І ПРАГНЕНЬ ЙОГО ЧЛЕНІВ

- 1) принцип народності виховання
- 2) принцип єдності виховання і життєдіяльності
- 3) принцип демократизації виховання
- 4) принцип гуманізації виховання

3. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ГРУНТУЄТЬСЯ НА ТОМУ, ЩО ВИХОВАННЯ Є ЦІЛІСНОЮ СИСТЕМОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ І ДОРΟΣЛИХ У СІМ'Ї, ШКОЛІ, НА ВИРОБНИЦТВІ, У СОЦІАЛЬНО-ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ; КОЖЕН КОМПОНЕНТ ТАКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕВНИМ ЧИНОМ ВПЛИВАЄ НА ФОРМУВАННЯ ТИХ ЧИ ІНШИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

- 1) принцип неперервності виховання
- 2) принцип єдності виховання і життєдіяльності
- 3) принцип послідовності та систематичності виховання
- 4) принцип індивідуалізації та диференціації виховання

4. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ПЕРЕДБАЧАЄ НАЯВНІСТЬ НЕРОЗРИВНОГО ЗВ'ЯЗКУ ВИХОВАННЯ З КУЛЬТУРНИМИ НАДБАННЯМИ ЛЮДСТВА В ЦІЛОМУ І СВОГО НАРОДУ ЗОКРЕМА ТА ЗАБЕЗПЕЧУЄ ДУХОВНУ ЄДНІСТЬ ТА СПАДКОЄМНІСТЬ ПОКОЛІНЬ

- 1) принцип демократизації
- 2) принцип народності
- 3) принцип культуровідповідності
- 4) принцип етнізації

5. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ МАЄ ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ ПЕВНИЙ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ ДИТИНИ З УРАХУВАННЯМ ЇЇ ВІКОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ І РОЗВИТКУ, ПОСТУПОВО РОЗШИРЮВАТИ СИСТЕМУ ВИМОГ ДО ДІЯЛЬНОСТІ

- 1) принцип природовідповідності
- 2) принцип неперервності

- 3) принцип послідовності та систематичності
- 4) принцип єдності виховання і життєдіяльності

6. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ПЕРЕДБАЧАЄ НАПОВНЕННЯ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ЗМІСТОМ, СПРЯМОВАНИМ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ; СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ДІТЕЙ ВСІХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, ЯКІ Є ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, НАВЧАТИСЯ РІДНОЮ МОВОЮ, ВИВЧАТИ ТРАДИЦІЇ, ЗВИЧАЇ, ОБРЯДИ СВОГО НАРОДУ

- 1) принцип народності виховання
- 2) принцип гуманізації
- 3) принцип етнізації
- 4) принцип культуровідповідності

7. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ҐРУНТУЄТЬСЯ НА ТОМУ, ЩО ВИХОВАННЯ Є БАГАТОГРАННИМ І БАГАТОФАКТОРНИМ ПРОЦЕСОМ, ЯКИЙ НЕ ОБМЕЖУЄТЬСЯ НІ ЧАСОВИМИ, НІ ВІКОВИМИ МЕЖАМИ; ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ВІД НАРОДЖЕННЯ І ТРИВАЄ УПРОДОВЖ ВСЬОГО ЖИТТЯ

- 1) принцип послідовності та систематичності виховання
- 2) принцип єдності виховання і життєдіяльності
- 3) принцип неперервності виховання
- 4) принцип індивідуалізації та диференціації виховання

8. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ПЕРЕДБАЧАЄ ВИЯВЛЕННЯ ГЛИБОКОЇ ПОВАГИ ДО ЛЮДИНИ; ВИЗНАННЯ ПРИРОДНОГО ПРАВА І КОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА СВОБОДУ, СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ, РОЗВИТОК: ЗДІБНОСТЕЙ І ВИЯВ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ, САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ФІЗИЧНИХ, ПСИХІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ПОТЕНЦІЙ; ВИХОВАННЯ У МОЛОДІ ПОЧУТТІВ ГУМАНІЗМУ, МИЛОСЕРДЯ, ДОБРОЧИННОСТІ

- 1) принцип індивідуалізації та диференціації виховання
- 2) принцип єдності виховання і життєдіяльності
- 3) принцип гуманізації виховання
- 4) принцип демократизації виховання

9. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ҐРУНТУЄТЬСЯ НА ВРАХУВАННІ БАГАТОГРАННОЇ ПРИРОДИ ЛЮДИНИ, ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇЇ АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНОГО І ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ З ПОГЛЯДУ ВІКУ І СТАТІ

- 1) принцип неперервності виховання
- 2) принцип послідовності та систематичності виховання
- 3) принцип природовідповідності виховання
- 4) принцип індивідуалізації та диференціації виховання

10. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ МАЄ ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ ЄДНІСТЬ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ, НАЦІОНАЛЬНУ СПРЯМОВАНІСТЬ ВИХОВАННЯ, ОВОЛОДІННЯ ДУХОВНИМИ БАГАТСТВАМИ СВОГО НАРОДУ — МОВОЮ, ТРАДИЦІЯМИ, ЗВИЧАЯМИ, НАЦІОНАЛЬНО-ЕТНІЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ; ВИХОВАННЯ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ НАДБАНЬ ТИХ НАРОДІВ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ В УКРАЇНІ

- 1) принцип етнізації виховання
- 2) принцип культуровідповідності виховання
- 3) принцип народності виховання

4) принцип гуманізації виховання

11. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ, МЕТОЮ ЯКОГО Є ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ; СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ДІТЕЙ ВСІХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, ЯКІ Є ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, НАВЧАТИСЯ РІДНОЮ МОВОЮ, ВИВЧАТИ ТРАДИЦІЇ, ЗВИЧАЇ, ОБРЯДИ СВОГО НАРОДУ

- 1) принцип культуровідповідності
- 2) принцип народності
- 3) принцип гуманізації
- 4) принцип етнізації

2 РІВЕНЬ

1. Оберіть правильну відповідь

1. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ

- 1) основні положення, які визначаються нормативними вимогами
- 2) керівні ідеї, основне правило, основна вимога до діяльності та поведінки, що впливає зі встановлених наукою закономірностей
- 3) педагогічні положення, які визначають вимоги до цілей, змісту, засобів та методів виховної роботи
- 4) ваш варіант

2. ПРИНЦИП ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОЛЕКТИВІ ПЕРЕДБАЧАЄ

- 1) єдність вимог, повага до кожного, використання групових методів впливу на вихованців
- 2) свідоме слідування вимогам колективу
- 3) підвищення взаємоконтролю за поведінкою вихованців
- 4) підкорення вимогам вихователя, підвищення ролі вихователя, врахування потреб та інтересів вихованців
- 5) ваш варіант

3. УТІЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ЯК ПРИНЦИПУ ВИХОВАННЯ ВИЗНАЧАЄТЬСЯ

- 1) поведінкою та вчинками вихованця
- 2) прагненням до підвищення ефективності впливу на вихованця
- 3) рівнем знань, умінь та навичок вихователя
- 4) ваш варіант

4. УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИНЦИПУ ЗАОХОЧЕННЯ

- 1) справедливість, своєчасність, дотримання міри
- 2) подяка, нагороди, усне схвалення
- 3) обмеження певних прав, збудження і розвитку моральних почуттів, корекції поведінки
- 4) ваш варіант

3 РІВЕНЬ

1. Розв'яжіть педагогічну задачу

Олена К. постійно порушувала встановлений у школі порядок. Виправдовувалась, обманювала. Але у неї було одне постійне захоплення любила і вмiла в'язати. На цьому педагог і побудував її перевиховання. Олені було доручено організувати у школі гурток в'язання. Дорученням вона пишалася, почувала себе в дитячому колективі і вагомiше, і помітніше. А це зобов'язувало її до кращої поведінки.

Чому дії вчителя дали позитивний результат? Обґрунтуйте сутність принципу "опора на позитивне"?

Блок самостійної роботи

1. Прочитайте твори А. С. Макаренка «Педагогічна поема», «Прапори на баштах». Знайдіть приклади в успішного використання методів виховання і перевиховання безпритульних.
2. З творів В.О. Сухомлинського випишіть 4-5 педагогічних ситуацій застосування методів виховання.
3. Відвідайте бесіду вчителя з дітьми, зробіть її короткий запис, дайте аналіз бесіди:
 - 1) в якій обстановці починалась бесіда, якими були зовнішні умови, організація учнів;
 - 2) якими прийомами вчитель настроїв дітей на сприймання бесіди;
 - 3) які завдання ставив вчитель, проводячи бесіду;
 - 4) як вони були вирішені в ході її проведення;
 - 5) яким чином була побудована бесіда;
 - 6) наскільки її побудова відповідала завданням ;
 - 7) який матеріал використав вчитель з життя класу;
 - 8) як завершилась бесіда;
 - 9) чи були досягнуті завдання, які вчитель ставив в ході бесіди;
 - 10) з яких показників можна було судити про це.
4. Скористайтесь власним досвідом навчання у школі й опишіть конкретну педагогічну ситуацію, у якій мало місце застосування методів виховання (вдале чи невдале) та проаналізуйте її.
5. Укладіть правила для себе щодо застосування методів виховання.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Оберіть правильну відповідь

1. СИНОНІМ ПОНЯТТЯ «МЕТОД»
 - 1) організація
 - 2) спосіб
 - 3) закон
2. СПОСОБИ ПІЗНАННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ РЕАЛЬНОСТІ
 - 1) закони
 - 2) методи
 - 3) правила
3. « МЕТОД» У ПЕРЕКЛАДІ З ГРЕЦЬКОЇ
 - 1) вплив
 - 2) мета
 - 3) шлях
4. НАЙДАВНІШИЙ МЕТОД СТИМУЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ВИХОВАНЦЯ
 - 1) змагання
 - 2) покарання

3) подяка
5. МЕТОД, ЩО НАЛЕЖИТЬ ДО ГРУПИ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

- 1) дискусія
- 2) вправа
- 3) доручення

2. Дайте визначення понять

Метод виховання	
Приєм виховання	
Засіб виховання	
Форма виховання	

3. Розв'яжіть педагогічну задачу

Біля входу до комуні імені Ф.Е. Держинського завжди стояв вартовий з гвинтівкою. Я навіть боюсь про це говорити. Набоїв у нього, звичайно, не було, але він мав велику владу. Часто стояв тринадцяти-чотирнадцятилітній хлопчик. Стояли почергово. Він кожного стороннього перевіряв при вході - хто він такий, чого йому треба, за чим іде, і мав право заступити йому дорогу гвинтівкою. Уночі двері до комуні не запиралися, він стояв теж на варті, іноді боявся, але все ж стояв свої дві години.

Які методи виховання були застосовані у цій ситуації?

Формування яких якостей вихованців сприяло застосування цих методів?

4. Виберіть правильну відповідь

1. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МЕТОДИ ВИХОВАННЯ»

- 1) способи діяльності вихователя і вихованців, спрямовані на формування у вихованців переконань, розвиток почуттів, волі, поведінки, формування якостей особистості
- 2) певні види діяльності, які застосовуються з метою формування особистості вихованця
- 3) діяльність вихователя, в результаті якої вихованці засвоюють необхідні правила поведінки
- 4) способи впливу вихователя на свідомість та волю вихованців з метою формування у них бажаних якостей

2. МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ

1.

розповідь
бесіда
лекція
диспут
роз'яснення
метод виховання на
прикладі

3.

розповідь
бесіда
лекція
громадська думка
роз'яснення
метод виховання на
прикладі

2.

гра
доручення
вправа
привчання
режим
створення
виховних ситуацій

4.

заохочення
покарання
вимога
змагання
громадська думка
перспектива

3. МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПОВЕДІНКИ

1.

гра
доручення
вправа
привчання
режим
диспут

3.

розповідь
бесіда
лекція
диспут
роз'яснення
метод виховання на
прикладі

2.

гра
доручення
вправа
привчання
режим
створення
виховних ситуацій

4.

заохочення
покарання
вимога
змагання
громадська думка
перспектива

4. МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

1.

заохочення
покарання
вимога
змагання
громадська думка
створення
виховних ситуацій

3.

розповідь
бесіда
лекція
диспут
роз'яснення
метод виховання на
прикладі

2.

гра
доручення
вправа
привчання
режим
створення
виховних ситуацій

4.

заохочення
покарання
вимога
змагання
громадська думка
перспектива

5. МЕТОДИ САМОВИХОВАННЯ

1.

гра
доручення
вправа
привчання
режим
диспут

3.

розповідь
бесіда
лекція
диспут
роз'яснення
метод виховання на
прикладі

2.

самоспостереження
самоаналіз
самонавіювання
самозаохочення
самосудження
самовладання
самопереконування

4.

заохочення
покарання
вимога
змагання
громадська думка
перспектива

5. Виберіть правильну відповідь

1. ГРУПА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ, ДО ЯКОЇ ВІДНОСЯТЬ ГРУ, ДОРУЧЕННЯ, ВПРАВУ, ПРИВЧАННЯ, РЕЖИМ, СТВОРЕННЯ ВИХОВНИХ СИТУАЦІЙ

- 1) методи формування поведінки
- 2) методи формування свідомості
- 3) методи стимулювання позитивної поведінки
- 4) методи самовиховання

2. ГРУПА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ, ДО ЯКОЇ ВІДНОСЯТЬ ЗАОХОЧЕННЯ, ПОКАРАННЯ, ВИМОГУ, ЗМАГАННЯ

- 1) методи формування поведінки
- 2) методи формування свідомості
- 3) методи стимулювання позитивної поведінки
- 4) методи самовиховання

3. ГРУПА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ, ДО ЯКОЇ ВІДНОСЯТЬ РОЗПОВІДЬ, БЕСІДУ, ЛЕКЦІЮ, ДИСПУТ, РОЗ'ЯСНЕННЯ, МЕТОД ВИХОВАННЯ НА ПРИКЛАДІ

- 1) методи формування поведінки
- 2) методи формування свідомості
- 3) методи стимулювання позитивної поведінки
- 4) методи самовиховання

4. ГРУПА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ, ДО ЯКОЇ ВІДНОСЯТЬ САМОСПОСТЕРЕЖЕННЯ, САМОАНАЛІЗ, САМОНАВІЮВАННЯ, САМОЗАОХОЧЕННЯ, САМОСУДЖЕННЯ

- 1) методи формування поведінки
- 2) методи формування свідомості
- 3) методи стимулювання позитивної поведінки
- 4) методи самовиховання

2 РІВЕНЬ

1. Оберіть правильну відповідь

1. МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ

- 1) гра, змагання, «вибух», догана, самопереконання вправи

- 2) доручення, вимога, самонаказ, похвала, самооцінювання, покарання
- 3) лекція, розповідь, доручення, бесіда, приклад, вимога
- 4) переконання, бесіда, лекція, диспут, приклад

2. МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ

- 1) розповідь, пояснення, бесіда, особистий приклад
- 2) заохочення, вправа, доручення, привчання, вимога
- 3) заохочення, покарання, вимога, змагання
- 4) заохочення, вимога, доручення, покарання

3. ЗАОХОЧЕННЯ

- 1) спосіб педагогічного впливу на вихованця, що містить позитивну оцінку його поведінки з метою закріплення позитивних якостей
- 2) метод виховання, який передбачає висловлення вихованцю подяки
- 3) метод стимулювання діяльності вихованців

4. МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

- 1) інструмент доторкання до особистості
- 2) елементи взаємопов'язаної діяльності, спрямовані на розв'язання виховних завдань
- 3) сукупність специфічних способів і прийомів виховної роботи, спрямованих на формування особистості
- 4) складова частина виховання

5. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ БЕСІДИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

- 1) актуальність теми, зв'язок з життям учнів, класу, школи, врахування вікових та індивідуальних особливостей, відкритий обмін думками, наведення нових фактів
- 2) актуальність теми, новизна знань, формування і заучування в кінці бесіди певних правил поведінки
- 3) обговорення поведінки учнів, використання наочності, читання і обговорення книг, запропонованих вчителем для позакласного читання
- 4) самостійна підготовка учнів до бесіди, оформлення приміщення, використання ТЗН

6. ЗАСОБИ ВИХОВАННЯ

- 1) те саме, що й методи виховання
- 2) конкретні заходи, форми, види діяльності, що використовуються в процесі реалізації того чи іншого методу
- 3) способи впливу на виховання
- 4) способи прояву вимог до виховання з боку вчителя

7. ДЛЯ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОГО МЕТОДУ ВИХОВАННЯ, ПОТРІБНО

- 1) з'ясувати, який метод найшвидше допоможе досягти мети
- 2) з'ясувати сутність кожного методу, проаналізувати ситуацію і відібрати потрібний
- 3) перевірити кожний метод на результативність у конкретних умовах

4) заздалегідь встановити конкретний критерій результативності і у відповідності з ним визначити ефективність методу

2. Визначте сутність та особливості одного з методів виховання (на Ваш вибір)

3. Розв'яжіть педагогічну задачу

У своїх творах «Педагогічна поема», «Прапори на баштах» А. С. Макаренко навів багато прикладів успішного використання «вибуху» як методу виховання і перевиховання безпритульних:

- доручення Карабанову одержати за чеком гроші в банку;
- «операція» зняття п'ятдесяти безпритульних з нічного поїзду в Харкові;
- урочистий вступ колоністів до Куряжа;
- дуже точна назва «перетворення Куряжан».

Перечитавши відповідні епізоди із творів А. С. Макаренка, поясніть педагогічну сутність даного виховного методу.

4. Оберіть правильну відповідь

Щойно закінчилося новорічне свято в учнів вашого класу. Уже пізно. Потрібно прибрати класну кімнату. Ваші пропозиції й дії:

- 1) залишите класну кімнату неприбраною, але призначите чергових, які наведуть порядок наступного дня;
- 2) залишите все, як є, а наступного дня запропонуєте зібратися всім колективом і навести порядок у класі;
- 3) зобов'яжете учнів, які живуть поблизу школи, прибрати;
- 4) зобов'яжете колектив класу призначити чергових, які й приберуть у класі;
- 5) запропонуєте всім, хто бажає, залишитися прибрати класну кімнату, надасте повну свободу у виборі виду роботи, регламентуючи при цьому тільки час виконання окремих завдань;
- 6) таємно від учнів приготуєте призи і наприкінці вечора організуєте змагання: хто буде найбільш активним під час прибирання класної кімнати;
- 7) завчасно організуєте групу слухняних учнів і з ними приберете класну кімнату;
- 8) складете графік чергування учнів на півріччя, тому ніяких проблем не буде.

Поясніть чому

3 РІВЕНЬ

5. Наведіть приклади вдалого використання методу «вибуху» у сучасній школі.
Поясніть також, чому ви розцінюєте наведені вами приклади як «вибух».

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модулю 1

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

МОДУЛЬ 2

Тема 5. Робота з колективом учнів

Блок самостійної роботи

1. Проаналізуйте досвід організації колективу й колективного виховання видатних вітчизняних педагогів А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського.
2. Під час педагогічної практики визначте рівень розвитку колективу у класі, де ви працюєте. Ознайомтесь з роботою класного керівника по згуртуванню дитячого колективу і оцініть її ефективність.
3. Випишіть із творів В.О. Сухомлинського 4-5 висловлювань про колектив.
4. Проаналізуйте принципи здійснення колективних трудових справ, користуючись методиками І.П. Іванова «Методика комунарського виховання».

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Заповніть таблицю

Укажіть на ознаки, характерні для груп учнів і колективу, використовуючи знаки «+» і «-».

№ з/п	Ознаки	Група	Колектив
1.	Спільна діяльність		
2.	Спільна мета		
3.	Виборні органи		
4.	Соціально значима мета		
5.	Спільна організація діяльності		
6.	Співробітництво		
7.	Спільна відповідальність		
8.	Взаємодопомога		
9.	Взаємозалежність, взаємопідпорядкованість		
10.	Доброзичливість у стосунках		
11.	Керівництво		

2. Дайте визначення основним поняттям

Колектив _____

Дитячий колектив _____

Група _____

Формальний
колектив _____

Неформальний
колектив _____

Лідер _____

Мікрогрупа _____

Стадія _____

3. Заповніть схему «Ознаки розвинутого дитячого колективу»

4. Оцініть організаційні та виховні переваги різновікових колективів

5. Визначте правильний варіант відповіді

1. КОЛЕКТИВ
 - 1) група людей, об'єднаних на основі єдиної спільної для всіх мети
 - 2) група, в якій люди об'єднані на основі спільної діяльності (наприклад, виробничої, навчальної)
 - 3) добровільне об'єднання людей на основі єдиних інтересів, суспільно цінного й особистісно значущого змісту спільної діяльності
2. ОЗНАКИ ДИТЯЧОГО РОЗВИНУТОГО КОЛЕКТИВУ
 - 1) наявність суспільно-значущих цілей діяльності
 - 2) спільна навчальна діяльність
 - 3) відчуття захищеності кожного члена в колективі
 - 4) чітке виконання розпоряджень класного керівника
 - 5) відносини взаємодопомоги, відповідальності за справи у класі
 - 6) вироблені і прийняті дітьми закони і правила поведінки в групі
3. ДИСЦИПЛІНА В ДИТЯЧОМУ КОЛЕКТИВІ БАЗУЄТЬСЯ НА
 - 1) розпорядженнях класного керівника
 - 2) самоуправлінні та самоорганізації
 - 3) виконанні правил поведінки, передбачених статутом школи
4. РОЗВИТОК ДИТЯЧОГО КОЛЕКТИВУ ВІДБУВАЄТЬСЯ
 - 1) під впливом вимог класного керівника
 - 2) у процесі колективної діяльності, спрямованої на досягнення соціально цінних і особистісно значущих цілей
5. ЕТАПИ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВУ ЗА СЛОВАМИ А.С.МАКАРЕНКО
 - 1) залежно від кількості членів групи
 - 2) відповідно до характеру постановки та сприйняття вимог
 - 3) залежно від характеру провідної діяльності групи
6. ФУНКЦІ РОЗВИНУТОГО ДИТЯЧОГО КОЛЕКТИВУ
 - 1) навчальна
 - 2) організаторська
 - 3) морально-виховна
 - 4) трудова
 - 5) стимулююча

7.ПРИ ПОСТАНОВЦІ ПЕРСПЕКТИВНИХ ЛІНІЙ СЛІД ВИХОДИТИ

- 1) з наявної суспільно-політичної ситуації
- 2) з особистісних прагнень членів колективу
- 3) із загально державних, національних інтересів і потреб

8.КЛАСНИЙ КЕРІВНИК ПРИ ПРИЙНЯТТІ ВАЖЛИВИХ РІШЕНЬ ЗАГАЛЬНО-КОЛЕКТИВНОГО ЖИТТЯ КЛАСУ ПОВИНЕН

- 1) сам приймати рішення
- 2) радитись з активом класу
- 3) вирішувати проблеми разом, на загальних зборах

9.КОЛЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

- 1) дії однієї людини обов'язково узгоджуються з діями інших і орієнтовані не на себе, а на досягнення загальної, але особисто значущої мети
- 2) учні працюють разом, у них одна мета, однакові для кожного незалежні від діяльності інших, умови їх досягнення
- 3) відбувається диференціація інтересів і дій кожного члена групи

10. ПРИ ЗАСТОСУВАННІ МЕТОДУ «ПАРАЛЕЛЬНОЇ ДІЇ» ВИХОВАТЕЛЬ ПОВИНЕН ВИКОРИСТОВУВАТИ

- 1) негативне ставлення колективу до індивіда, що провинився
- 2) бажання дітей допомогти члену свого колективу, який очікує від них допомоги
- 3) свій авторитет, тиск на колектив

6. Виділіть ознаки, які характеризують розвиток колективу на 3-й стадії. Назвіть цифру, до якої сходиться лінії від обраних вами відповідей.

7. Визначте, в якій групі зазначені основні передумови, що ефективно впливають на формування колективу

1.	Спільність мети. Знання дітьми один одного. Авторитарне керівництво вихованцями. Відсутність конфліктів. Спільне виконання домашніх завдань.	2.	Спільність діяльність спрямована на досягнення мети. Єдина шкільна форма. Наявність лідерів. Спільні походи рідним краєм. Наявність органів самоврядування
3.	Спільність діяльність спрямована на досягнення мети. Знання вихователем теорії колективу. Наявність діалектичних протиріч. Наявність лідера. Дружба між учнями.	4.	Знання педагогом теорії колективу. Наявність і розуміння вихованцями завдань. Цілеспрямована спільна діяльність. Наявність перспективних ліній. Наявність органів самоврядування

8. Із запропонованих відповідей виберіть правильну

1. ПЕДАГОГ, ЯКИЙ ДАВ ОБРАЗНИЙ ОПИС ЕТАПІВ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВУ (ПІСЧАНИЙ РОЗСИП – ПАЛАЮЧИЙ ФАКЕЛ)
 - 1) А.С.Макаренко
 - 2) Л.М.Лутошкін
 - 3) І.П.Іванов
2. ОПТИМАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ЧЛЕНІВ КОЛЕКТИВУ НА ДУМКУ А.С.МАКАРЕНКО
 - 1) не менше 3, не більше 10
 - 2) не менше 7, не більше 15
 - 3) не менше 10, не більше 30
3. АВТОР МЕТОДИКИ КОМУНАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ
 - 1) А.С.Макаренко
 - 2) І.П.Іванов
 - 3) В.О.Сухомлинський
4. ДИСЦИПЛІНА В ДИТЯЧОМУ КОЛЕКТИВІ БАЗУЄТЬСЯ НА
 - 1) розпорядженнях класного керівника
 - 2) самоуправлінні, самоорганізації
 - 3) виконанні правил поведінки, передбачених статутом школи
5. ДИТИНА З ВИСОКИМ СТАТУСОМ
 - 1) лідер
 - 2) актив
 - 3) член колективу

- 2) група людей, об'єднаних єдиною суспільно корисною метою, спільною діяльністю, спрямованою на досягнення цієї мети, що має органи самоврядування
- 3) група осіб, для якої характерна наявність єдиних вимог, готовність надати допомогу один одному в розв'язанні спільних задач
- 4) група вихованців, що займаються одним видом діяльності під керівництвом вихователя

2. ОЗНАКИ КОЛЕКТИВУ

- 1) наявність спільної мети, спільної діяльності, органів самоврядування
- 2) наявність спільної діяльності, вихователя, постійна взаємодія всіх членів
- 3) наявність єдиних вимог, готовність надати допомогу один одному в розв'язанні спільних завдань
- 4) наявність спільної суспільно корисної мети, спільної діяльності, органів самоврядування

3. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПЕРВИННИЙ КОЛЕКТИВ».

- 1) колектив, який перебуває на першій стадії розвитку
- 2) колектив, в якому окремі його члени знаходяться в постійному діловому та дружньому об'єднанні
- 3) колектив, який об'єднує людей, згуртованих в порівняно невелику соціальну групу
- 4) учні одного класу

4. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЗАГАЛЬНОШКІЛЬНИЙ КОЛЕКТИВ»

- 1) колектив, який об'єднує первинні колективи (класи) школи
- 2) до складу загальношкільного колективу входять всі учні певного загальноосвітнього навчально-виховного закладу та педагоги
- 3) загальношкільний колектив групує особистостей, які є членами постійних колективів, які об'єднуються для виконання тимчасових завдань, задоволення своїх пізнавальних і соціальних інтересів

5. ОЗНАКИ КОЛЕКТИВУ, ЩО ПЕРЕБУВАЄ НА ПЕРШІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ

- 1) сформувався актив, більшість підпорядковується меншості; члени колективу усвідомлюють завдання; актив починає виявляти ініціативу у визначенні завдань і організації колективної діяльності
- 2) колектив лише складається; члени колективу недостатньо знають один одного; не повною мірою усвідомлюють завдання; немає ініціативи у конкретній діяльності
- 3) колектив у цілому усвідомлює завдання; члени колективу здатні пропонувати актуальні завдання; більшість вихованців діє на засадах свідомості, активності і підпорядковує собі меншість
- 4) вимоги керівника колективу перетворюються на вимоги кожного з членів колективу до себе; весь колектив впливає на особистість; здійснюється процес самовиховання

6. ОЗНАКИ КОЛЕКТИВУ, ЩО ПЕРЕБУВАЄ НА ДРУГІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ

- 1) сформувався актив, більшість підпорядковується меншості; члени колективу усвідомлюють завдання; актив починає виявляти ініціативу у визначенні завдань і організації колективної діяльності
- 2) колектив лише складається; члени колективу недостатньо знають один одного; не повною мірою усвідомлюють завдання; немає ініціативи у конкретній діяльності
- 3) колектив у цілому усвідомлює завдання; члени колективу здатні

пропонувати актуальні завдання; більшість вихованців діє на засадах свідомості, активності і підпорядковує собі меншість

- 4) вимоги керівника колективу перетворюються на вимоги кожного з членів колективу до себе; весь колектив впливає на особистість; здійснюється процес самовиховання

7. ОЗНАКИ КОЛЕКТИВУ, ЩО ПЕРЕБУВАЄ НА ТРЕТІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ

- 1) сформувався актив, більшість підпорядковується меншості; члени колективу усвідомлюють завдання; актив починає виявляти ініціативу у визначенні завдань і організації колективної діяльності
- 2) колектив лише складається; члени колективу недостатньо знають один одного; не повною мірою усвідомлюють завдання; немає ініціативи у конкретній діяльності
- 3) колектив у цілому усвідомлює завдання; члени колективу здатні пропонувати актуальні завдання; більшість вихованців діє на засадах свідомості, активності і підпорядковує собі меншість
- 4) вимоги керівника колективу перетворюються на вимоги кожного з членів колективу до себе; весь колектив впливає на особистість; здійснюється процес самовиховання

8. ОЗНАКИ КОЛЕКТИВУ, ЩО ПЕРЕБУВАЄ НА ЧЕТВЕРТІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ

- 1) сформувався актив, більшість підпорядковується меншості; члени колективу усвідомлюють завдання; актив починає виявляти ініціативу у визначенні завдань і організації колективної діяльності
- 2) колектив лише складається; члени колективу недостатньо знають один одного; не повною мірою усвідомлюють завдання; немає ініціативи у конкретній діяльності
- 3) колектив у цілому усвідомлює завдання; члени колективу здатні пропонувати актуальні завдання; більшість вихованців діє на засадах свідомості, активності і підпорядковує собі меншість
- 4) вимоги керівника колективу перетворюються на вимоги кожного з членів колективу до себе; весь колектив впливає на особистість; здійснюється процес самовиховання

9. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ НА ПЕРШІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВУ

- 1) постановка більш складних завдань; розвиток у вихованців інтересу до самовиховання; педагогічне керівництво процесом самовиховання; залучення всіх членів колективу до самоврядування
- 2) почергове залучення вихованців до виконання керівних функцій, самостійне виконання ними доручень колективу; спільне з усіма членами колективу обговорення завдань і перспективних ліній його розвитку
- 3) продовження вивчення вихованців; навчання активістів виконувати керівні функції; спільне з активом визначення перспективних ліній розвитку та завдань колективу
- 4) вивчення членів колективу; забезпечення знайомства вихованців між собою; постановка конкретних завдань; організація спільної діяльності; сприяння формуванню активу

10. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ НА ДРУГІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВУ

- 1) постановка більш складних завдань; розвиток у вихованців інтересу до

- самовиховання; педагогічне керівництво процесом самовиховання; залучення всіх членів колективу до самоврядування
- 2) почергове залучення вихованців до виконання керівних функцій, самостійне виконання ними доручень колективу; спільне з усіма членами колективу обговорення завдань і перспективних ліній його розвитку
 - 3) продовження вивчення вихованців; навчання активістів виконувати керівні функції; спільне з активом визначення перспективних ліній розвитку та завдань колективу
 - 4) вивчення членів колективу; забезпечення знайомства вихованців між собою; постановка конкретних завдань; організація спільної діяльності; сприяння формуванню активу

11. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ НА ТРЕТІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВУ

- 1) постановка більш складних завдань; розвиток у вихованців інтересу до самовиховання; педагогічне керівництво процесом самовиховання; залучення всіх членів колективу до самоврядування
- 2) почергове залучення вихованців до виконання керівних функцій, самостійне виконання ними доручень колективу; спільне з усіма членами колективу обговорення завдань і перспективних ліній його розвитку
- 3) продовження вивчення вихованців; навчання активістів виконувати керівні функції; спільне з активом визначення перспективних ліній розвитку та завдань колективу
- 4) вивчення членів колективу; забезпечення знайомства вихованців між собою; постановка конкретних завдань; організація спільної діяльності; сприяння формуванню активу

12. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ НА ЧЕТВЕРТІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВУ

- 1) постановка більш складних завдань; розвиток у вихованців інтересу до самовиховання; педагогічне керівництво процесом самовиховання; залучення всіх членів колективу до самоврядування
- 2) почергове залучення вихованців до виконання керівних функцій, самостійне виконання ними доручень колективу; спільне з усіма членами колективу обговорення завдань і перспективних ліній його розвитку
- 3) продовження вивчення вихованців; навчання активістів виконувати керівні функції; спільне з активом визначення перспективних ліній розвитку та завдань колективу
- 4) вивчення членів колективу; забезпечення знайомства вихованців між собою; постановка конкретних завдань; організація спільної діяльності; сприяння формуванню активу

13. СУТНІСТЬ ПЕРСПЕКТИВИ

- 1) різновид або форма дії, що відрізняється особливою стійкістю і спрямованими зусиллями людей зберегти незмінними форми поведінки, успадковані від попередніх поколінь
- 2) мета, «завтрашня радість», що є стимулом діяльності колективу й окремих його членів
- 3) висування вимог до окремого вихованця через актив чи колектив
- 4) імітація, умовне відтворення учнями реальних життєвих ситуацій

14. СУТНІСТЬ ТРАДИЦІЇ

- 1) різновид або форма дії, що відрізняється особливою стійкістю і спрямованими зусиллями людей зберегти незмінними форми поведінки, успадковані від попередніх поколінь
 - 2) мета, «завтрашня радість», що є стимулом діяльності колективу й окремих його членів
 - 3) різновид або форма дії, що відрізняється особливою стійкістю
 - 4) імітація, умовне відтворення учнями реальних життєвих ситуацій
15. СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ПАРАЛЕЛЬНОЇ ДІЇ
- 1) різновид або форма дії, що відрізняється особливою стійкістю і спрямованими зусиллями людей зберегти незмінними форми поведінки, успадковані від попередніх поколінь
 - 2) висунення вимог до окремого вихованця через актив чи колектив
 - 3) мета, «завтрашня радість», що є стимулом діяльності колективу й окремих його членів
 - 4) імітація, умовне відтворення учнями реальних життєвих ситуацій

2 РІВЕНЬ

1. Наведіть приклади виховних завдань близької, середньої та далекої перспектив

2. Визначте, на якому етапі розвитку знаходиться колектив

Робота у класі ведеться цікава й велика. Дуже вдало проходять походи, екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, різні конкурси, зворушливі класні «вогники». Клас успішно бере участь у загальношкільних справах, часто сам виступає ініціатором та організатором їх проведення. У спілкуванні з дітьми спостерігається повага один до одного; разом з тим проявляється непримиримість більшості до тих, хто порушує загальноприйняті норми життя і діяльності. Класний керівник для дітей - старший товариш, порадник в особистих і колективних справах.

Спроектуйте основні напрямки роботи з такими класними колективами.

3. Розв'яжіть педагогічну задачу

У класі стало доброю традицією: всі справи вирішувати і проводити колективно. Перед проведенням справи у класі проводиться стартова бесіда, на якій спільно вирішують: що робимо, як робимо і для чого робимо. Вибираються відповідальні, розподіляються доручення, враховуючи можливості й інтереси кожного. Тому всі із захопленням беруть участь у справах класу. У цьому немає нічого дивного, бо справи не нав'язуються кимсь з гори, а кожен пропонує, що і як він хоче робити. Наприкінці тижня проводяться збори-вогники, на яких обговорюється, що доброго було зроблено колективно, планується подальша робота.

Оцініть таку організацію життя класного колективу. Визначте роль і завдання класного керівника за такої організації життєдіяльності дітей.

4. Дайте відповідь на запитання

Чи тотожні поняття «актив», «органи самоврядування», «лідер»? Якщо ні, то поясніть відмінності між ними.

5. Оберіть правильну відповідь

Вихователі до цього часу по-різному ставляться до обрання органів самоврядування. Із наведених суджень оберіть найбільш прийнятні з позицій вимог принципу демократизації школи.

- 1) Незалежно від того, на якій стадії розвитку знаходиться колектив, вихователі необхідно мати міцну основу. Тому необхідно призначити в органи самоврядування найбільш відданих учнів. Адже учні ще не мають достатньої соціальної зрілості, щоб обирати своїх керівників.
- 2) При достатній сформованості колективу вихователь повною мірою надає право учням обирати органи самоврядування на засадах повної

демократії. Адже вихованці добре знають своїх товаришів і цілком можуть доручити їм функції керівництва.

- 3) Органи самоврядування – це уповноважені колективу, на яких покладаються обов'язки здійснювати функції організації життєдіяльності вихованців. Тому можна допустити обрання таких органів тільки в колективі, який перебуває на третій стадії розвитку.
- 4) В обранні органів самоврядування необхідно спиратися на актив. Вихователь спільно з активом вирішує, кого обрати до складу органів самоврядування й інформує про це інших членів колективу.

6. Дайте відповіді на запитання

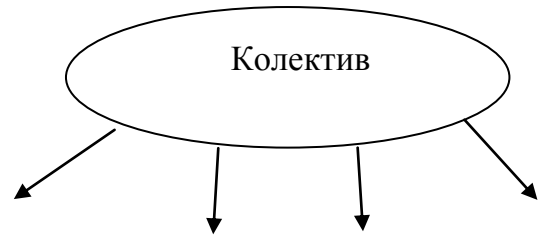
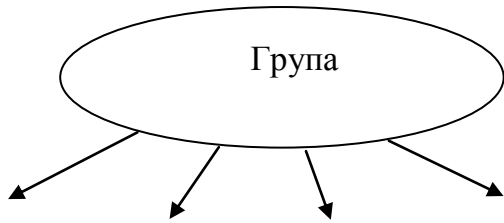
1. Основні ознаки колективу

2. Основні функції дитячого колективу

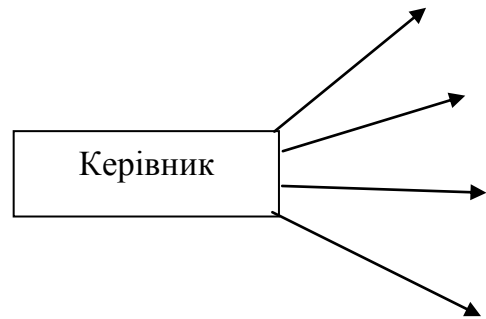
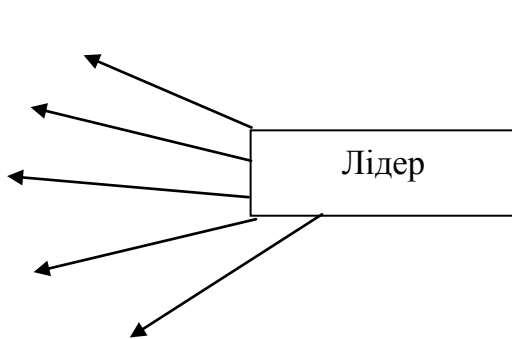
3. Стадії розвитку колективу

4. Основні показники сформованості учнівського колективу

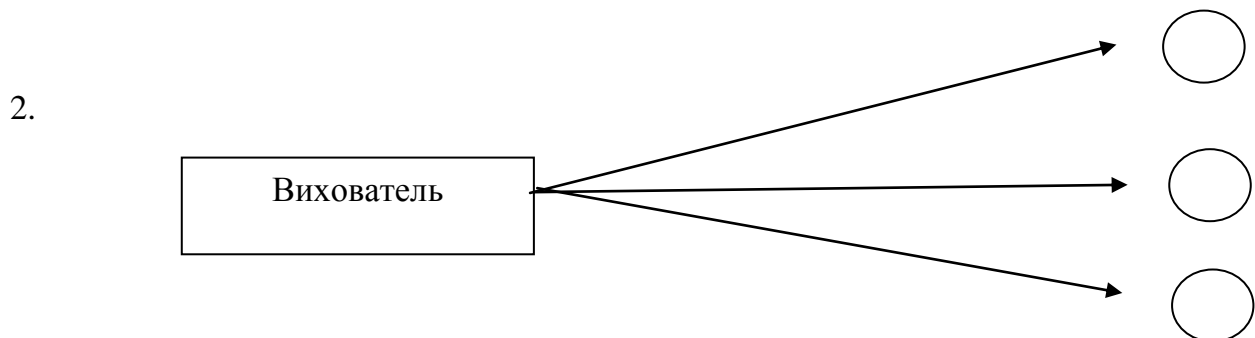
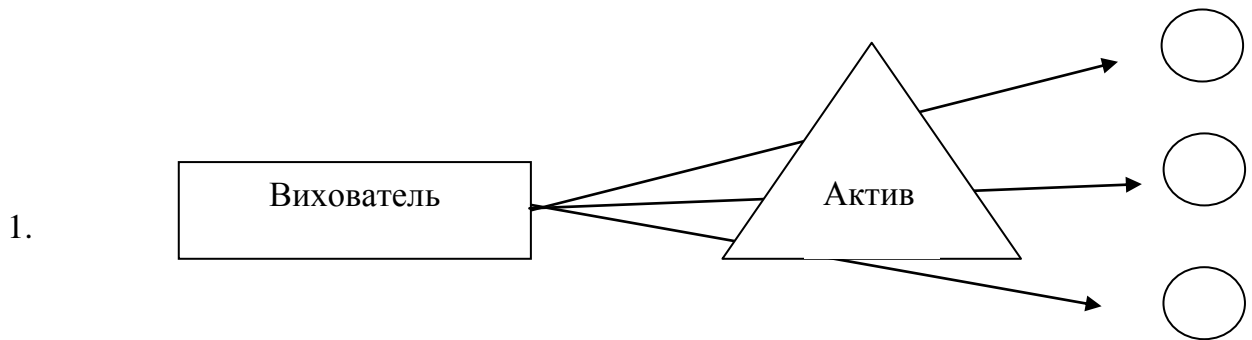
7. Назвіть якісні відмінності понять

8. Розкрийте різницю між лідером і керівником

9. За запропонованими схемами визначте, на яких стадіях розвитку перебуває колектив

3.

3 РІВЕНЬ

1. Який погляд на роль і значення колективу в формуванні особистості ви поділяєте? Чому?

1. Колектив має великий вплив на формування особистості. В спільній роботі розвиваються у людини суспільно-цінні якості: товарищескості, дружбі, взаємодопомоги, співчуття. Якщо колектив добре організований, його вплив на моральне удосконалення особистості виключно сильний.

2. Навряд чи можна вважати, що для розвитку особистості колектив має значення. Основи звичок і характеру у дитини та започатковує сім'я. В школі учнем керує вчитель, а колектив – сполучний механізм між вчителем і учнем.

3. Вплив колективу на особистість більш негативний, ніж позитивний, оскільки він пригнічує особистість. Слабовільні діти попадають під вплив спільної думки. В них гине їх неповторність.

4. В формуванні особистості колектив має деяке значення. Тому що особистість – це сплав природних елементів неорганізованих і організованих впливів. Останні і є впливом колективу.

2. Дайте визначення, що таке колектив, використовуючи при цьому думку вчених, позиції яких ви поділяєте.

3. Розкрийте роль та значення колективу у формуванні особистості школяра

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

Побудована в новому мікрорайоні школа радувала і батьків і дітей. Перші дні вересня були наповнені радістю учнів, їхніми знайомствами з учителями, одним з одним. Учителька четвертого класу повела учнів на прогулянку в сусідній парк. Діти мирно розглядали дерева, пожовклу траву. Вихователька пропонувала школярам включитись у відому гру. Та гри не вийшло. Так і повернулися діти чинно і тихо у класну кімнату.

В чому причина невдачі вчителя? Якби Ви вчинили у цій ситуації?

5. Розв'яжіть педагогічну задачу

Для вивчення уявлень дітей про надійного товариша класний керівник запропонував їм такі запитання:

1. Кого можна назвати товаришем? Чому?
2. Згадай випадок зі свого життя чи вчинок літературного героя, який свідчив би про справжнє товаришування.

Зібрані відповіді аналізувалися класним керівником для одержання результату.

Яким методом користувався класний керівник при вивченні уявлень дітей? У чому недоліки цієї методики? Якими шляхами Ви б отримували б об'єктивну інформацію?

6. Наведіть свій приклад різноманітних форм роботи з класом на 1-му етапі формування колективу

7. Оцініть судження

«У групах, де навчальні заняття організовані як колективні, ефективність навчання зростає за рахунок ефекту впливу групи на своїх членів» (Н.Ф.Тализіна).

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Розумове виховання. Формування пізнавального інтересу

Блок самостійної роботи

1. Прочитайте книгу В.О. Сухомлинського «Павлиська середня школа» і визначте, які умови було створено в цій школі для розумового виховання.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Дайте визначення понять

Розумове

виховання _____

Пізнавальний

інтерес _____

2. Перерахуйте компоненти розумового виховання

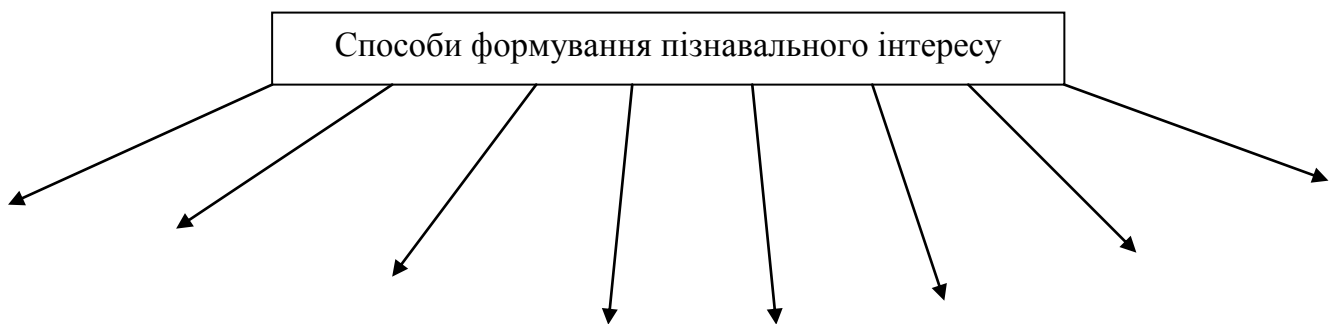
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

3. Заповніть таблицю

Розумове виховання	

Мета розумового виховання	
Завдання	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

4. Заповніть схему

5. Із запропонованих відповідей виберіть правильну

1. . РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ

- 1) нагромадження певного фонду знань, розвиток мислення взагалі і різних його видів
- 2) цілеспрямована діяльність педагогів з розвитку розумових сил і мислення учнів по прищепленню їм культури розумової праці
- 3) прищеплення здатності людини мислити, відображати і пізнавати об'єктивну дійсність
- 4) розвиток мислення й пізнавальних здібностей людини

2. ЗАВДАННЯ РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ

- 1) формування системи знань, формування світогляду, формування умінь і навичок культури розумової праці
- 2) формування світогляду, формування системи знань, формування навичок естетики поведінки
- 3) розвиток пізнавальних здібностей, психологічна і практична підготовка до праці, формування системи знань

- 4) розвиток пізнавальних сил учнів, психологічна і практична підготовка до праці, формування світогляду.

3. ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС

- 1) складне психічне явище, що охоплює свідомість, волю та почуття людини
- 2) інтерес до пізнання, у процесі якого відбувається оволодіння змістом навчальних предметів і необхідними засобами або вміннями та навичками, за допомогою яких учень отримує освіту
- 3) інтерес, що виникає у ході навчальної діяльності і стимулює школярів до пошуку відповіді на запитання

4. ЗАСОБИ, ЯКІ НЕ ФОРМУЮТЬ ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС

- 1) проблемність викладання
- 2) емоційність викладання
- 3) негативна оцінка
- 4) навчальні дискусії
- 5) порівняння та аналогії

5. СФОРМУЛЮВАВ РЯД ПРИНЦИПІВ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

- 1) А.С.Макаренко
- 2) Н.К.Крупська
- 3) Л.В.Занков
- 4) В.О.Сухомлинський
- 5) В.О.Онишук

6. ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ТЕОРІЮ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

- 1) здійснення навчання на високому рівні труднощів, просування вперед швидким темпом, провідна роль практичних знань
- 2) здійснення навчання на високому рівні труднощів, просування вперед швидким темпом, провідна роль теоретичних знань, принцип усвідомленого засвоєння знань учнями
- 3) здійснення навчання на низькому рівні труднощів, просування вперед повільно, провідна роль теоретичних знань, принцип усвідомленого засвоєння знань учнями

2 РІВЕНЬ

1. Заповніть таблицю

<i>Пізнавальний інтерес</i>	
Ознаки інтересу	Способи формування
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.

7	7
8.	8.
9.	9.
10.	10.
11.	11.
12.	12.

2. Дайте відповідь на запитання

Чим відрізняється пізнавальний інтерес від цікавості?

3. Розв'яжіть педагогічну задачу

Йде урок історії. Учитель цікаво розповідає про події, зачитує учням уривки з книг, що викликають у них великий інтерес. Педагог рекомендує школярам прочитати книги, з яких він цитував уривки, і диктує для запису в зошитах назви книжок. У цей час учень піднімає руку:

- Слухаю тебе, - говорить вчитель.
- А ось ще одна цікава книга..., - каже учень.
- Сідай і помовчи, - відказав учитель.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася на уроці. Ваше ставлення до застосованих учителем методів.

3 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

Який зв'язок існує між розумовим вихованням і розвитком особистості людини?

2. Проаналізуйте способи формування пізнавального інтересу в залежності від віку учнів.

Освіта	Розумове виховання
С п і л ь н е	

3. Заповніть таблицю

Спільне та специфічне у поняттях «освіта» і «розумове виховання»

1.
2.
3.
4.
5.
6.
Специфічне
1.
2.
3.
4.
5.
6.

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Тема 7.

Моральне виховання

Блок самостійної роботи

1. Користуючись творами В.О. Сухомлинського, випишіть 5-6 суджень про завдання і зміст морального виховання.
2. Із державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») випишіть завдання морального виховання.
3. Із «Концепції національного виховання» випишіть міркування, що стосуються змісту морального виховання.
4. Зверніться до джерел української народної педагогіки (прислів'я, приказки, легенди, пісні, звичаї, казки) і проаналізуйте, якою мірою в них акумульовані багатства загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Оберіть правильну відповідь

1. МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

- 1) виховна діяльність школи і сім'ї, що має метою формування моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок
- 2) цілеспрямоване формування моральної свідомості, розвитку морального почуття й формування звичок моральної поведінки людини відповідно до певної ідеології
- 3) прищеплення норм і принципів, моральних ідеалів і почуттів
- 4) прищеплення моральних норм і якостей, які є регулятором взаємовідносин у суспільстві, узгодження дій і вчинків людей.

2. ЗАВДАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

- 1) вироблення навичок моральної поведінки, формування моральної свідомості
- 2) формування у учнів моральної свідомості, виховання моральних почуттів, вироблення навичок моральної поведінки
- 3) формування естетичних смаків, тренування і загартування організму
- 4) тренування і загартування організму, формування моральної свідомості, розвиток естетичних почуттів.

3. МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ ЛЮДИНИ

- 1) патріотизм, дружба, любов, сором
- 2) відповідальність, дисциплінованість, людяність, порядність
- 3) здивування, гуманізм, колективізм

2. Доповніть «Завдання морального виховання»

а. виховання доброти,

б. послідовне прилучення дітей і підлітків до

с. формування

д. спрямування їх свідомості, почуттів, поведінки на

е. формування морального

3. Процес формування моральних якостей особистості школяра складається з трьох етапів:

I етап оволодіння

II етап формування

III етап організації

4. Закінчіть речення

1. _____ – сукупність норм поведінки людей, що регулюють їх ставлення до суспільства, нації, колективу, один до одного, підтримане особистим переконанням, традицією, суспільною думкою.

2. Моральна свідомість школяра - одна зі сторін суспільної свідомості, її суб'єктивно-ідеальна форма _____.

3. _____ – пережиті та узагальнені моральні принципи, норми.

4. Моральна спрямованість - це стійка суспільна позиція _____.

5. Із _____ вчинків складається _____.

6. Орієнтовний шлях формування моральної поведінки передбачає: _____.

7. Основою змісту морального виховання є _____.

8. Теоретичний ідеал - це побудована суспільством _____.

9. Зміст морального виховання учнів реалізується в організаційних формах, під якими розуміють. _____.

10. _____ – об'єктивно необхідні способи педагогічного впливу на розвиток і становлення особистості школяра з метою вироблення в нього соціально цінних форм поведінки. _____.

11.Методика - це система науково-педагогічних знань про _____.

5. Розв'яжіть педагогічну задачу

«Ви наші контрольні роботи перевірили?» - вигукнув один учнів, коли вчителька зайшла до класу.

Знайома картина – на обличчі дітей нетерпіння.

- Перевірила, - заспокоює дітей вчителька. – Зараз отримаєте зошити.

Кожен учень запитував: «А що мені поставили?»

- Зараз дізнаєтесь.

- П'ятірка є? – допитуються учні.

- Є. Правда, лише одна.

- У Ліди Марченко, - дружно говорять діти. – Вона краще усіх пише перекази.

- Вгадали. Тільки Ліда цього разу допустила помилку.

- Чому ж ви їй поставили «п'ятірку?»

Діти дивилися на вчительку зі здивуванням, адже вона їм говорила, що навіть при одній помилці не можна ставити «5».

- Ліда написала слово «Мама» з великої літери, - пояснила вчителька.

- А-а-а..., - із розумінням пронеслося класом.

У чому цінність такого прийому вчительки з погляду формування моральних цінностей дітей?

2 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

Чому питання екологічного виховання віднесено до сфери морального виховання?

2. Порівняйте поняття «мораль» і «моральність». В чому проявляється взаємозв’язок?

3. Поясніть роль ідеалу для становлення моральності особистості.

4. Розв’яжіть педагогічну задачу

У сьомому класі зник журнал. Розпочалися пошуки. Ситуація загострювалася тому, що сталося це наприкінці навчального року, і журнал був потрібен для підбиття підсумків успішності з усіх дисциплін. Здавалося, будь-яка надія знайти його була втрачена, і лишалося питання, як поновити оцінки кожному учневі. Та раптом після уроків до вчителя підійшов Станіслав із заявою, що може назвати ім’я учня, який взяв журнал. Педагог замислився й відповів:

- За таку ціну, напевно, журнал мені не потрібен.
- За яку? – здивувався Станіслав.
- Ціну Вашого падіння.

*Схарактеризуйте позицію та поведінку вчителя.
Яким чином повели б себе Ви в такій ситуації?*

5. Назвіть основні завдання статевого виховання

6. Оберіть правильну відповідь

1. ОВОЛОДІННЯ ПРАВИЛАМИ І НОРМАМИ ПОВЕДІНКИ, ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ І ПЕРЕКОНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

- 1) завдання патріотичного виховання
- 2) завдання екологічного виховання
- 3) завдання правового виховання
- 4) завдання морального виховання

2. СИСТЕМА ПОГЛЯДІВ І УЯВЛЕНЬ, НОРМ І ОЦІНОК, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПОВЕДІНКУ ЛЮДЕЙ

- 1) моральна культура особистості
- 2) моральність
- 3) мораль
- 4) моральні відносини

3. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МОРАЛЬНІСТЬ»

- 1) засвоєння особистістю моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистої поведінки
- 2) система поглядів і уявлень, норм і оцінок, що регулюють поведінку людей
- 3) сукупність взаємин і зв'язків, у процесі яких виявляється ставлення людей до суспільства та самих себе і за допомогою яких регулюється моральна діяльність
- 4) ознака волі до діяння і самого діяння відповідно до принципів і норм моралі

4. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МОРАЛЬНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ»

- 1) система поглядів і уявлень, норм і оцінок, що регулюють поведінку людей

- 2) засвоєння особистістю моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистої поведінки
- 3) сукупність взаємин і зв'язків, у процесі яких виявляється ставлення людей до суспільства та самих себе і за допомогою яких регулюється моральна діяльність
- 4) ознака волі до діяннн і самого діяннн відповідно до принципів і норм моралі

5. МОРАЛЬНИЙ ІДЕАЛ

- 1) взірець досконалості з погляду морально-духовних цінностей, образ бажаного та уявлюваного майбутнього
- 2) гарний приклад старших людей у системі спілкування
- 3) естетична категорія, що свідчить про досконалість творчої діяльності митця.

7. Розв'яжіть педагогічну задачу

П'ятикласники зібралися їхати на екскурсію до Канева. Раділи діти: багато побачать нового, цікавого. Побувають на могилі Т.Г. Шевченка.

Збиралася їхати й Галя. Та ось у неї тяжко захворіла мати. Приходить Галя до школи заплакана.

- Чого це ти така сумна? – питають у неї товариші.
- Мама дуже хвора. Не поїду я на екскурсію.

Тяжко стало на душі в дітей. Як же можна радіти? Видужає мама, тоді й поїдемо на екскурсію. Минуло три тижні. Галина мама одужала – весь клас поїхав на екскурсію. Поїхала й Галя.

Коли в тебе радість, у другої людини може бути горе. Розуміти чуже горе – це велика краса.

Чи правильне рішення прийняли товариші Галі, разом з учителем відклавши поїздку?

Чи варто виховувати у дітей почуття любові та обов'язку перед однолітками?

3 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

У чому ви вбачаєте взаємозв'язок між поняттями «моральне виховання», «етика», «мораль»?

2. Дайте відповідь на запитання

Які фактори визначають зміст морального виховання? У чому проявляється зв'язок між загальнолюдськими і національними морально-духовними цінностями?

3. Проаналізуйте основні шляхи, форми і засоби, які вплинули на формування ваших моральних якостей.

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

У старших класах однієї зі шкіл класними керівниками було проведене анкетування щодо визначення ідеалу молодих людей. Результати опитування засвідчили, що значна частина старшокласників (70%) втратили свої ідеали. Разом з тим, на питання «Ваш улюблений герой, взірець, ідеал?», вони назвали героїв телесеріалів (35%), сильну особистість американізованого типу (30%), героїв мультфільмів (20%), героїв літературних творів (10%). Старшокласники, водночас, зазначили, що духовних і моральних якостей їм допомагають набути батьки, родичі, друзі, вчителі. Отримані тенденції співпадають з результатами наукових досліджень.

Розкрийте суперечності морального виховання старшокласників і пов'язані з ними недоліки у їх духовному розвитку. Назвіть доцільні методи і прийоми морального виховання щодо формування гуманістичного ідеалу юнацтва.

5. Дайте відповідь на запитання

У чому полягає сутність прояву національної гідності особистості, які фактори впливають на їх формування?

6. Дайте відповідь на запитання

Які чинники, на ваш погляд, зумовлюють труднощі у розв'язанні завдань морального виховання?

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Тема 8. **Трудове та економічне виховання**

Блок самостійної роботи

1. Випишіть із творів А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського, Ш.О. Амонашвілі цікаві думки про трудове виховання.
2. Прочитайте книгу В.О. Сухомлинського «Павлиська середня школа», розділ «Трудове виховання» і знайдіть приклади ефективних методів і прийомів включення дітей в творчу діяльність.

Блок перевірки

1. Допишіть визначення понять
Трудове виховання

	Основна	мета	трудового	виховання

школярів _____

Профорієнтація _____

Колективні творчі справи _____

2. Розв'яжіть педагогічну задачу

У сім'ї Сергійка високо підносять культ навчання. Хлопчика уже з 5 років готували до занять у школі. За оцінкою учителів Сергійко кмітливий, добре розвинена увага (як для першокласника), вчиться із захопленням. На уроках праці має відмінні оцінки. Але вкрай негативно ставиться до самообслуговуючої праці, не любить фізичної праці, дома не виконує і не хоче виконувати ніяких обов'язків.

*Які помилки допущені у трудовому вихованні Сергійка?
Як би ви діяли на місці учительки?*

2. Допишіть види трудової діяльності

1. самообслуговування
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

3. Виберіть правильну відповідь

1. СУТНІСТЬ СУСПІЛЬНО КОРИСНОЇ ПРАЦІ

- 1) передбачає догляд за собою, своїм одягом, житлом, місцем роботи
- 2) праця, спрямована на оволодіння знаннями, уміннями, навичками, розвиток творчої діяльності
- 3) не є джерелом матеріальних цінностей, але приносить користь іншим членам суспільства
- 4) передбачає виконання операцій, результатом яких є створення матеріальних цінностей, необхідних іншим людям, за які отримують матеріальну винагороду

2. СУТНІСТЬ ПОБУТОВОЇ ПРАЦІ

- 1) передбачає догляд за собою, своїм одягом, житлом, місцем роботи
- 2) праця, спрямована на оволодіння знаннями, уміннями, навичками, розвиток творчої діяльності
- 3) не є джерелом матеріальних цінностей, але приносить користь іншим членам суспільства
- 4) передбачає виконання операцій, результатом яких є створення матеріальних цінностей, необхідних іншим людям, за які отримують матеріальну винагороду

3. СУТНІСТЬ ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ

- 1) передбачає догляд за собою, своїм одягом, житлом, місцем роботи

- 2) праця, спрямована на оволодіння знаннями, уміннями, навичками, розвиток творчої діяльності
- 3) не є джерелом матеріальних цінностей, але приносить користь іншим членам суспільства
- 4) передбачає виконання операцій, результатом яких є створення матеріальних цінностей, необхідних іншим людям, за які отримують матеріальну винагороду

5. СУТНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАЦІ

- 1) передбачає догляд за собою, своїм одягом, житлом, місцем роботи
- 2) праця, спрямована на оволодіння знаннями, уміннями, навичками, розвиток творчої діяльності
- 3) не є джерелом матеріальних цінностей, але приносить користь іншим членам суспільства
- 4) передбачає виконання операцій, результатом яких є створення матеріальних цінностей, необхідних іншим людям, за які отримують матеріальну винагороду

2 РІВЕНЬ

1. Допишіть форми економічного виховання

• урок • _____ • семінар • _____ • _____	• диспут • _____ • економічний тиждень • _____ • _____

2. Розв'яжіть педагогічну задачу

Б.П. і Л.О. Нікітіни розповідали: «Був у нас досить важкий період у житті. Для додаткового заробітку брали «надомну» роботу – шили фартухи. Допомогали усі. Працювали щоденно до двох годин. Назвали своє виробництва «Швейна фабрика». Година-дві кропіткої роботи, здавалося б, мали втомити дітей, але ні: вони проникались якоюсь особливою трудовою гідністю внаслідок своєї необхідності, потрібності на фабриці. Якось в Анюти болів пальчик – вона його уколола. Ми хотіли звільнити її від роботи, а вона: «А хто ж буде кишеньки пришивати?» - і працювала з усіма до кінця «зміни».

Навіть дивно, як наші вертуни перевтілювали за роботою: ставали зосередженими, уважними, серйозними, навіть якимись трішки поважними. Участь у загальній праці, усвідомлення залежності усіх від кожного, допомагали їм відчутти, що життя складається не лише з приємного «хочу», а й із суворого і відповідального «треба»».

Як ви оцінюєте залучення маленьких дітей до домашньої продуктивної праці?

Проаналізуйте, як участь дітей у праці впливає на моральне і розумове виховання.

3. Заповніть схему

4. Складіть схему

Система трудового виховання

5. Виділіть складові частини поняття «професійна орієнтація школярів» і поясніть кожну з них

3 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

Як впливає розвиток у державі ринкових відносин на завдання і зміст трудового виховання? Чому?

2. Дайте відповідь на запитання

Чи відповідає існуюча система трудового виховання сформованим у Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)»?

5. Складіть правила трудового виховання дітей молодшого (або середнього, або старшого) шкільного віку в сім'ї

6. Розв'яжіть педагогічну задачу

До класного керівника за порадою прийшла мати однієї з учениць 10 класу. Хоча дівчинка добре вчилась, проте дочка зовсім не допомагала матері в роботі по господарству.

Які можливі причини такого становища?

Що б порадили Ви матері як класний керівник? Знання яких форм і методів трудового виховання дітей у сім'ї допоможе класному керівнику надати дійову допомогу в даній ситуації?

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модулю 2

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний

результат

МОДУЛЬ 3

Тема 9. ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Блок самостійної роботи

1. Із праць В.О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Павлиська середня школа» випишіть 5 цікавих міркувань та 4 яскравих приклади щодо змісту, напрямків, форм і методів естетичного виховання учнів молодшого, середнього та старшого шкільного віку.
2. Проаналізуйте певні джерела української народної педагогіки (прислів'я, казки, пісні, ігри, звичаєві обряди) з погляду їх впливу на формування естетичної культури людини.

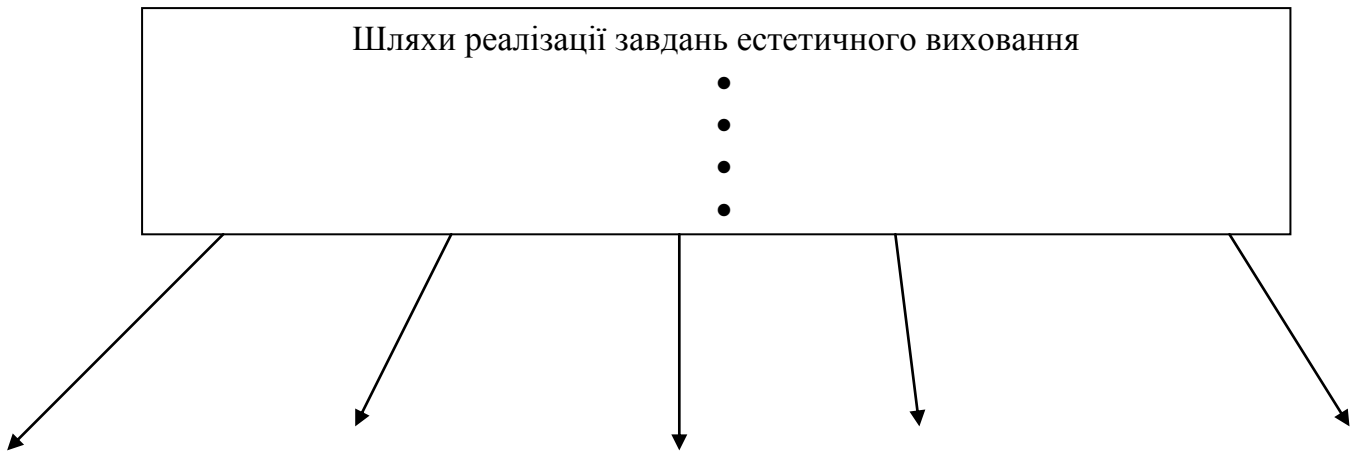
Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Заповніть таблицю

<i>Поняття</i>	<i>Визначення</i>
Естетичне виховання	
Естетична культура	
Естетичні почуття	
Естетична діяльність	

2. Заповніть схему

3. Розкрийте сутність і завдання естетичного виховання в системі всебічного гармонійного розвитку особистості

4. Виберіть правильну відповідь і доведіть її достовірність

СУДЖЕННЯ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ

- 1) естетичні почуття і потреби складаються і формуються у процесі трудової діяльності
- 2) естетичні почуття і потреби детерміновані біологічними факторами; у процесі трудової діяльності відбувається лише їхнє удосконалення
- 3) естетичні почуття і естетичні потреби формуються і розвиваються під впливом мистецтва
- 4) естетичні почуття і потреби виникли і розвивались як наслідок постійного прагнення людини до прекрасного

5. Назвіть основні завдання естетичного виховання. Визначте цифру, до якої сходяться лінії від обраних вами відповідей

2 РІВЕНЬ

1. Оберіть правильну відповідь

1. ФОРМУВАННЯ У ЛЮДИНИ ЕСТЕТИЧНИХ ЗНАТЬ, СМАКІВ, ІДЕАЛІВ, РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ ЯВИЩ ДІЙСНОСТІ, ТВОРІВ МИСТЕЦТВА, ПОТРЕБУ ВНОСИТИ ПРЕКРАСНЕ В ОТОЧУЮЧІЙ ЛЮДИНУ СВІТ, ЗБЕРІГАТИ ПРЕКРАСНЕ

- 1) естетика
- 2) естетична культура
- 3) естетичний смак

2. ВИНИКАЮТЬ У ПРОЦЕСІ СПРИЙНЯТТЯ ПРЕКРАСНОГО І ВІДБИВАЮТЬ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО ПРЕКРАСНОГО

- 1) естетичні судження
- 2) естетичні почуття
- 3) естетична діяльність

3. ОВОЛОДІННЯ ЕСТЕТИЧНИМИ ЗНАННЯМИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ, ОРГАНІЗАЦІЯ ФАКУЛЬТАТИВІВ, ПОЗАКЛАСНА, ПОЗАШКІЛЬНА РОБОТА, СІМ'Я, САМОВИХОВАННЯ

- 1) зміст естетичного виховання
- 2) шляхи естетичного виховання
- 3) засоби естетичного виховання
- 4) мета естетичного виховання

4. ЗАВДАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

- 1) формування у дітей здатності сприймати, відчувати, цінувати прекрасне; розвиток творчих здібностей, талантів, формування умінь та навичок у різних видах мистецтв та розвиток естетичних почуттів, понять, ідеалів
- 2) розвиток естетичних почуттів, смаків, поглядів
- 3) формування уміння жити і творити за законами краси
- 4) формування моральних якостей особистості

5. ЗАСОБИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

- 1) природа та мистецтво
- 2) музика, живопис, природа, читання
- 3) природа, мистецтво, естетика побуту та поведінки людей
- 4) естетичні бесіди, екскурсії до музеїв образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, свята

6. СПЕЦИФІЧНЕ ПЕРЕЖИВАННЯ, ВИКЛИКАНЕ ВНАСЛІДОК СПРИЙНЯТТЯ ЛЮДИНОЮ ЕСТЕТИЧНОЇ СВОЄРІДНОСТІ НАВКОЛИШНЬОЇ ДІЙСНОСТІ: КРАСИВОГО І ПОТВОРНОГО, ВЕЛИЧНОГО Й НИЦОГО, ТРАГІЧНОГО І КОМІЧНОГО

- 1) естетичний ідеал
- 2) естетична діяльність
- 3) естетичний смак
- 4) естетичне почуття

7. ЦІЛСНИЙ, КОНКРЕТНО-ЧУТТЄВИЙ ОБРАЗ, ЩО Є ВТІЛЕННЯМ УЯВЛЕНЬ ЛЮДЕЙ ПРО ДОСКОНАЛЕ ЖИТТЯ І ДОСКОНАЛУ ЛЮДИНУ

- 1) естетичний ідеал
- 2) естетична діяльність
- 3) естетичний смак
- 4) естетичне почуття

8. ЗДАТНІСТЬ ДО ВТІЛЕННЯ ІДЕАЛЬНИХ ОБРАЗІВ У КОНКРЕТНО-ЧУТТЄВІЙ ФОРМІ, ЩО МАЮТЬ ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТУПІНЬ ВИРАЖЕННЯ, ЯКА ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ ОРИГІНАЛЬНІСТЮ Й САМОБУТНІСТЮ

- 1) естетична діяльність
- 2) естетичний смак
- 3) естетичне сприйняття
- 4) художньо-творча діяльність

9. РІЗНОВИД ЛЮДСЬКОЇ ПРАКТИКИ, ЩО ПОЛЯГАЄ У СТВОРЕННІ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

- 1) естетична діяльність
- 2) естетичний смак
- 3) естетичне сприйняття
- 4) художньо-творча діяльність

10. СТІЙКЕ, ЕМОЦІЙНО-ОЦІНОЧНЕ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО ПРЕКРАСНОГО, ЩО НОСИТЬ ВИБІРКОВИЙ, СУБ'ЄКТИВНИЙ ХАРАКТЕР

- 1) естетичний ідеал
- 2) естетичне почуття
- 3) естетичний смак
- 4) естетичне сприйняття

2. Проаналізуйте особливості естетичного виховання дітей залежно від її віку

3. Охарактеризуйте в цілому систему естетичного виховання у загальноосвітній школі

3 РІВЕНЬ

1. Виберіть правильну відповідь

1. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА»

- 1) формування вміння розрізняти красиве і потворне, оволодіння уміннями і навичками виражати прекрасне у мистецтві та житті
- 2) здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві та дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси
- 3) здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві, прагнення й уміння створювати твори мистецтва
- 4) здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві й дійсності

2. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕСТЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ»

- 1) встановлення особистістю значущості предметів та явищ дійсності, що її оточують
- 2) здатність людини вирізняти серед явищ дійсності та мистецтва процеси, властивості, якості, що викликають естетичні почуття
- 3) соціально-зумовлені уявлення про досконале в природі, суспільстві, людині, праці та мистецтві
- 4) система логічно обґрунтованих суджень про прекрасне і потворне, величне й нище, трагічне й комічне, про твори мистецтва, що базуються на здобутих людством знаннях з цих питань

3. РОЗКРИЙТЕ СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК»

- 1) стійке, емоційно-оціночне ставлення людини до прекрасного, що носить вибірковий, об'єктивний характер
- 2) специфічне переживання, викликане внаслідок сприйняття людиною естетичної своєрідності навколишньої дійсності: красивого і потворного, величного й нищого, трагічного і комічного
- 3) різновид людської практики, що полягає у створенні естетичних цінностей
- 4) цілісний, конкретно-чуттєвий образ, який є втіленням уявлень людей про досконале життя і досконалу людину

4. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕСТЕТИЧНИЙ ІДЕАЛ»

- 1) встановлення особистістю значущості предметів та явищ дійсності, що її оточують
- 2) стійке, емоційно-оціночне ставлення людини до прекрасного, що носить вибірковий, суб'єктивний характер
- 3) специфічне переживання, викликане внаслідок сприйняття людиною естетичної своєрідності навколишньої дійсності: красивого і потворного, величного й нищого, трагічного і комічного
- 4) цілісний, конкретно-чуттєвий образ, який є втіленням уявлень людей про досконале життя і досконалу людину

5. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕСТЕТИЧНЕ ПОЧУТТЯ»

- 1) встановлення особистістю значущості предметів та явищ дійсності, що її оточують

- 2) стійке, емоційно-оціночне ставлення людини до прекрасного, що носить вибірковий, суб'єктивний характер
- 3) специфічне переживання, викликане внаслідок сприйняття людиною естетичної своєрідності навколишньої дійсності: красивого і потворного, величного й нищого, трагічного і комічного
- 4) специфічне переживання, викликане внаслідок сприйняття людиною мистецтва: красивого і потворного, величного й нищого, трагічного і комічного

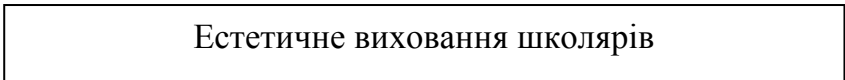
2. Розкрийте можливості навчального предмета, який ви готуетесь викладати, для естетичного виховання школярів

2. Розв'яжіть педагогічну задачу

Серед якої частини сучасних старшокласників поширена така думка, що головне для молоді людини бути добре і модно одягненим, незважаючи на матеріальний стан сім'ї.

Назвіть чинники, що впливають на розвиток подібних поглядів та установок старшокласників. Сплануйте роботу класного керівника щодо виправлення подібної ситуації.

3. Складіть опорну схему

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Тема 10.

Блок самостійної роботи

1. Віднайдіть описи побутових звичаїв українського народу, спрямованих на фізичне виховання дітей.
2. Ознайомтесь із українськими народними іграми та виберіть ті, які спрямовані на фізичне виховання дітей.
3. Проаналізуйте 2-3 періодичної педагогічної преси та выпишіть факти стосовно стану здоров'я підростаючого покоління.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Оберіть правильну відповідь

1. **ВИРІШАЛЬНА ПРИЧИНА ВИНИКНЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА**
 - 1) турбота про здоров'я людини
 - 2) історична необхідність підготовки людини до праці
 - 3) інтерес людей до спортивних змагань і спортивних видовищ
 - 4) потреба суспільства у гармонійному розвитку особистості
2. **ЗАВДАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**
 - 1) формування та вдосконалення рухових навичок та вмінь і повідомлення пов'язаних з ними знань, вироблення інтересу до занять фізичною культурою, оволодіння санітарно-гігієнічними знаннями
 - 2) оволодіння санітарно-гігієнічними вміннями та навичками, розвиток рухових якостей та вмінь, зміцнення здоров'я та загартування школярів, сприяння їх правильному фізичному розвитку, формування звички та стійкого інтересу до систематичних занять спортом
 - 3) оволодіння санітарно-гігієнічними вміннями та навичками, розвиток рухових якостей та вмінь, зміцнення здоров'я і загартування школярів, сприяння їх правильному фізичному розвитку, формування звички та стійкого інтересу до систематичних занять фізкультурою
 - 4) забезпечення умов для зміцнення здоров'я і загартування школярів, спонукання вихованців до занять у спортивних секціях, участі у різноманітних походах
3. **СУТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ**

- 1) сформований спосіб життя людини, що спрямований на зміцнення здоров'я, загартування організму, постійне прагнення досягти високих результатів у спорті
- 2) тотожне поняття «фізичне виховання», яке розуміють як певні дії особистості у боротьбі за своє здоров'я
- 3) сформований спосіб життя людини, спрямований на зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових вмінь і навичок
- 4) сукупність суспільних досягнень і засобів, які впливають на фізичний розвиток людини; фізична культура – це результат фізичного виховання

2. Заповніть таблицю

Завдання фізичного виховання та основні напрями їх розв'язання

Завдання	Напрями роботи
•	
•	
•	
•	
•	

3. Розв'яжіть педагогічну задачу

Якщо Ви класний керівник і кажете учням: «Займайтеся фізичною культурою і спортом, робіть фіззарядку», а самі маєте зайву вагу, важку ходу, незручність у рухах, то чи маєте Ви моральне право ставити вимоги до учнів?

Чи має особистий приклад вчителя значення у фізичному вихованні учнів?

4. Оберіть відповідь і поясніть Ваш вибір

УЧЕНЬ НА УРОК ФІЗВИХОВАННЯ НЕ ПРИНІС ФОРМУ. ВАШІ ДІЇ

- 1) зовсім не допустити до уроку та поставите двійку
 - 2) не допустите до виконання вправ, проте дозволите бути присутньому як глядачу
 - 3) відправите за батьками
 - 4) ваш варіант
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

2 РІВЕНЬ

1. Назвіть головні функції фізичної культури

2. Розв'яжіть педагогічну задачу

Директор школи систематично замінює уроки фізкультури математикою, пояснюючи це виробничою необхідністю.

Як у даному випадку повинен діяти вчитель фізкультури? Яку позицію має зайняти класний керівник?

3. Виберіть групу, в якій перераховано засоби фізичного виховання в школі

1. Спорт
Фізична культура

2. Фізичні вправи
Гігієнічні чинники

3. Фізичні вправи
Гігієнічні чинники
Природні чинники

4. Урок фізкультури
Заняття фізкультурного гуртка
Фізична зарядка, що проводиться до занять

4. Виберіть групу, в якій перераховано форми фізичного виховання в школі

Індивідуальні
Групові
Колективні

Бесіда
Експерсія
Свято
Колективна творча
справа

1.

2.

3.

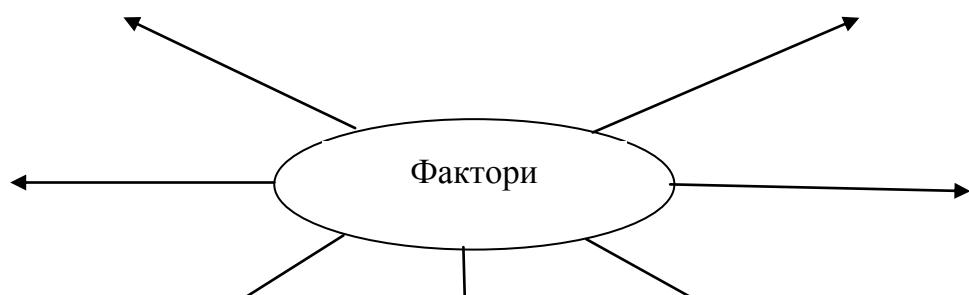
4.

5 Чим викликана, на Ваш погляд, необхідність посилення уваги до фізичного виховання людини?

3 РІВЕНЬ

1. Заповніть схему

Фактори, які визначають здоровий спосіб життя

Блок результатів та самоаналізу
Результати виконання роботи

Самоаналіз

Формування політичної культури та громадянськості школярів

Блок самостійної роботи

1. Із Концепції національного виховання виписіть завдання, що стосуються виховання громадянськості школярів.
2. Прочитайте брошуру Г.А. Амінева, А.О. Копаньової «Политическая культура старшекласников» і з'ясуйте рівень політичних інтересів школярів під час практики.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Заповніть таблицю

Політична культура	
Громадянськість	
Громадянська культура	
Громадянське виховання	

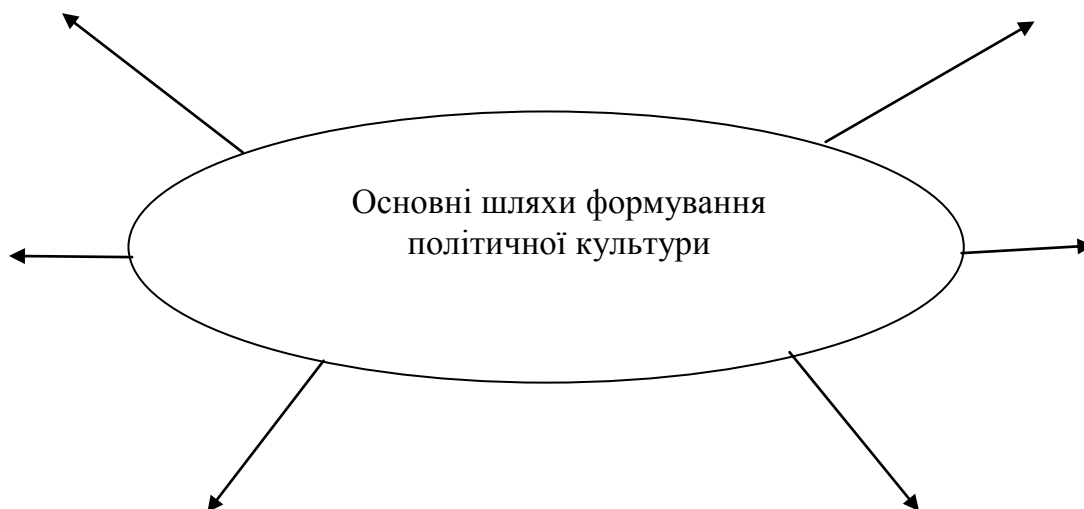
2. Заповніть схему

Завдання формування політичної культури школярів

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

2 РІВЕНЬ

1. Заповніть схему

2. Виберіть правильну відповідь

1. СУТНІСТЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

- 1) передбачає оволодіння знаннями про відносини людини з природним середовищем і розумне співіснування з ним, формування моральної відповідальності за збереження природного довкілля
- 2) спрямоване на оволодіння знаннями, поглядами, переконаннями про права і обов'язки людини, вироблення вмінь, звичок поведінки відповідно до правових норм, формування нетерпимості до правопорушень, прагнення боротися з цим явищем
- 3) спрямоване на оволодіння знаннями про свою Вітчизну, формування любові до своєї Батьківщини, відданості своєму народу, гордості за свій народ
- 4) передбачає формування любові до своєї Батьківщини, відданості своєму народу, гордості за свій народ, прагнення захистити надбання свого народу, продовжити збагачення загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей

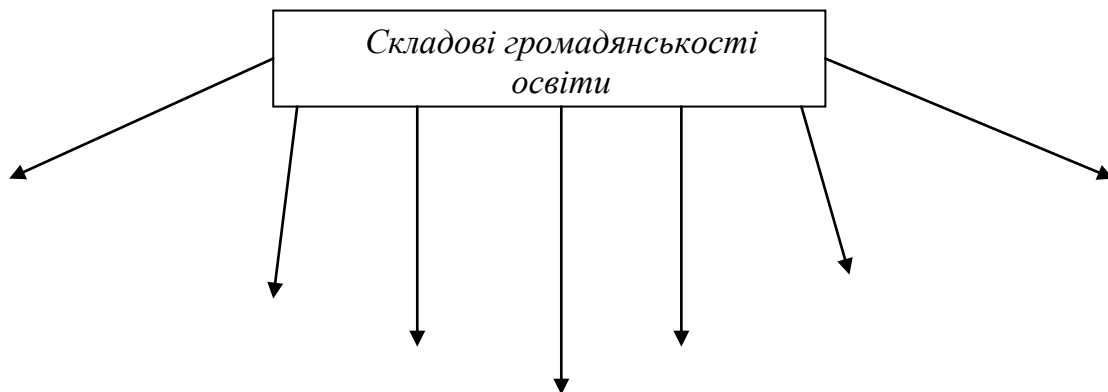
2. СУТНІСТЬ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

- 1) процес оволодіння знаннями, поглядами, переконаннями про права і обов'язки людини, вироблення вмінь, звичок поведінки і відповідно до правових норм, формування нетерпимості до правопорушень, прагнення боротися з цим явищем
- 2) передбачає формування у вихованців активної позиції у правовій сфері, що має виявлятися у нетерпимому ставленні до правопорушень, прагненні боротися цим явищем

- 3) спрямоване на формування правової свідомості на основі правових знань, поглядів, уявлень, почуттів, переконань
 - 4) система роботи вихователів, спрямована на вироблення у вихованців вмінь, звичок поведінки відповідно до правових норм
3. ПРАВОВА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ
- 1) система наукових знань, яка передбачає оволодіння комплексом норм, правил поведінки, що встановлені або санкціоновані державою
 - 2) система повсякденної поведінки, яка відповідає нормам і правилам життя, що характеризується умінням знаходити правильний тон у спілкуванні з людьми
 - 3) передбачає засвоєння особистістю правових норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань
 - 4) сформована система наукових знань, спрямована на пізнання комплексу норм, правил поведінки, встановлених або санкціонованих державою; готовність дотримуватися цих норм і правил
4. ЗАВДАННЯ ВИХОВАННЯ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ОВОЛОДІННЯ ЗНАННЯМИ, ПОГЛЯДАМИ, ПЕРЕКОНАННЯМИ ПРО ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ, ВИРОБЛЕННЯ ВМІНЬ, ЗВИЧОК ПОВЕДІНКИ ВІДПОВІДНО ДО ПРАВОВИХ НОРМ, ФОРМУВАННЯ НЕТЕРПИМОСТІ ДО ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПРАГНЕННЯ БОРОТИСЯ З ЦИМ ЯВИЩЕМ
- 1) завдання інтернаціонального виховання
 - 2) завдання патріотичного виховання
 - 3) завдання екологічного виховання
 - 4) завдання правового виховання
5. ЗАВДАННЯ ВИХОВАННЯ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЯ ЛЮБОВІ ДО СВОЄЇ БАТЬКІВЩИНИ, ВІДДАНОСТІ СВОЄМУ НАРОДУ, ГОРДОСТІ ЗА СВІЙ НАРОД, ПРАГНЕННЯ ЗАХИСТИТИ НАДБАННЯ СВОГО НАРОДУ, ПРОДОВЖИТИ ЗБАГАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ
- 1) завдання інтернаціонального виховання
 - 2) завдання патріотичного виховання
 - 3) завдання екологічного виховання
 - 4) завдання правового виховання

3 РІВЕНЬ

1. Заповніть схему

Національна

свідомість

2. Розкрийте взаємозв'язок громадянського і політичного виховання

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Тема 12.

Формування наукового світогляду школярів

Блок самостійної роботи

1. Проаналізуйте 2-3 державні документи стосовно визначення в них шляхів формування наукового світогляду школярів.
2. Користуючись творами В.О. Сухомлинського, випишіть 5-6 суджень щодо формування наукового світогляду школярів.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Доповніть визначення

Світогляд _____

Науковий
світогляд _____

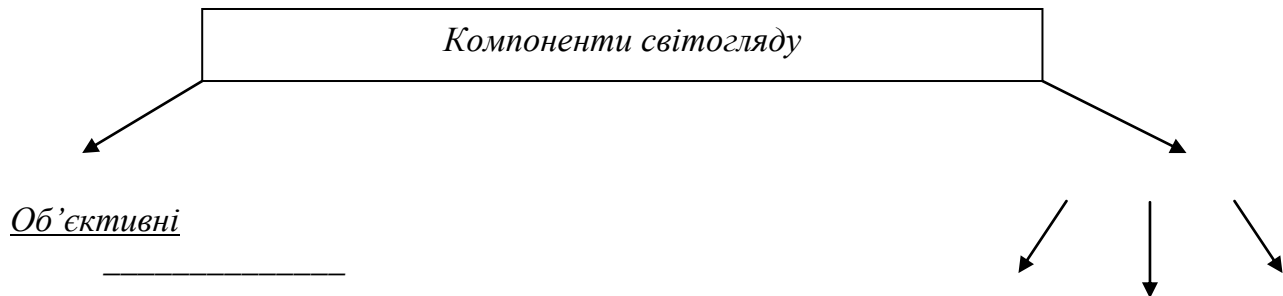
Знання _____

Погляди _____

Переконання _____

Ідеал _____

2 Доповніть схему

Переконання

3. Заповніть схему

4. Виберіть правильну відповідь

1. ФОРМУВАННЯ ДІАЛЕКТИКО-МАТЕРІАЛІСТИЧНОГО РОЗУМІННЯ РОЗВИТКУ ПРИРОДИ, СУСПІЛЬСТВА, МИСЛЕННЯ ЛЮДИНИ, ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКОНАНОСТІ У ПІЗНАВАЛЬНОСТІ ОБ'ЄКТИВНОГО СВІТУ, РОЗВИТОК ПОТРЕБИ Й УМІННЯ ВІДСТОЮВАТИ СВОЇ ПОГЛЯДИ
 - 1) завдання формування основ наукового світогляду
 - 2) завдання розумового виховання
 - 3) завдання загальноосвітньої школи
 - 4) завдання формування інтелекту школярів
2. СИСТЕМА ФІЛОСОФСЬКИХ, НАУКОВИХ, МОРАЛЬНИХ ТА ЕСТЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ І ПЕРЕКОНАНЬ ЛЮДИНИ, ЩО

ВІДОБРАЖАЮТЬ РОЗУМІННЯ НЕЮ НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ ТА ВИЗНАЧАЮТЬ ЗАГАЛЬНУ СПРЯМОВАНІСТЬ ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 1) світогляд
- 2) переконання
- 3) погляди
- 4) культура

3. РОЗВИНЕНІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ, МИСЛЕННЯ, ЗДАТНІСТЬ ЗДІЙСНЮВАТИ САМОРЕГУЛЯЦІЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ІНТЕРЕС І ВМІННЯ ПРАЦЮВАТИ З РІЗНОМАНІТНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ

- 1) розумова культура
- 2) мислення
- 3) інтелект
- 4) світогляд

4. ЗНАННЯ, ЯКІ ПЕРЕТВОРИЛИСЯ НА ВНУТРІШНЮ ПОЗИЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

- 1) переконання
- 2) погляди
- 3) знання
- 4) світогляд

5. УЯВЛЕННЯ ПРО СВІТ, ПРИЙНЯТІ ЛЮДИНОЮ ЯК ДОСТОВІРНІ І ЕМОЦІЙНО ПЕРЕЖИТІ

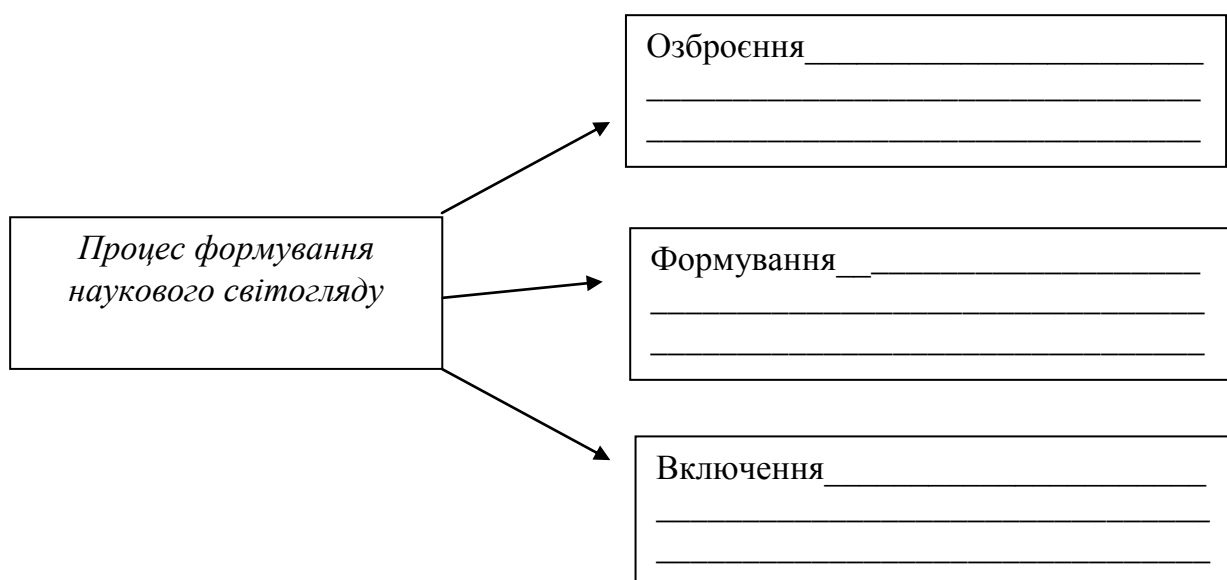
- 1) переконання
- 2) погляди
- 3) знання
- 4) світогляд

6. СУБ'ЄКТИВНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ЇЇ ЗВ'ЯЗКИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ

- 1) переконання
- 2) погляди
- 3) знання
- 4) світогляд

2 РІВЕНЬ

1. Доповніть схему

2. Розкрийте роль переконань у структурі світогляду

3. Назвіть основні риси наукового світогляду

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

МОДУЛЬ 4

Тема 13. Учитель - класний керівник

Блок самостійної роботи

1. Проаналізуйте відомі вам форми планів виховної роботи. Виділіть зручні сторони кожного з варіантів планування. Спробуйте розробити власну модифікацію форми плану виховної роботи класного керівника.
2. Опрацюйте поради В.О. Сухомлинського із книги «Сто порад учителям» стосовно планування виховної роботи.
3. Вивчіть досвід планування виховної роботи кращих учителів вашого міста чи області (через педагогічну пресу).

Блок перевірки

1. Заповніть схему

Напрямки роботи класного керівника

✓ _____
✓ _____
✓ _____
✓ _____
✓ _____
✓ _____
✓ _____

2. Розв'яжіть педагогічну задачу

Деякі класні керівники при складанні плану виховної роботи не формулюють цілі, завдання виховного процесу в класі, бо вважають, що це прояв формалізму.

Ваша думка стосовно необхідності визначати цілі виховної роботи з учнями.

3. Виберіть правильні відповіді

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

1. забезпечувати умови для всебічного гармонійного розвитку учнів
2. займатися господарськими справами
3. турбуватися про зміцнення та збереження здоров'я школярів
4. встановлювати зв'язки з управлінськими структурами освіти
5. організувати позакласну виховну роботу, залучати учнів до позашкільної виховної роботи
6. координувати діяльність усіх вихователів з національного виховання
7. вирішувати питання про виключення учнів зі школи
8. домагатися єдності вимог до вихованців
9. формувати старанність та дисциплінованість учнів
10. вирішувати питання про призначення учителів, що викладатимуть у певному класі
11. вивчати індивідуальні особливості розвитку учнів класу
12. вести класну документацію
13. брати участь у господарських справах
14. організувати первинний дитячий колектив
15. проводити роботу з батьками

4. Виберіть правильну відповідь

1. УСНИЙ ПУБЛІЧНИЙ СПІР ПІД ЧАС ОБГОВОРЕННЯ НАУКОВИХ, ПОЛІТИЧНИХ, МОРАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ З МЕТОЮ ПОШУКУ ІСТИНИ

- 1) диспут
- 2) колективна творча справа
- 3) свято
- 4) етична бесіда

2. СУКУПНІСТЬ ПЕВНИХ ДІЙ НА ЗАГАЛЬНУ КОРИСТЬ І РАДІСТЬ, В ПЛАНУВАННІ, ПРОВЕДЕННІ, ОБГОВОРЕННІ ЯКИХ БЕРУТЬ УЧАСТЬ ВСІ ЧЛЕНИ КОЛЕКТИВУ

- 1) диспут
- 2) колективна творча справа
- 3) свято

2. Намалюйте схему

Форми роботи класного керівника з дітьми

3. Назвіть основні вимоги до плану роботи класного керівника

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

Молодий педагог, у якого виникли ускладнення з написанням плану роботи класного керівника, звернувся за порадою до колеги.

- Чого ти страждаєш, - відповів той. – Візьми старий план роботи, перепиши його, постав нові дати – і все готово.

Поясніть, який виховний результат може дати переписаний план роботи. Чому неможливо навіть хороший чужий план виховної роботи застосовувати у своєму класі?

3 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

Охарактеризуйте функції класного керівника?

2. Поясніть можливі причини недосконалості планів роботи класних керівників

3. Складіть схему

Функції класного керівника

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

У 9 класі більшість учнів негативно ставляться до виховних заходів, які проводить класний керівник у класі, і не відвідують їх.

Які помилки допущені класним керівником? Як необхідно планувати і організувати виховні заходи, щоб стимулювати активність учнів?

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Блок самостійної роботи

1. Вивчити статuti і положення, програми дитячих громадських організацій України.
2. Вивчити зміст і структуру наочності дитячих громадських організацій, що діють на базі школи (під час педагогічної практики).
3. Зробити запис спогадів учасників дитячих об'єднань минулих десятиліть (на основі свого села, міста, району).

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Заповніть таблицю

<i>Форми об'єднань</i>	<i>Характеристика</i>
Дитячі громадські організації	
Молодіжні громадські організації	
Неформальні організації	
Дитячий рух	

2. Поясніть суть громадської дитячої організації на Ваш вибір

3. Проаналізуйте педагогічну ситуацію

За невиконання піонерського доручення педагог-організатор школи повела хлопців до директора школи.

Дайте оцінку дії педагога-організатора.

3 РІВЕНЬ

1. Складіть характеристику однієї з дитячих (юнацьких) організацій

Blank lined area for writing the answer to question 1.

2. Зробіть висновки щодо важливості педагогічної допомоги у системі виховної діяльності громадської організації дітей, підлітків і дорослих

Blank lined area for writing the answer to question 2.

3. Дайте відповідь на запитання

Що необхідно змінити у підготовці майбутнього вчителя до співробітництва з громадськими організаціями дітей, підлітків та дорослих?

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Блок самостійної роботи

1. Випишіть форми роботи з сім'єю, які запропонував у своїх книгах Ш. О. Амонашвілі .
2. Випишіть з книги А.С. Макаренка «Книга для батьків» детальні пояснення щодо особливостей прояву істинного і фальшивого авторитету у вашій сім'ї.
3. Зверніться до праці В.О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» і випишіть цікаві міркування відомого педагога про особливості сімейного виховання, які були б для вас слушними як майбутнім матері чи батькові.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Оберіть правильні відповіді

ВИДИ ФАЛЬШИВОГО БАТЬКІВСЬКОГО АВТОРИТЕТУ

- 1) авторитет знання
- 2) авторитет підкупу
- 3) авторитет сумління
- 4) авторитет чванства
- 5) авторитет вимогливості
- 6) авторитет придушення
- 7) авторитет відстані
- 8) авторитет гонору
- 9) авторитет педантизму
- 10) авторитет вибору
- 11) авторитет знання
- 12) авторитет резонерства
- 13) авторитет дружби
- 14) авторитет залякування

2. Оберіть правильну відповідь

1. ВІДВІДУВАННЯ СІМ'Ї, ЗАПРОШЕННЯ БАТЬКІВ ДО ШКОЛИ, ЛИСТУВАННЯ З БАТЬКАМИ

- 1) форма зв'язку школи та сім'ї
- 2) індивідуальні форми зв'язку школи та сім'ї
- 3) колективні форми зв'язку школи та сім'ї
- 4) групові форми зв'язку школи та сім'ї

2. БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ, ЛЕКЦІЇ ДЛЯ БАТЬКІВ, ЧИТАЦЬКІ КОФЕРЕНЦІЇ

- 1) форма зв'язку школи та сім'ї
- 2) індивідуальні форми зв'язку школи та сім'ї
- 3) колективні форми зв'язку школи та сім'ї
- групові форми зв'язку школи та сім'ї

3. Оберіть правильну відповідь

1. ФОРМИ РОБОТИ ШКОЛИ З СІМ'ЄЮ

- 1) батьківські збори, консультації, батьківський комітет, конференції, лекції для батьків
- 2) екскурсія, режим дня, пам'ятка, роз'яснення
- 3) бесіди, поради, громадська думка, вечори, консилиуми
- 4) заохочення, розповідь, бесіди

2. БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ, БАТЬКІВСЬКІ ДНІ, ЛЕКТОРІЇ ДЛЯ БАТЬКІВ, СЕМІНАРИ, ПРАКТИКУМИ ДЛЯ БАТЬКІВ

- 1) форми роботи школи з батьками
- 2) засоби роботи школи з батьками
- 3) завдання спілкування школи з батьками

3. АВТОР КНИГИ «БАТЬКІВСЬКА ПЕДАГОГІКА»

- 1) В.О.Сухомлинський
- 2) К.Д.Ушинський
- 3) А.С.Макаренко

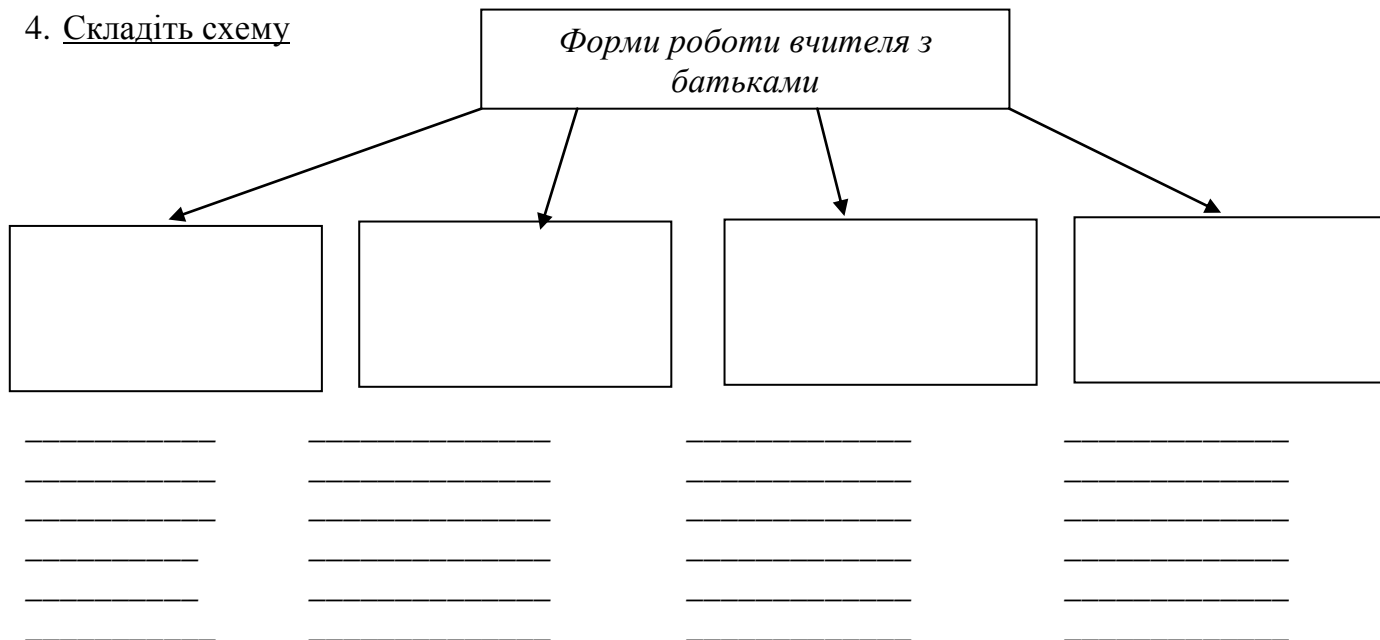
4. СТИЛЬ СТОСУНКІВ МІЖ БАТЬКАМИ І ЇХ ДІТЬМИ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ СУВОРІСТЮ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ДІТЕЙ, ПОГРОЗЛИВИМ ТОНОМ

- 1) авторитарний
- 2) ліберальний
- 3) демократичний

5. АВТОР РОБОТИ «ПРО БАТЬКІВСЬКИЙ АВТОРИТЕТ»

- 1) А.С. .Макаренко
- 2) Я.А. Коменський
- 3) В.О.Сухомлинський

4. Складіть схему

5. Розв'яжіть педагогічну задачу

Батько восьмикласника Колі прийшов за порадою до класного керівника щодо виховання сина. Батько скаржився, що син не слухає його і матір, пізно ввечері приходиться додому, на зауваження не реагує.

Що б Ви порадили цьому батькові як класний керівник?

2 РІВЕНЬ

1. Схарактеризуйте метод прикладу та авторитету у вихованні

2. Виберіть правильну відповідь

1. ФУНКЦІЯ СІМ'Ї, ЩО ВИЗНАЧАЄ СТВОРЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ УМОВ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ, ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БАТЬКІВ ЗА ЇЇ ВИХОВАННЯ

- 1) економічна функція сім'ї
- 2) соціальна функція сім'ї
- 3) психічна функція сім'ї
- 4) біологічна функція сім'ї

2. ФУНКЦІЯ СІМ'Ї, ЩО ВИЗНАЧАЄ ЕМБРІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК І НАРОДЖЕННЯ ДИТИНИ

- 1) економічна функція сім'ї
- 2) соціальна функція сім'ї
- 3) психічна функція сім'ї
- 4) біологічна функція сім'ї

3. ФУНКЦІЯ СІМ'Ї, ЩО ВИЗНАЧАЄ СТВОРЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ УМОВ ДЛЯ ДОСТАТНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОЇХ ДІТЕЙ ПОМІШКАННЯМ, ОДЯГОМ, ХАРЧУВАННЯМ, НЕОБХІДНИМИ ЗАСОБАМИ ДЛЯ ГРИ, РОЗВАГ, НАВЧАННЯ

- 1) економічна функція сім'ї
- 2) соціальна функція сім'ї
- 3) психічна функція сім'ї
- 4) біологічна функція сім'ї

4. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «АВТОРИТЕТ»

- 1) особлива риса характеру людини, що дає їй змогу підпорядковувати собі інших людей
- 2) передбачає вплив батьків на своїх дітей на основі обов'язкових для виконання вимог до них
- 3) властивості окремої особи, групи чи організації, завдяки яким вони заслуговують на довіру і тому можуть впливати на погляди і поведінку інших людей вбудь-якій сфері життя
- 4) якості людини, що забезпечують її одноосібну владу над іншими людьми
- 5) правильної відповіді немає

5. ГРУПА, В ЯКІЙ ЗАЗНАЧЕНО ІСТИННИЙ БАТЬКІВСЬКИЙ АВТОРИТЕТ

- 1) авторитет любові до дітей; авторитет безмірної доброти; авторитет підкупу; авторитет педантизму
- 2) авторитет любові до дітей; авторитет знання; авторитет допомоги; авторитет вимогливості; авторитет правди; авторитет поваги
- 3) авторитет любові до дітей; авторитет взаємин «на коротку ногу»; авторитет допомоги; авторитет правди
- 4) авторитет любові до дітей; авторитет знання; авторитет допомоги; авторитет вимогливості

3. Оберіть правильну відповідь

1. ГРУПА, ДО СКЛАДУ ЯКОЇ ВХОДЯТЬ ФОРМИ ЗВ'ЯЗКУ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї

1) батьківські збори, відвідування сім'ї школяра

2) індивідуальні, групові, колективні

3) батьківській комітет, батьківські збори, запрошення батьків до школи

4) лекції для батьків, батьківські збори, відвідування сім'ї школяра

2. ГРУПА, ДО СКЛАДУ ЯКОЇ ВХОДЯТЬ КОЛЕКТИВНІ ФОРМИ ЗВ'ЯЗКУ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ТА СІМ'Ї

1) батьківські збори,
відвідування сім'ї
школяра

2) запрошення батьків до
школи,
листування з батьками

3) відвідування сім'ї,
запрошення батьків до
школи,
листування з батьками

4) лекції для батьків,
батьківські збори,
читацькі конференції

3. ГРУПА, ДО СКЛАДУ ЯКОЇ ВХОДЯТЬ ІНДИВІДУАЛЬНІ ФОРМИ ЗВ'ЯЗКУ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ТА СІМ'Ї

1) батьківські збори,
відвідування сім'ї
школяра

2) запрошення батьків до
школи,
листування з батьками

3) відвідування сім'ї,
запрошення батьків до
школи,
листування з батьками

4) лекції для батьків,
батьківські збори,
батьківський комітет,
читацькі конференції

4. Розв'яжіть педагогічну задачу

Дев'ятирічний Сашко живе з матір'ю. Тато два роки тому залишив сім'ю.

Живе окремо. Мати категорично не дозволяє синові зустрічатися з татом, брати від нього будь-які подарунки. Також не дозволяє колишньому чоловікові бути у них вдома. Батько намагається зустрічатися з сином за межами його рідної оселі, дарує йому цукерки, іграшки.

Оцініть поведінку матері і батька Сашка.

Як можна вплинути на вирішення конфлікту між батьком та матір'ю?

Чи варто педагогам втручатися у такі справи?

5.Розкрийте основні напрямки роботи класного керівника з батьками вихованців

6. Дайте відповідь на запитання

Які особливості прояву фальшивого батьківського авторитету?

7. Заповніть таблицю

Стилі стосунків між батьками та їх дітьми

<i>Стиль</i>	<i>Характеристика</i>
Авторитарний	

8. Ваше ставлення до такої форми роботи як відвідання вчителем сім'ї учня

3 РІВЕНЬ

1. Розкрийте умови успішного виховання дітей у сім'ї

Lined area for text input.

2. Розкрийте особливості прояву справжнього авторитету

Lined area for text input.

5. Виділіть найбільш гострі сімейні проблеми, що впливають на виховання дітей

6. Розв'яжіть педагогічну задачу

В четвертому класі з'явилась нова дівчинка. Жила вона з матір'ю та двома меншими братами. Мати мало турбувалася про дочку. Тому вона часто запізнювалася до школи, приходила неохайна. З учнями дівчинка майже не спілкувалася, погано вчилася.

Що б Ви порадили класному керівнику в такій ситуації? Вкажіть основні форми та методи роботи класного керівника з дітьми з проблемних сімей.

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модулю 4

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 2

I Державні документи, проекти і концепції національної освіти і національного виховання в Україні

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Педагогічна газета. – 2001. – № 7 (85), липень.
2. Закон України «Про освіту» // В кн.: Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К.: ІЗМН, 1998. – С. 43–75.
3. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття. – К., 1994. – 62 с.
4. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.
5. Закон України «Про загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 28 від 16 липня 1999 р. – С. 547–562.
6. Концепція середньої загальноосвітньої школи України // Початкова школа. – 1990. – №11. – С. 35–38.
7. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції. – К.: Школяр, 1997. – 148 с.

II. Підручники і посібники з педагогіки

8. Вишневський О.І., Кобрій О.М., Чепіль М.М. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій / За ред. О.Вишневського. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 268 с.
9. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
10. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
11. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – Чернігів, 2006. – 528 с.
12. Лозова В.І., Москаленко П.Г., Троцько Г.В. Педагогіка. Навчально-методичний посібник. – К., 1993.
13. Педагогіка / За ред. А.М. Алексюка. – К., 1985. – 295 с.
14. Педагогика: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов / Ю.К. Бабанский, В.А. Сластенин, Н.А. Сорокин и др.; Под ред. Ю.К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 479 с.
15. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей: 2-е изд. / Под ред. П.И. Пидкасистого. – М., 1996. – 603 с.
16. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М.: Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
17. Педагогіка / За ред. дійсного члена АПН СРСР М.Д. Ярмаченка. – К.: Вища школа, 1986. – 544 с.
18. Савченко О.Л. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Абрис, 1997. – 416 с. / Трансформація гуманітарної освіти в Україні.
19. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. пособие: 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 1997. – 512 с.
20. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 554 с.

III. Додаткова література

21. Азаров Ю. П. Семейная педагогика. – М., 1985.

22. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Под ред. Г. А. Щукиной – М.: Просвещение, 1984.
23. Алексеенко Т. Педагогічні проблеми молоді сім'ї. – К., 1997.
24. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – М., 1996.
25. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К., 1998.
26. Боришевський М. Сім'я ростить громадянина. – К., 1982. – 102 с.
27. Боришевський М. Моральна саморегуляція поведінки особистості: понятійний апарат. – К., 1993.
28. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Полтава: Ред. газ. «Полтавський вісник», 1994. – 192 с.
29. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. Підручник для педагогів. – К., 1999. – 385 с.
30. Венгер Л.О., Мухина В.С. Взаимосвязь убеждения и внушения в педагогическом процессе. – М., 1988.
31. Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К.: ІЗМН, 1998. – 355 с.
32. Вишневецький О.І. Сучасне українське виховання. – Львів, 1996. – 238 с.
33. Вовк Л.П. Громадсько-педагогічне сподвижництво в Україні. Етапи і особливості. – К., 1997. – 179 с.
34. Вовканич С. Національна еліта та її інтелектуальний потенціал державотворення. – Львів, 1995. – 87 с.
35. Гнатенко П.И. Национальный характер. – Днепропетровск: ДГУ, 1992. – 140 с.
36. Гнатенко П. І. Український національний характер. – К., 1997. – 116 с.
37. Головаха Е.И., Панина А.В. Психология человеческого взаимопонимания. – К., 1989.
38. Говорун Т.В., Шарган О.М. Батькам про статеве виховання дітей. – К.: Рад. шк., 1990. – 160 с.
39. Гончаренко С.У., Мальований Ю.І. Гуманітаризація загальної середньої школи. – К., 1994. – 34 с.
40. Гончаренко С.У. Формування наукового світогляду учнів під час вивчення фізики: Посібник для вчителя. – К., 1990. – 207 с.
41. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
42. Гончарова Т.И., Гончаров И.Ф. Когда учитель – воспитатель душ: Книга для учителя. – М., 1991.
43. Грані творчості: Кн. для вчителя / Упоряд. В.Ф.Паламарчук. – К.: Рад. шк. 1990. – 205 с.
44. Гуманізм як засіб попередження важковиховуваності: Метод, рек. / Укл. Р.М. Охримчук. – К., 1993.
45. Довідник класного керівника: Збірник документів / Ред. кол. П.М. Щербаков (голова) та ін. – К., 1996. – 238 с.
46. Дмитрик І.С., Бурлака Я.І. Технологія виховного процесу. – К., 1991.
47. Драгоманов М., Грінченко Б. // Діалоги про українську національну справу. – К., 1994. – 286 с.
48. Естетичне виховання: Довідник / В.І.Мазепа (кер. авт. колективу), А.В.Азархін, В.С.Горський та ін.; Упоряд. Н.О.Яранцева. – К.: Політвидав. України, 1988. – 214 с.
49. Запобігання відхиленням у поведінці школярів / За ред. Б.С. Кобзаря, Є.Л. Петухова. – К., 1992. – 144 с.
50. Зязюн И.А. Эстетический опыт личности. – К., 1976.
51. Зязюн І. Педагогіка добра: ідеали і реалії. – К.: МАУП. 2000. – 312 с.

52. Иванов И.П. Энциклопедия коллективных творческих дел. – М.: Педагогика, 1985.
53. Иванов И.П. Воспитывать коллективистов: Из опыта работы школ Ленинграда и Ленинградской обл. – М.: Педагогика, 1982. – 80 с.
54. Ігнатенко П.Р. та ін. Виховання громадянина. Психолого-педагогічний і народознавчий аспект: Навчально-методичний посібник. – К., 1997. – 252 с.
55. Імідж школи на порозі ХХІ століття: Практико-зорієнтований посібник. Ред. кол.: Т.С.Антоненко (голова), І.Г.Єрмаков (науковий редактор) та ін. – К., 1998. – 380 с.
56. Капська А.Й. Педагогіка живого слова: Навчально-методичний посібник. – К., 1997.
57. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. – К.: Вища школа, 1993.
58. Коломинский Я. Психология детского коллектива. Система личных взаимоотношений. – 2-е изд., доп. и перераб. – Минск, 1984.
59. Кондрашов Л.В. Сборник педагогических задач. – М., 1987.
60. Корчак Я. Как любить ребенка: Книга о воспитании. – М., 1990.
61. Кресіна І. Українська національна свідомість і суспільно-політичні процеси: етнополітологічний аналіз: Монографія. – К.: Вища школа, 1998. – 392 с.
62. Крикунов А.С. Социально-психологические основы работы классного руководителя. – М.: Просвещение, 1989.
63. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчук З.О. Основи національного виховання. – Умань, 1993.
64. Легенький Г.И. Цель и способы воспитания. – М., 1990. – 136 с.
65. Лихачев Б.Т. Теория эстетического воспитания школьников. Уч. пособие по спецкурсу для студентов пединститутков. – М.: Просвещение, 1985. – 175 с.
66. Лозова В.І., Троцько Г.В. Питання теорії виховання. – Харків, 1995.
67. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. Харків, 1997.
68. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8-й т. – Т. 1-8. – М.: Педагогика, 1983–1986.
69. Макаренко А.С. Книга для родителей. – К., 1987. – 384 с.
70. Мартинюк І.В. Національне виховання: теорія і методологія: Методичний посібник. – К.: ІСДО, 1995. – 160 с.
71. Медведчук В. Сучасна українська національна ідея і питання державотворення: Монографія. – К., 1997. – 175 с.
72. Основи Національного виховання: Концептуальні положення / За заг. ред. В.Г.Кузя, Ю.Д.Руденка, З.О. Сергійчук. – К., 1993. – Ч. 1. – 152 с.
73. Педагогическая энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия. – Т. 1–4. – 1964–1968.
74. Педагогічний словник / За реакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516с.
75. Педагогический поиск / Сост. И.Н.Баженова. – 2-е изд. – М., 1988.
76. Помиткін Е.О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти. – К., 1996.
77. Поташник М.М., Вульфів Б.З. Педагогические ситуации. – М., 1983.
78. Розвиток творчої особистості в умовах екологічної кризи: Посібник / За ред. О.О. Киричука, В.В. Рибалки. – Ч. 1, 2. – К., 1993.
79. Система эстетического воспитания школьников / Б.Т. Лихачев и др. – М.: Педагогика, 1983. – 264 с.
80. Скаткин М.Н., Костяшкин Э.Т. Трудовое воспитание и профориентация школьников. – М.: Просвещение, 1984. – 192 с.

81. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
82. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання: Посібник для вчителів поч. класів та студ. пед. фак. Івано-Франківськ, 1996. – 180с.
83. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка. Навчальний посібник. – К., 1996.
84. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. – К., 1997.
85. Стрезикозин В.П. Урок в сельской малокомплектной школе. – М.: Педагогика, 1972. – 231 с.
86. Сухомлинська О.В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи // Шлях освіти. – 1996. – № 1. – С. 24–27.
87. Сухомлинська О.В. Ідея громадянськості й школи в Україні // Шлях освіти. – 1999. – № 4. – С 20–25.
88. Сухомлинский В.А. Хрестоматия по этике / Предисл. О.В.Сухомлинской. – М.: Педагогика, 1990. – 303 с.
89. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 1 – 5. – К., Рад. школа, 1976–1977.
90. Трудовая подготовка школьников / П.Р. Атутов. – К., 1987. – 224 с.
91. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Пер. з рос. / Ред. кол. В.М.Столетов (голова) та інші. – К.: Рад. школа, 1983. – (Лед. б-ка). – Т. 1. – 488 с.; Т. 2. – 359 с.
92. Цінності освіти і виховання: Наук.-метод. зб. / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. – К., 1997. – 224 с.
93. Чарторийський Ю. Проблеми успішного виховання. – Нью-Йорк: Вид-во «Педагогія», 1971. – 172 с.
94. Чернышенко Й.Д. Трудовое воспитание школьников. – М.: Просвещение, 1981. – 191 с.
95. Шпак О.Т., Падалка О.С., Шепотько В.П. Учителю про економічне виховання учнів: питання генезису і компетентності. Навч. посібник. – К.: Четверта хвиля, 1998.
96. Ярмаченко М.Д. Актуальні питання педагогічної науки. – К.: Знання, 1978.– 48 с.

РОЗДІЛ 3.

ДИДАКТИКА

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Загальне поняття про дидактику

Блок самостійної роботи

1. Ознайомтесь із міркуваннями Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, В.О. Сухомлинського щодо завдань дидактики у системі освіти.
2. Ознайомтесь із Державною національною програмою «Освіта» і выпишіть провідні завдання реформування дидактичних засад удосконалення освіти в Україні.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Із запропонованих відповідей оберіть правильну, пояснивши помилковість інших.

ЩО НАЗИВАЄТЬСЯ ДИДАКТИКОЮ?

1. Дидактика вивчає методи навчання з певних дисциплін.
2. Дидактика – це наука, що досліджує особливості діяльності вчителя.
3. Предметом дидактики є методи навчання дітей.
4. Дидактика – це галузь педагогіки, яка розробляє закономірності, принципи, форми і методи навчання та освіти.

-
-
-
-
-
-
2. Із запропонованих відповідей оберіть правильну, пояснивши її.
У ЯКУ ГРУПУ ВКЛЮЧЕНІ ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ?
1. Освіта, знання, клас, підручник, комп'ютери, учитель, шкільні програми.
 2. Навчання, освіта, методи, принципи, форми, засоби навчання, вміння, навички.
 3. Принципи, засоби навчання, учні, урок, зошити, письмове приладдя, режим роботи, вміння, здібності.

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
3. Дайте відповідь на запитання.
Що означає слово «дидактика»?

4. Перерахуйте завдання дидактики як науки. Заповніть схему.

- Учіння –

- Зміст –

-

-

-

3. Заповніть таблицю.

Дидактична концепція	Сутність	Позитивне	Недоліки
<i>Традиційна</i>			

<i>Педагогічна</i>			

4. Назвіть учених, які зробили вагомий внесок у розвиток дидактики

Представники вітчизняної педагогічної думки	Представники зарубіжної теорії навчання
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-

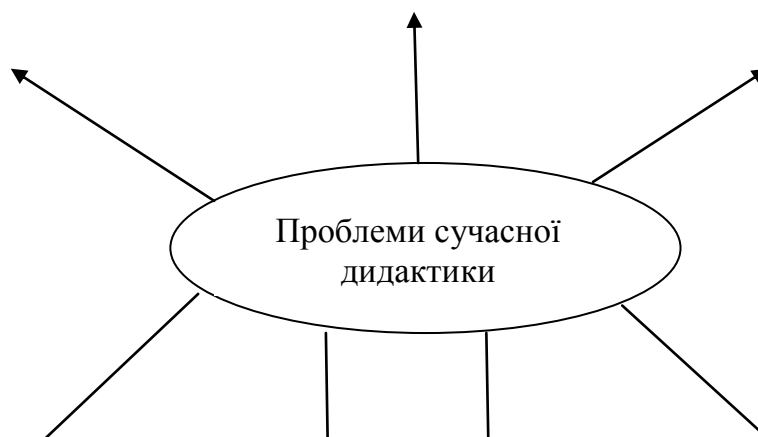
3 РІВЕНЬ

1. Назвіть основні дидактичні ідеї, які були обґрунтовані Я.А. Коменським, К.Д. Ушинським.

2. Окресліть основні завдання реформування змісту освіти й організації процесу навчання, що викладені в Державній національній програмі «Освіта».

3. Опишіть власне бачення розвитку дидактики на найближчі 50 років. Передбачте можливі відкриття, що будуть зроблені у цій галузі

4. Заповніть схему

Самоаналіз

Блок самостійної роботи

1. Ознайомтесь зі змістом Державної національної програми «Освіта» і випишіть завдання удосконалення навчального процесу.
2. Доберіть приклади з власного життя стосовно ролі і впливу мотивів навчання на вашу власну пізнавальну діяльність.
3. Випишіть важливі міркування з педагогічних праць Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, В.О. Сухомлинського, які стосуються сутності навчання.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Із запропонованих відповідей оберіть одну, довівши її правильність

А. ЩО НАЗИВАЄТЬСЯ НАВЧАННЯМ?

1. Навчання передбачає озброєння учнів методами навчальної діяльності, в результаті якої буде здійснюватися їхній розумовий розвиток.
2. Навчання – це цілеспрямована взаємодія вчителя та учнів, скерована на озброєння учнів знаннями, уміннями, навичками, підготовку їх до активної життєвої діяльності.
3. Навчання – це діяльність учнів, в результаті якої здійснюється розвиток інтелектуальних можливостей особистості.
4. Під навчання слід розуміти систему впливу педагога на особистість учня з метою всебічного виховання.

Б. ЩО ВИ РОЗУМІЄТЕ ПІД РУШІЙНОЮ СИЛОЮ НАВЧАННЯ?

1. Рушійною силою процесу навчання є наявність взаємозв'язку між знаннями і незнаннями.
2. Протиріччя між бажаннями і знаннями у процесі навчання і виступають основою рушійної сили.
3. Рушійна сила – це рух від початкового рівня знань до бажаного.
4. Сенс рушійної сили полягає у спонукальній діяльності вчителя.
5. Правильної відповіді немає.

Вивчивши педагогічну літературу з теми «Протиріччя процесу навчання» дайте доказову відповідь.

ЯКИЙ ІЗ НАВЕДЕНИХ ЛАНЦЮГІВ ВІДОБРАЖАЄ ПІЗНАННЯ ЯК НАУКУ ІСТИНИ?

1. Абстрактне мислення ↔ Живе споглядання ↔ Практика.
2. Живе споглядання ↔ Абстрактне мислення ↔ Практика.
3. Корисність знань ↔ Істинність знань.
4. Закони природи ↔ Розум ↔ Діяльність.

2. Складіть схему пізнання як науку істини

3. Заповніть таблицю

Функції процесу навчання		
№п/п	Функція	Передбачає ...

1.		
2.		
3.		

4. Назвіть категорійні ознаки (ключові слова) поняття «процес навчання».

-
-
-
-

5. Назвіть способи самоконтролю у навчанні

-
-
-

6. Із запропонованих відповідей виберіть правильну

1. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ – ЦЕ...

- а) цілеспрямована діяльність викладача, що спрямована на озброєння учнів знаннями, навичками та їхніх розвиток;
- б) різновидність пізнавального процесу;
- в) передача вчителем повного обсягу інформації;
- г) двобічний процес діяльності вчителя і учнів.

2. РУШІЙНОЮ СИЛОЮ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ Є:

- а) суперечності;
- б) функції виховання;
- в) цілеспрямованість процесу навчання;
- г) мета навчання.

3. ФУНКЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ:

- а) виховання, перевиховання, самовиховання;
- б) освіта, виховання, розвиток;
- в) самоосвіта, розвиток, виховання;
- г) знання, виховання, розвиток особистості.

4. ДИДАКТИКА – ЦЕ...

- а) загальне мистецтво навчати всіх усьому;
- б) наука про виховання моральних якостей школярів;
- в) самостійний розділ педагогічної науки, що вивчає загальні закономірності процесу навчання та освіти;

г) наука про навчання підрастаючого покоління.

5. **ЩО НАЗИВАЄТЬСЯ НАВЧАННЯМ?**

а) навчання передбачає озброєння учнів методами навчальної діяльності, в результаті якої буде здійснюватися їхній розумовий розвиток;

б) навчання – це цілеспрямована взаємодія вчителя та учнів, скерована на озброєння учнів знаннями, уміннями, навичками, підготовку їх до активної життєвої діяльності;

в) навчання – це діяльність учнів, в результаті якої здійснюється розвиток інтелектуальних можливостей особистості;

г) під навчанням слід розуміти систему впливу педагога на особистість учня з метою всебічного виховання.

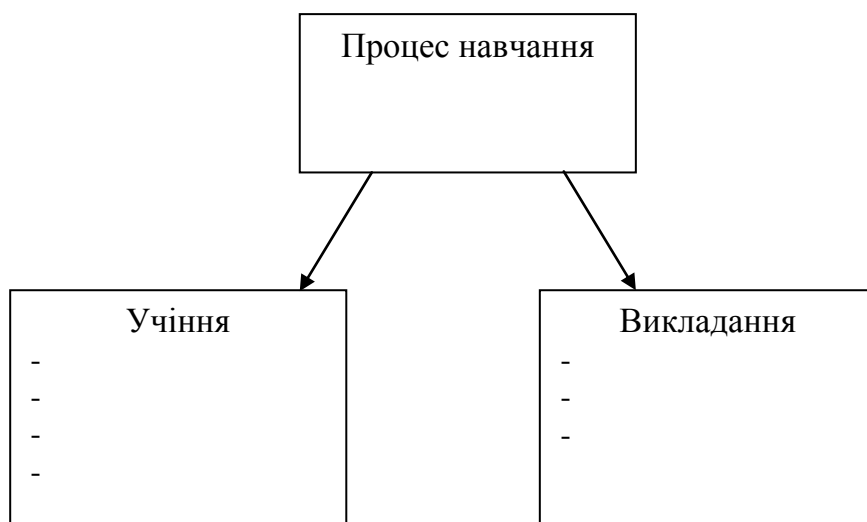
7. Проаналізувавши 2-3 підручники або навчальні посібники з педагогіки назвіть основні риси викладання:

-
-
-
-
-
-

8. Ознайомившись зі змістом Державної національної програми «Освіта», перерахуйте завдання сучасної дидактики

-
-
-
-
-

9. Заповніть схему

2 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання.

В чому полягає єдність і специфіка процесу пізнання і навчання?

2. Дайте відповідь на запитання.

Як розуміти двобічний характер процесу навчання?

3. Складіть схему «Основні структурні компоненти процесу навчання»

4. Проаналізуйте запропоновану педагогічну ситуацію

В учительській виникла суперечка. Одні вчителі вважали, що основою основ навчання є здатність вчителя формувати «апетит» до знань, уміння зробити кожен урок цікавим.

Інші підкреслювали принципове значення вміння долати труднощі, згадуючи відомий вираз щодо відсутності торованих стежок у науці, і визнавали думку перших помилковою. Вони вважали, що цікаве навчання привчає лише до цікавої роботи, а в житті доводиться займатися буденними, часом нудними, але потрібними справами.

Хто правий? Яке мусить бути сучасне навчання?

5. Проаналізуйте 2 протилежних вчинки учителя в подібних ситуаціях.

Учень прийшов до школи після хвороби. Хлопчик хвилюється і сором'язливо входить до класної кімнати. Вчителька радісно вітає його: «Діти, дивіться, Микола прийшов! Як себе почуваєш? Нога не болить? Тоді добре! Ходи дуже обережно! Діти, давайте оберемо Миколі зручне місце!» Діти, перебиваючи один одного почали пропонувати хлопцеві місце поряд із собою. Микола навіть засіяв на radoщах... Людяність, теплота зустрічі підбадьорила його.

А ось другий варіант зустрічі учня у подібній ситуації, при якому вчителька обмежилась тим, що суворо запитала: «Довідку приніс? Поклади на стіл!».

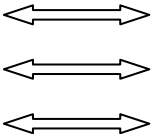
Які наслідки можуть бути для дитини при описаних відношеннях до неї з боку вчителя? Запропонуйте Ваш власний варіант зустрічі.

6. Дайте відповідь на запитання

Чому навчання визначаємо як «процес»?

7. Назвіть рушійні сили процесу навчання

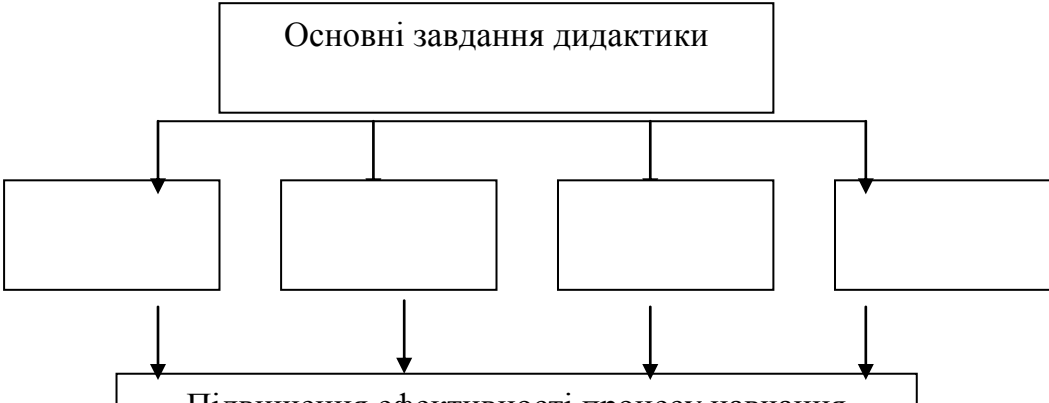
Суперечності між

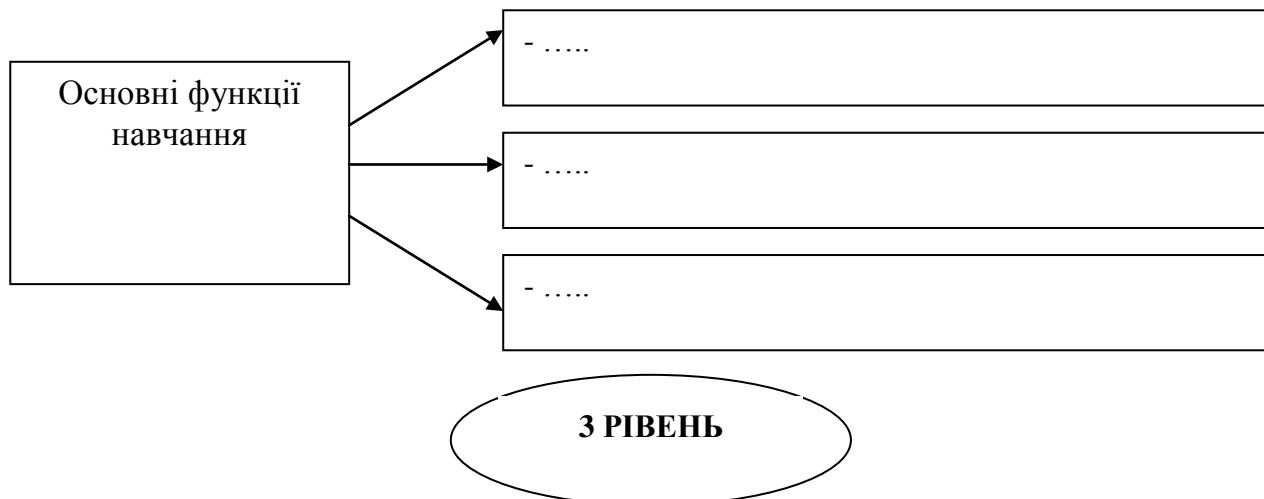
8. Ознайомтесь зі змістом «Національної доктрини розвитку освіти України XXI століття» і заповніть схему:

9. Доповніть схему

10. Законспекуйте питання теми «Поняття процесу навчання, його функції» та заповніть схему

1. Проаналізуйте думку Я.А. Коменського «Альою і омегою нашої дидактики хай буде пошук і відкриття способу, за яким учителі менше б учили, а учні більше б учились» з погляду її актуальності.

2. Сформулюйте для себе як майбутнього учителя 10-12 правил організації навчального процесу на науковій основі.

3. Проаналізуйте педагогічну ситуацію

«Який упертий цей Толя Іванов... Ніколи він не слухає пояснення, завжди крутиться, розмовляє, відволікає інших. Що з ним робити, як зацікавити?» Яюсь після уроків Євгенія Павлівна зупинила Колю в коридорі.

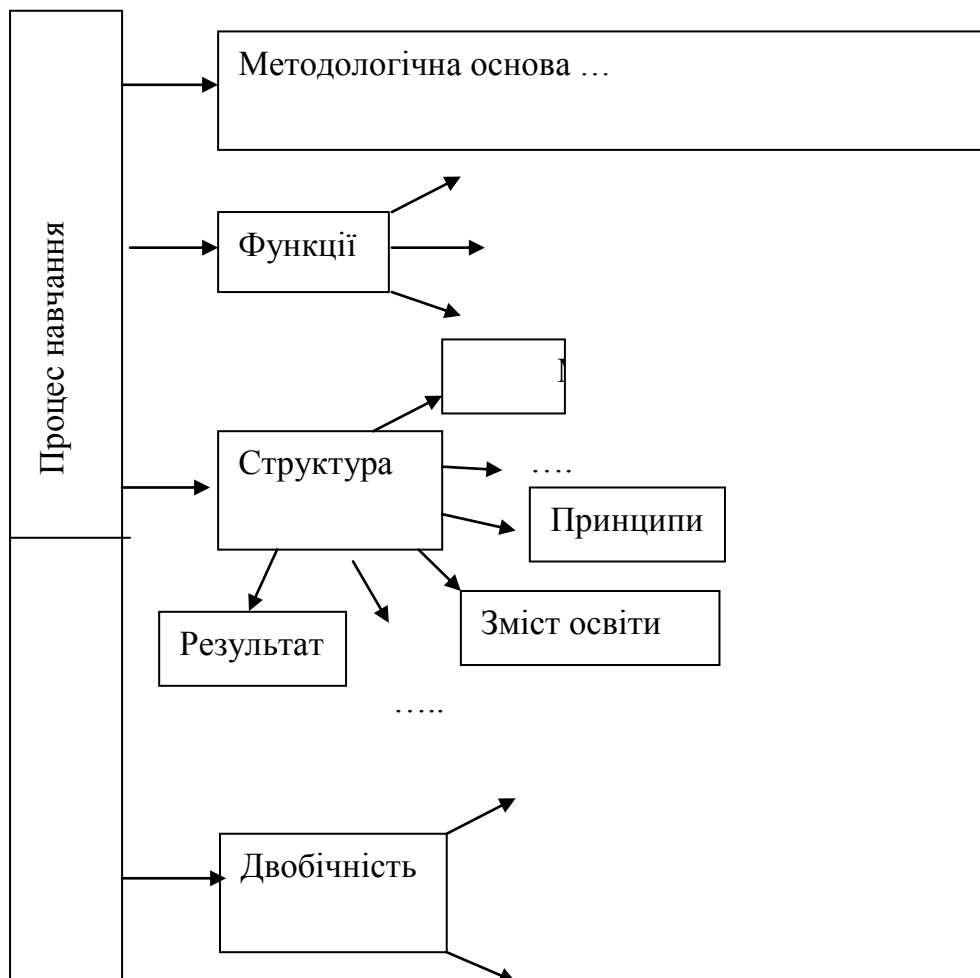
- Хочеш, скажу тобі по секрету, про що завтра піде мова на моєму уроці?

Наступного дня Толя, здивувавши весь клас підняв руку і відповів на запитання вчителя. А на перерві він підійшов до Євгенії Павлівни, і, засмутившись, запитав:

- Скажіть, будь ласка, про що ви будете завтра розповідати?

Оцініть засоби досягнення подібного успіху. Чи можна оцінити дії вчителя як антипедагогічні? Запропонуйте Ваші власні варіанти.

4. Допишіть схему

5. Проаналізуйте педагогічну ситуацію

На уроці природознавства вивчали тему «Овочі». Учителька принесла у клас і поклала на стіл картоплю, буряк, моркву, редьку, перець, баклажан, цибулю, часник, помідор. Учні із захопленням розглядали різноманітність овочів, які були зібрані разом. Вони не знали назву окремих овочів. Учителька запропонувала дітям записати у зошитах назву кожного овоча. Коротко ознайомились, де і як вирощують овочі, для чого їх використовують, що можна приготувати з окремих овочів.

Робота продовжувалась і на другому уроці. Учителька читала невеликі оповідання про «життя» тих чи інших овочів. Учні запропонували написати оповідання-казку про улюблений овоч («Як картопля поріднилася з квасолею», «Чому почервонів помідор» тощо).

Проаналізуйте, яким чином вивчення теми відповідало вимогам процесу пізнання? Якою мірою на цих уроках були реалізовані структурні компоненти процесу учіння?

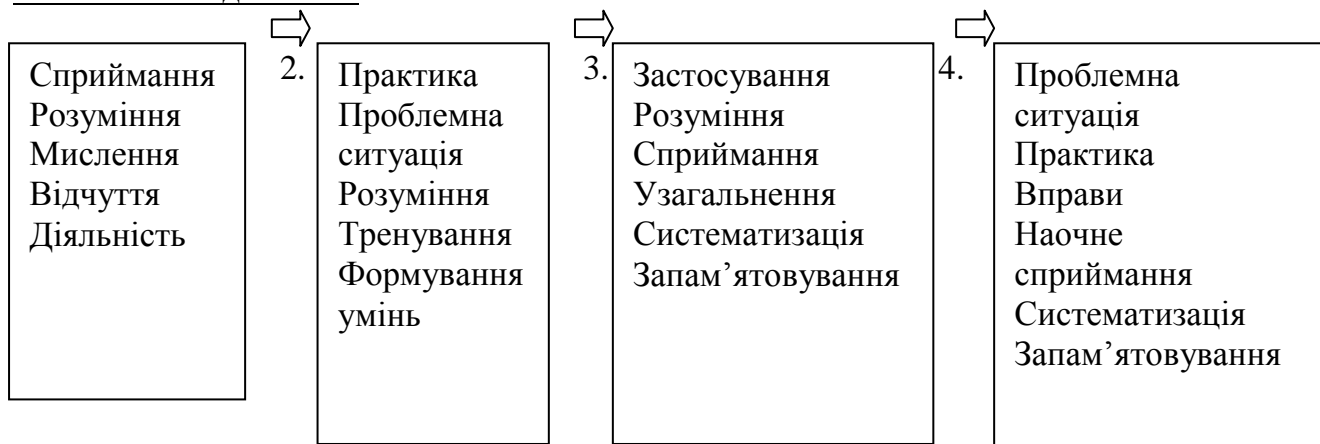
6. Поміркуюте над думкою видатного педагога В.О. Сухомлинського

«Не може бути дітей, які не хотіли би навчатися, небажання – лінь. Кожна нова ланка в цьому ланцюжку пороків стає все міцнішою і розірвати її часом буде

складніше. Головний засіб попередження цих пороків – вчити вихованців самостійно працювати в молодшому віці».

7. Назвіть і поясніть найвагоміші, на Ваш погляд, проблеми процесу навчання.

8. До якої групи належать компоненти структури процесу навчання? Розмістіть їх у логічній послідовності.

9. Допишіть

Проблеми дидактики
-
-
-
-

Проблеми сучасної дидактики
-
-
-

10. Поясніть, користуючись логічною схемою, зв'язок між поняттями «процес навчання» - «учіння» - «засвоєння».

11. Назвіть категоріальні ознаки (ключові слова) в означенні поняття «процес навчання». Поясніть свій вибір.

12. Розкрийте сутність поняття «структура навчання». Проаналізуйте елементи структури процесу навчання і знайдіть зв'язки, що існують між ними.

13. Дайте порівняльну характеристику (у вигляді схеми або таблиці) пояснювально-ілюстративного, проблемного, програмованого підходів до процесу навчання, спираючись на переваги та недоліки кожного з них.

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Тема 3. Принципи навчання

Блок самостійної роботи

1. Випишіть із праць Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, В.О. Сухомлинського міркування про сутність і особливості реалізації вимог певних принципів навчання.
2. Відвідайте 2-3 уроки і проаналізуйте, якою мірою під час них були реалізовані вимоги певних принципів навчання.
3. Підготуйте виступ «Сутність взаємозв'язку та взаємодії принципів навчання у практичній діяльності учителя»
4. Проаналізуйте класифікації принципів навчання у підручниках педагогіки різних авторів

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Із запропонованих відповідей оберіть правильну, пояснивши її
ЩО НАЗИВАЮТЬ ПРИНЦИПАМИ НАВЧАННЯ?

1. Принципи навчання виражають загальні закономірності і методи викладацької роботи учителя відповідно до потреб суспільства.
2. Принципи дидактики – це вихідні положення, які визначають зміст, організаційні форми і методи навчальної роботи відповідно до мети виховання та навчання.
3. Принципи навчання – це правила і закономірності, які вказують на шляхи організації пізнавальної діяльності учнів.
4. Правильної відповіді немає.

2. Із запропонованих відповідей оберіть правильну, пояснивши її

ЯКІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ІЛЮСТРУЮТЬ ДАНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ?

1. «Учіння із захопленням» та «Не захоплюйтесь захопленням в навчанні».
2. О. Герцен: «Завдання педагогіки – зробити науку до того зрозумілою і засвоєваною, щоб змусити її говорити простою, звичайною мовою».
3. Д. Менделєєв: «Знання без виховання – це меч у руках божевільного».
4. А. Дістерверг: «Не в кількості знань полягає освіта, а в повному розумінні та вмілому застосуванні всього того, що знаєш».

3. Допишіть визначення:
Принцип

Принципи навчання

Закон

Закономірності

Правила навчання

4. Перерахуйте правила реалізації принципу науковості навчання або (систематичності і послідовності; активності і самостійності; наочності чи доступності)

5. Із запропонованих відповідей оберіть правильну, обґрунтувавши її
1. ЯКЕ З НАВЕДЕНИХ НИЖЧЕ ВИЗНАЧЕНЬ ДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ Є ПРАВИЛЬНИМ І ЧОМУ?

7. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

З метою встановлення зв'язків як окремих, так і узагальнених, як поодиноких, так і сукупних, учитель мови запропонував учням пізнавальне завдання: «Чому тим самим словом у таких сполученнях позначено різні ознаки: глуха людина, глухий сплеск води, глухий ліс».

З яких дидактичних принципів виходить учитель, пропонуючи на уроці пізнавальні завдання подібного типу?

8. Із запропонованих відповідей оберіть правильну

1. ДО ЯКОГО ПРИНЦИПУ ВИ ВІДНЕСЕТЕ ПРАВИЛО: «ПРАЦЮЮЧИ З УСІМ КЛАСОМ, ПАМ'ЯТАЙ ПРО КОЖНОГО УЧНЯ» ?

- а) систематичність і послідовність навчання;
- б) свідомість і активність навчання;
- в) індивідуальний та диференційований підхід у навчанні;
- г) міцність знань;
- д) правильної відповіді немає.

2. НАЗВІТЬ ПРИНЦИП НАВЧАННЯ, ЗАСТОСУВАННЯ ЯКОГО РОЗКРИВАЄ ПРАВИЛО: «ВСЕ, ЩО ТІЛЬКИ МОЖНА, НАДАВАТИ ДЛЯ СПРИЙНЯТТЯ ОРГАНАМ ВІДЧУТТІВ»

- а) свідомості і активності;
- б) систематичності і послідовності;
- в) доступності;
- г) наочності.

3. ДО ЯКОГО ПРИНЦИПУ НАВЧАННЯ СЛІД ВІДНЕСТИ ПРАВИЛА: «ВІД ЛЕГКОГО ДО ВАЖКОГО, ВІД ВІДОМОГО ДО НЕВІДОМОГО, ВІД ПРОСТОГО ДО СКЛАДНОГО»?

- а) наочності;
- б) науковості;
- в) доступності;
- г) зв'язку теорії з практикою.

7. Чи згодні ви з думкою однієї вчительки: «Хто не встигає з навчанням, той завжди буде не встигати, скільки його не підтягуй. Він тільки звикає, щоб його підтягували»? Поясніть відповідь.

8. Заповніть таблицю

Принцип	Правила
Наочність навчання -	1.
Науковості навчання -	1.

Доступності навчання у його зв'язку з індивідуальними та віковими особливостями учнів -	1.
Зв'язку навчання з життям -	1.
Систематичності навчання -	1.
Активності, самостійності та свідомості навчання -	1.
Емоційності навчання -	1.

Індивідуалізації та диференціації навчання -	1.

9. Змоделюйте опорну схему взаємозв'язку між закономірностями та принципами навчання

3 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

Які закономірності є специфічними для процесу навчання? Назвіть та розкрийте їх суть.

2. Визначте (схематично) співвідношення понять: «закономірність», «принцип», «правило»

3. Дайте відповідь на запитання

В чому суть взаємозв'язку та взаємодії принципів навчання у практичній діяльності вчителя?

4. Проаналізуйте педагогічну ситуацію

На уроці математики у 7-му класі вивчали тему: «Площа трикутника». Учителька використовувала багато наочних посібників, спонукала учнів до самостійних міркувань, до розуміння сутності площі трикутника через вимір площі паралелограма. Розв'язали кілька задач. Учителька показала, як важливо володіти цими вміннями для розв'язання певних завдань на виробництві, будівництві, у сільському господарстві. Урок пройшов цікаво, учні були дуже активними і панувала робоча дисципліна.

Вимоги яких принципів навчання були реалізовані на цьому уроці?

5. Заповніть таблицю

Система принципів навчання

За Ю. Бабанським, В. Загв'язинським, М. Скаткіним	За В. Лозовою, Г. Троцько	...	...
-			

-			
-			
-			
-			
-			

6. Дайте відповідь на запитання

Яка різниця між трактуванням принципу наочності Я.А. Коменським та сучасною дидактикою?

7. Проаналізуйте педагогічну ситуацію

На останній за розкладом урок до вчителя прийшла група колег, директор школи. Проаналізувавши урок, директор зробив зауваження: «Вважаю, що ви зловжили елементами зацікавленості на уроці». Учитель відповів: «Так, на цьому уроці я використовував цікавий матеріал у більшому обсязі, ніж звичайно, але за даних умов це був оптимальний варіант».

З ким Ви згодні? Поясніть чому?

8. Проаналізуйте одну тему підручника зі «свого» предмета з погляду реалізації в ньому певних принципів навчання.

Загальний

результат

МОДУЛЬ 2

Тема 4.

Методи навчання

Блок самостійної роботи

1. Ознайомтесь з досвідом педагогів-новаторів, передовим педагогічним досвідом щодо ідей застосування різноманітних методів навчання
2. Познайомтесь з працею І.Я. Лернера «Дидактические основы методов обучения» М., 1981р.
3. Підготуйте «мікровикладання» різних методів навчання
4. Підготуйте огляд газети «Освіта» про застосування різних методів навчання (згідно зі спеціальністю)

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Назвіть методи навчання, які Ви вже використовували у своїй педагогічній діяльності

•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•

2. Перерахуйте правила вибору методів навчання

-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-

3. Оберіть правильну відповідь

1. ЦІЛЕСПРЯМОВАНА ДВОСТОРОННЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ СПРЯМОВАНА НА ДОСЯГНЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ МЕТИ - ОЗБРОСННЮ УЧНІВ ЗНАННЯМИ, УМІННЯМИ І НАВИЧКАМИ -...

- а/ метод;
- б/ форма;
- в/ процес навчання;
- г/ прийом;

- д/ осмислення.
2. МЕТОДИ: БЕСІДА, ЛЕКЦІЯ, РОЗПОВІДЬ, ОБ'ЄДНАННІ ЗА ТАКОЮ ОЗНАКОЮ -...
 - а/ за джерелом інформації
 - б/ за засобами стимулювання пізнавальної діяльності
 - в/ за логікою передачі інформації
 - г/ за характером пізнавальної діяльності.
 3. ІНДУКТИВНИЙ І ДЕДУКТИВНИЙ МЕТОДИ ОБ'ЄДНАННІ ЗА ТАКОЮ ОЗНАКОЮ -...
 - а/ за джерелом інформації
 - б/ за логікою передачі
 - в/ за засобами стимулювання пізнавальної діяльності
 - г/ за характером пізнавальної діяльності.

4. Дайте визначення понять:

Метод

Метод навчання

Прийом навчання

Засіб навчання

Класифікація методів навчання

5. Відтворіть традиційну класифікацію методів навчання (визначте автора)

2 РІВЕНЬ

1. На основі аналізу визначень, поданих в педагогічних джерелах, дайте узагальнене визначення таких понять:

Метод навчання

Прийом навчання

Засіб навчання

2. Складіть алгоритм проведення бесіди

3. Із запропонованих відповідей оберіть правильну, пояснивши її

ЩО НЕОБХІДНО РОЗУМІТИ ПІД МЕТОДОМ НАВЧАННЯ?

а) Метод навчання – це не що інше як шлях руху від учителя до учня з метою передачі знань останньому.

б) Метод навчання – це вихідні положення, які визначають організацію навчального процесу.

в) Метод навчання є тією логічною категорією, яка вказує на шлях організації пізнавальної діяльності учнів.

г) Правильної відповіді немає.

4. Проаналізуйте різні підходи до класифікації методів навчання

5. Схематично встановіть взаємозв'язок між методами, прийомами та засобами навчання

6. Поясніть класифікацію методів навчання за характером пізнавальної діяльності учнів

7. Складіть для себе пам'ятку «Умови оптимального вибору методів навчання»

8. Дайте відповідь на запитання.

Які методи, на Ваш погляд, максимально забезпечують розвиток творчості школярів? Чому?

9. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Урок фізики у 6-му класі. Тема уроку: «Інерція».

Наводимо фрагмент цього уроку.

Учитель. На моєму столі ви бачите штатив із підвішеним до нього на нитці вантажем, до якого знизу прив'язана нитка. Верхня нитка натягнута вантажем, і якщо смикнути за нижню нитку, то можна чекати, що обірветься верхня нитка. Ось я проводжу дослід. Що ви побачили?

Учень. Обривається не верхня, а нижня нитка.

Учитель. Причиною обриву нижньої, а не верхньої нитки є нова для вас властивість усіх тіл, яка носить назву інерція. Інерція – це властивість тіл зберігати свою швидкість незмінною, якщо на них діють інші тіла.

Назвіть, які методи навчання були використанні учителем у цьому фрагменті уроку і в чому їх сутність? Якими методами навчання доповнили б Ви цей фрагмент уроку?

10. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

На уроці української мови учителька пропонує таку систему запитань:

- Які опади найчастіше випадають взимку? (сніг)
- Як називають сніг пестливо? (сніжок)
- Як називають снігову зірочку? (сніжинка)
- Як називають дуже сильний сніг? (сніжище)
- Як називають героїню народної казки, що уособлює сніжну зиму?

(Снігуронька)

- Як називають пташку, яка прилітає до нас з холодами, снігом? (снігур)

Визначте, який метод навчання був використаний учителькою? Запропонуйте під час вивчення учнями теми варіант використання методу на рівні частково-пошукової діяльності учнів.

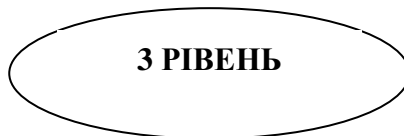
11. Зробіть порівняльний аналіз 5-6 методів навчання

Назва методу	«Сильні» сторони	«Слабкі» сторони	Дидактичне значення
-			
-			
-			

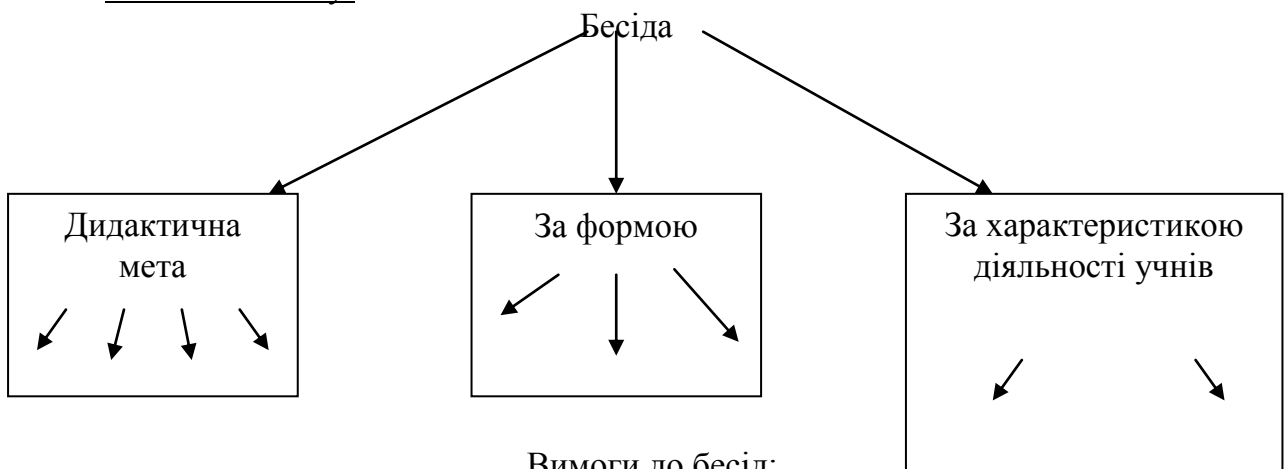
-			
-			
-			

12. Складіть схему «Чинники, що зумовлюють вибір методів навчання»

13. Проаналізуйте особливості підходів (спільне і відмінне) до методів навчання, їх класифікації у дослідженнях А. Алексюка, Ю. Бабанського, І. Лернера, М. Ярмаченка

1. Заповніть схему.

Вимоги до бесід:

-
-
-
-
-
-

2. Які на вашу думку є принципові утруднення, що заважають сучасній дидактиці сконструювати єдину класифікацію методів навчання. Розкладіть їх за значущістю:

1.	2.	3.	4.
...	...	...	

3. Наведіть приклади використання нетрадиційних методів навчання в досвіді педагогів-новаторів

4. Складіть власну класифікацію нетрадиційних методів навчання

5. Окресліть шляхи вдосконалення методів навчання у майбутньому

6. Складіть схему-характеристику (2-3) на вибір методів навчання

7. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Учні завжди відчувають труднощі з кресленням, іноді таке намалюють, що аж дивно – ні дороги, ні стежок, якщо їх чітко і своєчасно не проторує сам учитель. Адже часто трапляється, що замість якогось простенького креслення учні приносять таку немислиму плутанину ліній, що вчитель аж за голову хапається. Що робити? Відповідь дає сам В. Шаталов. Він власноруч креслить на дошці те, що треба, а кожний учень дістає право вийти до дошки і спробувати виконати креслення за зразком. Який гармидер і безладдя зчиняються в класі протягом перших 3-4 хвилин? Однак це тільки на перший погляд, насправді, всі зайняті ділом: хтось креслить, хтось дивиться, як працюють інші, але для всіх ці хвилини не минають марно.

Який взаємозв'язок мети і методів навчання, застосовуваних на уроці В. Шаталовим?

8. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

У мене була улюблена вчителька. Свій предмет вона знала добре і завжди намагалася повідомити нам щось нове. Проте ми весь час відчували, що її розповідь – це лише маленька часточка того, що вона знає. До хімії я ставилася тривалий час досить байдуже, та радість спілкування з вчителькою, яка охоплювала нас перед її уроком, стала причиною того, що я і багато інших почали відвідувати хімічний гурток. У неї були улюбленці, проте це виявлялося лише в підвищеній вимогливості до них. Усі відчували, що вона небайдужа до кожного. В 7-8-му класах ми дозволяли собі сперечатися з нею, це були цікаві суперечки. Вона перемагала завжди: і коли останнє слово залишалося за нею, і коли воно було за нами, оскільки вона раділа, якщо учні змушували її піднімати «руку вгору» на знак їхньої «перемоги».

Проаналізуйте розповідь про вчительку. В чому причина її успіху? Які методи вона застосовувала у процесі викладання матеріалу?

9. Проаналізуйте, виберіть та поясніть, одне з визначень поняття «метод навчання»

- а) система дій (В.О. Оніщук, М.М. Скаткін)
- б) система прийомів та способів (А.М. Алексюк)
- в) спосіб дій (І.Я. Лернер)

г) спосіб цілеспрямованої реалізації (М.Д. Ярмаченко)

д) спосіб взаємодії (А.М. Бойко)

10. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Учень 6-го класу на Ваш урок приходять у шарфу, шапці і рукавицях. Вже декілька уроків Ви починаєте з того, що змушуєте його зняти ці речі. Ця процедура «роздягання» завжди займає час і викликає сміх учнів.

Як би Ви діяли на подальше?

11. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Ви ведете урок у 1 класі. Раптом помічаєте, що Наталка сидить на краєчку стільця і весь час поглядає під парту. Там «спить» лялька.

Ваші дії.

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Тема 5. ЗМІСТ ОСВІТИ

Блок самостійної роботи

1. Опрацюйте зміст Державної національної програми «Освіта» з погляду реформування змісту освіти в Україні.
2. Проаналізуйте державний стандарт початкової та загальної середньої освіти України
3. Проаналізуйте Державну національну програму «Освіта: Україна XXI століття».
4. Спираючись на державні документи про освіту, доведіть необхідність реформування освіти в умовах незалежності України.
5. Зробіть повідомлення про шляхи оновлення змісту освіти в сучасних умовах державної незалежності України.
6. Підготувати виступ на тему «Традиційний та реформаторський шляхи оновлення змісту освіти», «Зміст освіти за кордоном (в одній або кількох країнах)», «Порівняльна характеристика змісту освіти в Україні та за кордоном».
7. Підготувати повідомлення «Підручник учора, сьогодні, завтра».
8. Складіть 10 тестів до теми.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Дайте визначення таки понять:
Зміст освіти

Навчальний план

Навчальна програма

Навчальний предмет (дисципліна)

Підручник

Навчально-методична література

2. Розкрийте взаємозв'язок загальної, політехнічної і професійної освіти

3. Із заведених показників виберіть ті, які відповідають сутності вимог

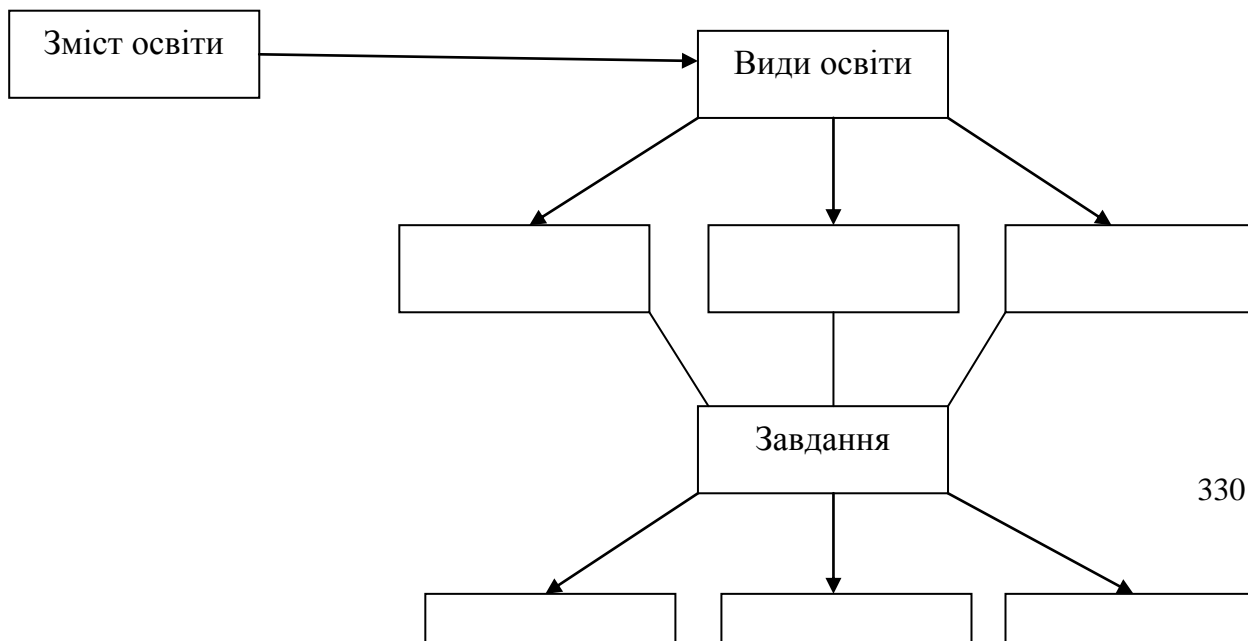
Яким вимогам має відповідати зміст загальної освіти в українській школі?

1. Відповідати рівню розвитку науки, техніки.
2. Викликати цікавість в учнів.
3. Забезпечувати формування наукового світогляду.
4. Відповідати вимогам політехнізму.
5. Забезпечувати легкість засвоєння.
6. Забезпечувати зв'язок теорії з практикою.
7. Готувати учнів до професійної діяльності.
8. Будуватись стосовно вимог принципів навчання.
9. Забезпечувати принцип історизму.
10. Відображати особливості національної культури.
11. Сприяти гуманізації молоді.
12. Будуватись за принципом лінійності

4. Заповніть схему

5. Заповніть схему

6. Із запропонованих відповідей виберіть правильну

1. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН – ЦЕ...

- а) сертифікат, що визначає склад навчальних предметів, що вивчаються в школі, порядок їх вивчення за роками, кількість годин на тиждень, на рік; структуру навчального року;
- б) документ, який визначає кількість навчальних предметів, а також зміст матеріалу з кожного предмета;
- в) державний документ, в якому розкривається зміст навчального матеріалу по предметах, початок і кінець навчального року, тривалість канікул;
- г) державний документ, який визначає коло знань, які відбирає кожен учень для свого розвитку, задоволення інтересів, потреб.

2. ПІД ЗМІСТОМ ОСВІТИ РОЗУМІЮТЬ:

- а) сукупність тих знань, умінь і навичок, які входять у загальну середню освіту;
- б) систему знань про навколишній світ; сучасне виробництво, культуру і мистецтво; узагальнення інтелектуальних і практичних умінь, навичок творчого характеру, систему естетичних норм, якими мають оволодіти учні;
- в) перелік предметів, які вибирає кожен учень для свого розвитку;
- г) викладання і зміст окремих предметів.

3. ЗМІСТ ОСВІТИ ВІДОБРАЖАЮТЬ ТАКІ ДОКУМЕНТИ:

- а) навчальні програми, навчальні плани, методичні листи;
- б) періодичні видання, методичні посібники, навчальні книги;
- в) навчальні плани, навчальні програми, підручники;
- г) навчальні плани і програми, накази.

4. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА – ЦЕ...

- а) державний документ, в якому розкривається зміст навчального предмета, перелік розділів і тем, вказується загальна кількість годин на вивчення всього курсу, орієнтований розподіл цих годин за темами, а також визначений обсяг знань, умінь та навичок учнів на кінець навчального року;
- б) державний документ, який регламентує роботу вчителя в школі;
- в) таблиця, де дається перелік предметів, розподілення їх за роками навчання та кількість годин для вивчення на тиждень;
- г) документ, який складається з пояснювальної записки та змісту предметів, що вивчаються в школі.

7. Дайте відповідь на запитання

«Зміст освіти» - це?

Назвіть основні принципи добору змісту навчального матеріалу.

Які державні документи визначають зміст освіти?

9. Складіть схему «Функції сучасного шкільного підручника»

10. Вам пропонується ряд визначень педагогічних понять і варіанти відповідей, одна з яких правильна. Виберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і вкажіть її номер.

1. СУКУПНІСТЬ ЗНАНЬ ОСНОВ НАУК ПРО ПРИРОДУ, СУСПІЛЬСТВО, ЛЮДИНУ, ЇЇ МИСЛЕННЯ, МИСТЕЦТВО, А ТАКОЖ ВІДПОВІДНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК, НЕОБХІДНИХ КОЖНІЙ ЛЮДИНІ НЕЗАЛЕЖНО ВІД ЇЇ ПРОФЕСІЇ:

а) зміст освіти;

- б) загальна освіта
 - в) професійна освіта;
 - г) політехнічна освіта.
2. ПЕДАГОГІЧНО АДАПТОВАНА СИСТЕМА ЗНАНЬ, НАВИЧОК І ВМІНЬ, ДОСВІДУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Й ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОГО ВІДНОШЕННЯ, ЗАСВОЄННЯ ЯКОЇ ПОВИННО ЗАБЕЗПЕЧИТИ ФОРМУВАННЯ ВСЕБІЧНО РОЗВИНУТОЇ ОСОБИСТОСТІ, ЩО ПІДГОТОВЛЕНА ДО ВІДТВОРЕННЯ (ЗБЕРЕЖЕННЯ) І РОЗВИТКУ МАТЕРІАЛЬНОЇ Й ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА:
- а) зміст освіти;
 - б) загальна освіта;
 - в) професійна освіта;
 - г) політехнічна освіта.
3. СУКУПНІСТЬ ЗНАНЬ ПРО ГОЛОВНІ ГАЛУЗІ І НАУКОВІ ПРИНЦИПИ ВИРОБНИЦТВА, ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ УЧАСТІ У ПРОДУКТИВНІЙ ПРАЦІ:
- а) зміст освіти;
 - б) загальна освіта;
 - в) професійна освіта;
 - г) політехнічна освіта.
4. СУКУПНІСТЬ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК, ОВОЛОДІННЯ ЯКИМИ ДАЄ ЗМОГУ ПРАЦЮВАТИ СПЕЦІАЛІСТОМ ВИЩОЇ, СЕРЕДНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ, АБО КВАЛІФІКОВАНИМ РОБІТНИКОМ:
- а) зміст освіти;
 - б) загальна освіта;
 - в) професійна освіта;
 - г) політехнічна освіта.

2 РІВЕНЬ

1. Дайте відповідь на запитання

Який існує зв'язок між навчальним планом і навчальною програмою?

2. Визначте основні компоненти змісту освіти і засоби їх утілення у підручнику зі «свого» предмета

3. Дайте відповідь на запитання

Яким вимогам повинен відповідати зміст загальної середньої освіти на сучасному етапі?

4. Заповніть таблицю

Елементи змісту освіти

Назва елемента	Характеристика

5. Складіть схему «Види освіти»

6. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

У курсі «математика» вивчають властивості симетрії та побудови симетричних фігур. З. Кохно у книзі «Естетика і математика» пропонує паралельно з вправами підручника провести практичні роботи з побудови орнаментів.

Проаналізуйте запропоновані методичні поради. Які завдання вирішуються за допомогою даної методики викладання?

7. Дайте відповідь на запитання

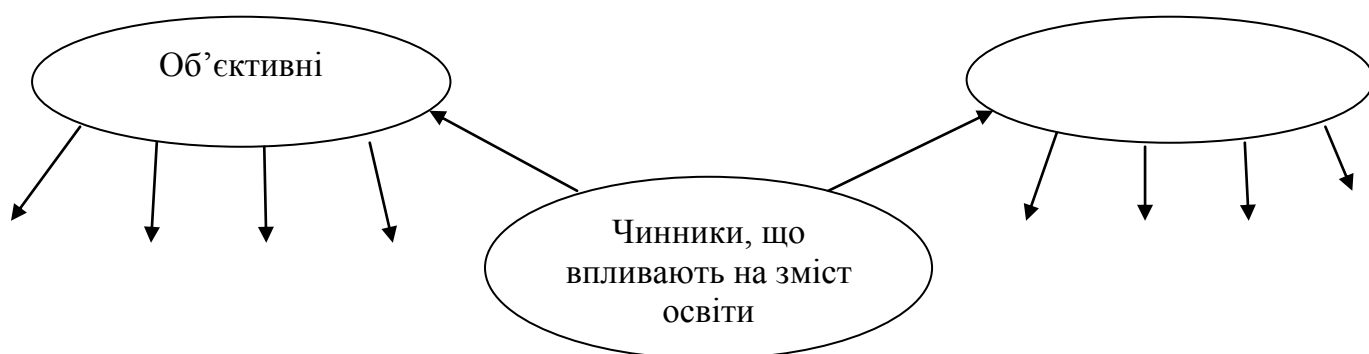
Які фактори зумовлюють необхідність удосконалення змісту освіти в сучасній загальноосвітній школі?

8. Дайте (у вигляді схеми) порівняльну характеристику понять загальної, політехнічної і професійної освіти

9. Поясніть мету розробки і застосування навчальних планів і програм з фаху

10. Порівняйте наведені в 2-3 педагогічних джерелах фактори, що впливають на зміст освіти і створіть власну схему «Фактори, що впливають на зміст освіти»

11. Заповніть схему

3 РІВЕНЬ

1. Заповніть таблицю «Основні критерії і показники якості змісту освіти»:

Критерії	Показники
1. ...	1. ...

2. Проаналізуйте підручник з фахового предмета і спробуйте обґрунтувати і розкрити зміст роботи автора або колективу авторів над його створенням:

I. Попередня підготовка:

I.1.

...

II. Розроблення змісту навчального предмета:

II.1.

...

III. Комплексне авторське редагування:

III.1.

...

IV. Рецензування й обговорення рукопису:

IV.1.

7. Охарактеризуйте стратегію розвитку варіативної освіти в Україні

8. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

При обговоренні уроку з фізики на методичному об'єднанні вчителів виникла суперечка. Одні з присутніх вважали, що курс фізики дуже перевантажений, тому всю увагу слід зорієнтувати на розкритті фізичних закономірностей. Головне - озброїти учнів теорією, академічними знаннями. Інші говорили, що слід більше часу приділяти практичному значенню теоретичних знань. Наприклад, розкриваючи проблему отримання електроенергії на електростанціях, необхідно говорити про вплив продуктів згоряння на оточуюче середовище, де можливо показувати зв'язок фізики з культурою, із соціальним прогресом суспільства.

Висловіть свою точку зору щодо дискусії вчителів. Обґрунтуйте власну позицію. Наскільки виправдані такі приклади на уроках фізики, враховуючи перевантаження сучасних шкільних програм?

9. Складіть таблицю «Принципи відбору змісту освіти»

10. Розкрийте особливості національного компоненту змісту освіти

12. Ознайомтесь з навальною програмою зі «своєї» дисципліни, опишіть її структуру, проаналізуйте на скільки у програмі реалізовано вимоги принципів науковості, систематичності та послідовності. Визначте принцип побудови програм (лінійний чи концентричний)

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модулю 2

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

МОДУЛЬ 3

Тема 6. Форми організації навчання

Блок самостійної роботи

1. Ознайомтесь зі змістом книги «Педагогічний пошук» і выпишіть 4-5 яскравих прикладів майстерної організації навчально-виховного процесу на уроці.
2. Зверніться до книги Я.А. Коменського «Велика дидактика» і віднайдіть рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу на уроці. Проаналізуйте, які з них заслуговують на увагу в сучасній школі.
3. Підготуйте огляд матеріалів періодичних видань з даної теми.
4. Підготуйте конспект інтегрованого (нетрадиційного) уроку з фахового навчального предмету.
5. Складіть 10 тестів до теми.
6. Проаналізуйте статтю В.О. Сухомлинського «Як перевірку домашніх завдань зробити ефективною розумовою працею»

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Дайте визначення таких понять:
Класно-урочна система

Урок

Клас

Комбінований урок

Урок повідомлення нових знань

Урок закріплення знань

Урок узагальнення або повторення

Контрольний урок

Семінар

Екскурсія

Лабораторні заняття

2. Назвіть фактори, що впливають на вибір організаційних форм навчання

-
-
-
-
-
-
-
-

3. Заповніть картку

1. Домашнє завдання – це

2. Мета домашнього завдання

3. Функції домашнього завдання

4. Види домашнього завдання

4. Заповніть картку

1. Екскурсія –

2. Мета екскурсії –

3. Функції екскурсії –

4. Види екскурсії та їх мета

5. Складіть схему «Способи організації навчальної діяльності»

6. З-поміж поданих відповідей оберіть правильну.

1. ЯКИЙ ТИП УРОКУ СЕРЕД НАЗВАНИХ НИЖЧЕ Є ЗАЙВИМ ?
 - а) Урок засвоєння нових знань.
 - б) Урок формування навичок і вмінь.
 - в) Урок застосування знань, навичок і вмінь.
 - г) Урок застосування знань, навичок, вмінь у нестандартних ситуаціях.
 - д) Урок узагальнення та систематизації знань.
 - е) Урок контролю та корекції знань, навичок і вмінь.
 - ж) Комбінований урок.
2. У ЧОМУ ПОЛЯГАЄ ОСНОВНИЙ НЕДОЛІК УРОКУ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ?
 - а) Урок втомлює учнів.
 - б) Урок породжує формалізм у знаннях учнів.
 - в) Всі учні на уроці, в основному, мають підкорятися загальній методиці навчально-пізнавальної діяльності.
 - г) Урок спонукає учителя до штампів і догматизму в навчанні.
 - д) Правильної відповіді немає.
3. ДО ЯКОЇ ГРУПИ UVІЙШЛИ ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ШКОЛІ?

- 1) Урок, практикум, семінар, екскурсія, факультатив, консультація, домашня навчальна робота, предметний гурток.
- 2) Усний виклад знань, обговорення матеріалу, що вивчається, робота з книгою.
- 3) Лабораторно-бригадна організація навчального процесу, репетиторська система, белл-ланкстерська система.
- 4) Предметна система навчання, операційна система навчання, моторно-тренувальна система навчання.
- 5) Правильної відповіді немає.

7. Складіть таблицю «Форми організації навчання».

8. Визначте, до якої групи включено позаурочні форми організації навчання.

1	2	3	4
Факультативи	Інструктаж	Практикум	Домашня робота
Ілюстрація	Факультатив	Домашня робота	Факультатив
Логіка	Практикум	Гуртки	Дискусія
Екскурсія	Диспут	Семінар	Аналіз
Дальтон-план	Синтез	Факультатив	Мандрівка

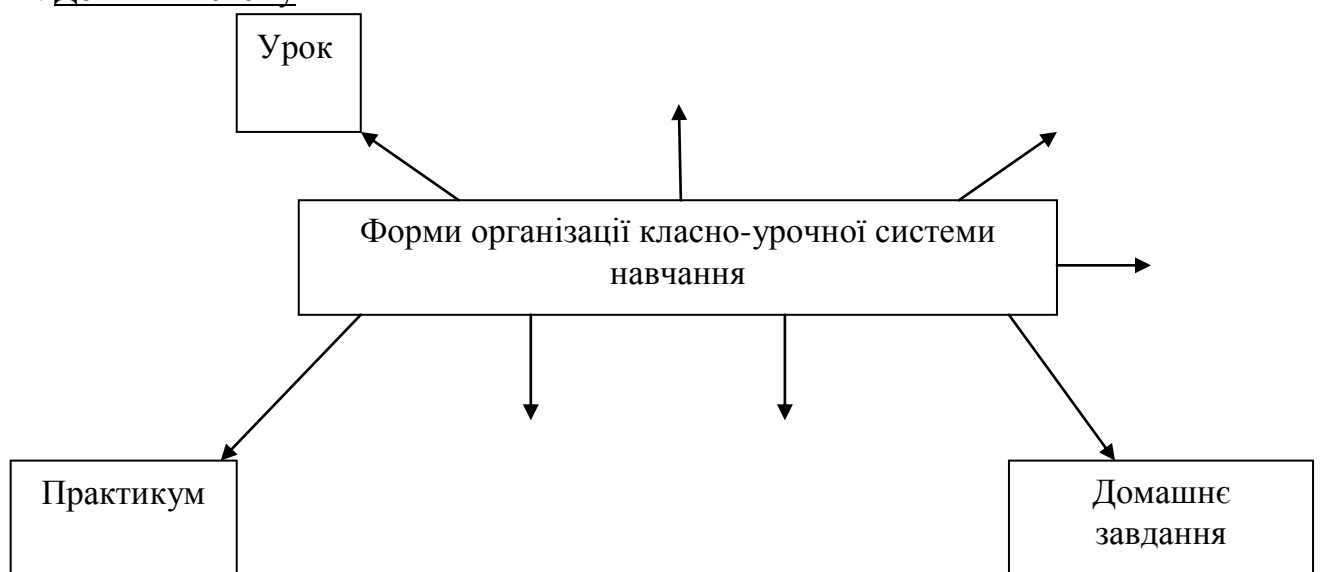
9. Складіть таблицю «Спроби удосконалення класно-урочної системи навчання».

11. Оберіть один на Ваш вибір тип уроку і заповніть таблицю

Тип уроку	Мета	Макроструктура
1. Урок засвоєння нових знань.		
2. Урок формування Умінь та навичок .		
3. Урок застосування ЗУН.		
4. Урок узагальнення і систематизації знань.		
5. Урок контролю і самоконтролю.		

6. Комбінований урок.		

12. Допишіть схему

13. Дайте найбільш правильну і точну відповідь.

1. ОСНОВНА ФОРМА НАВЧАННЯ У ШКОЛІ – ЦЕ:

- а) семінар;
- б) урок;
- в) екскурсія.

2. «УРОК» З ГРЕЦЬКОЇ МОВИ ПЕРЕКЛАДАЄТЬСЯ, ЯК:

- а) час для навчання;
- б) відпочинок від праці;
- в) розвага.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КЛАСНО-УРОЧНОЇ СИСТЕМИ РОЗРОБИВ:

- а) К.Д.Ушинський;
- б) Я.А.Коменський;
- в) І. Г.Песталоцці.

4. НА ЯКОМУ ЕТАПІ УРОКУ ВИ ПОВІДОМИТЕ ДІТЯМ ТОЙ МАТЕРІАЛ, ЯКИЙ ВВАЖАЄТЕ НАЙБІЛЬШ СКЛАДНИМ І ВАЖЛИВИМ?

- а) на початку уроку;

4. НЕОБХІДНІСТЬ ЧЕРГУВАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ РОБОТИ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ПОЯСНЮЄТЬСЯ:

- а) особливостями вікового розвитку психіки;
- б) нестійкістю уваги;
- в) недостатнім розвитком уваги;
- г) особливостями розвитку пам'яті.

16. Закінчить речення:

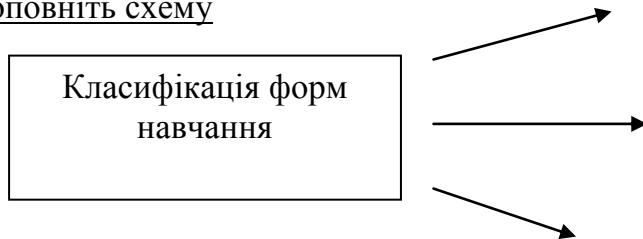
Форми організації навчання – це...

Семінар – це...

17. Доповніть речення: «Вибір форм організації навчання зумовлюється...»

18. Поясніть, як ви розумієте слова В.О. Сухомлинського: «Учитель готується до гарного уроку усе життя».

19. Доповніть схему

20. Зробіть класифікацію форм організації навчання:
Урочні

Позаурочні

2 РІВЕНЬ

1. Охарактеризуйте основні положення класно-урочної системи навчання.

Урок – це

Цілі уроків

- ————— Реалізуються через ————— -
- - - - -
- - - - -

Структура уроку – це

Залежить від —————

Основні типи уроків за дидактичною метою:

-
-
-
-
-

7. В чому вбачаєте позитивні та негативні сторони відомих Вам форм навчання (відповідь дайте у вигляді таблиці (схеми)).

8. Проаналізуйте педагогічну ситуацію

Ви вчитель. Почався урок. Ви забезпечили увагу школярів. Раптом відкриваються двері і входить учень, який запізнився. Знову починається урок. Входить другий учень, що запізнився.

Як Ви будете реагувати на це?

14. Вкажіть на місце і роль домашньої навчальної роботи в системі освіти школярів.

15. Дайте найбільш правильну і точну відповідь.

1. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ - ЦЕ:

- а) побудова вчителем навчальних занять, організація навчальної діяльності учителя і учнів;
- б) побудова способів спілкування вчителя з учнем за встановленим принципом;
- в) зовнішня сторона організації навчального процесу, що пов'язана з кількістю учнів, часом і місцем навчання, а також порядком і режимом його здійснення;
- г) взаємодія вчителя і учнів, яка регулюється певними, наперед встановленими, порядком і режимом.

2. УРОК – ЦЕ:

- а) форма навчання, яка визначається навчальним планом;
- б) форма досягнення мети, певним чином впорядкована діяльність;
- в) систематично застосовувана для розв'язання завдань навчання, виховання і розвитку учнів, форма організації діяльності постійного складу вчителів і учнів уданий відрізок часу;
- г) динамічна і варіаційна форма організації процесу цілеспрямованої взаємодії певного складу вчителів і учнів, яка в себе включає зміст, форми, методи, засоби навчання і систематично застосовується для розв'язання завдань навчання, розвитку та виховання в процесі навчання.

3. МЕТА І ЗАВДАННЯ УРОКУ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД:

- а) програми, підручника, можливостей учнів;

- б) методів навчання, програми, підручника, можливостей учнів;
- в) врахування і реалізації функцій навчання;
- г) методів навчання, змісту уроку, умов навчання, програми.

4. НАВЧАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ПЕРЕДБАЧАЄ ТАКІ ЕТАПИ:

- а) – теоретична і практична підготовка;
 - інструктаж;
 - проведення екскурсій;
 - опрацювання матеріалів екскурсії;
- б) – теоретична і практична підготовка;
 - інструктаж;
 - проведення екскурсій;
 - підведення підсумків і визначення домашнього завдання;
- в) – теоретична і практична підготовка;
 - проведення екскурсій;
 - підведення підсумків і визначення домашнього завдання.

5. ОСНОВНІ ОЗНАКИ НЕСТАНДАРТНОГО УРОКУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ:

- а) використання комп'ютерів, цікавих додаткових відомостей з предмета;
- б) проведення уроку у формі подорожі, змагання, використання яскравої наочності;
- в) перевірка і оцінка знань, умінь і навичок, використання великої кількості тренувальних вправ;
- г) незвичайна форма проведення, використання цікавих методів роботи, організації нової різноманітної діяльності, активна пошукова робота учнів.

6. НЕОБХІДНІСТЬ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ ОБУМОВЛЕНА ТИМ, ЩО ВОНІ:

- а) забезпечують міцність, систематичність і свідомість знань учнів, виховують самостійність і відповідальність;
- б) виховують відповідальне ставлення до навчання;
- в) поглиблюють знання учнів, забезпечують розвиток пізнавальних інтересів;
- г) сприяють накопиченню оцінок з предмета, свідомому засвоєнню знань на наступних уроках.

16. Зробіть класифікацію форм організації навчання за такою основою:

Теоретичні

Практичні

Комбіновані

3. Заповніть таблицю.

Основні вимоги до уроку					
Гігієнічні	Психологічні	Розвивальні	Виховні	Дидактичні	Загальні

4. Дайте відповідь на запитання.

Що, на Вашу думку, дозволяє структурно правильно спланувати урок? Чому?

9. Проаналізуйте, які елементи індивідуального навчання і лекційно-семінарської системи зараз використовують у школі (у вигляді таблиці, схеми)

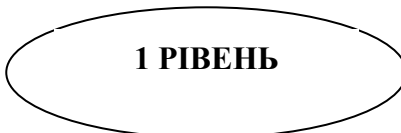
10. Дайте визначення понять: «оптимізація навчання», «інтенсифікація навчання», «індивідуалізація навчання»

Тема 7. **Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів**

Блок самостійної роботи

1. Ознайомтесь з методикою перевірки й оцінювання знань, умінь, навичок, розробленою Ш. Амонашвілі, В. Шаталовим.
2. Випишіть з книги В. Сухомлинського «Серце віддаю дітям» думки щодо перевірки оцінювання знань.
3. Опрацюйте вимоги до оцінювання знань, умінь, навичок учнів за 12-бальною системою.
4. Складіть 10 тестів до теми.

Блок перевірки

1. Дайте визначення понять

Перевірка

Оцінювання

Оцінка

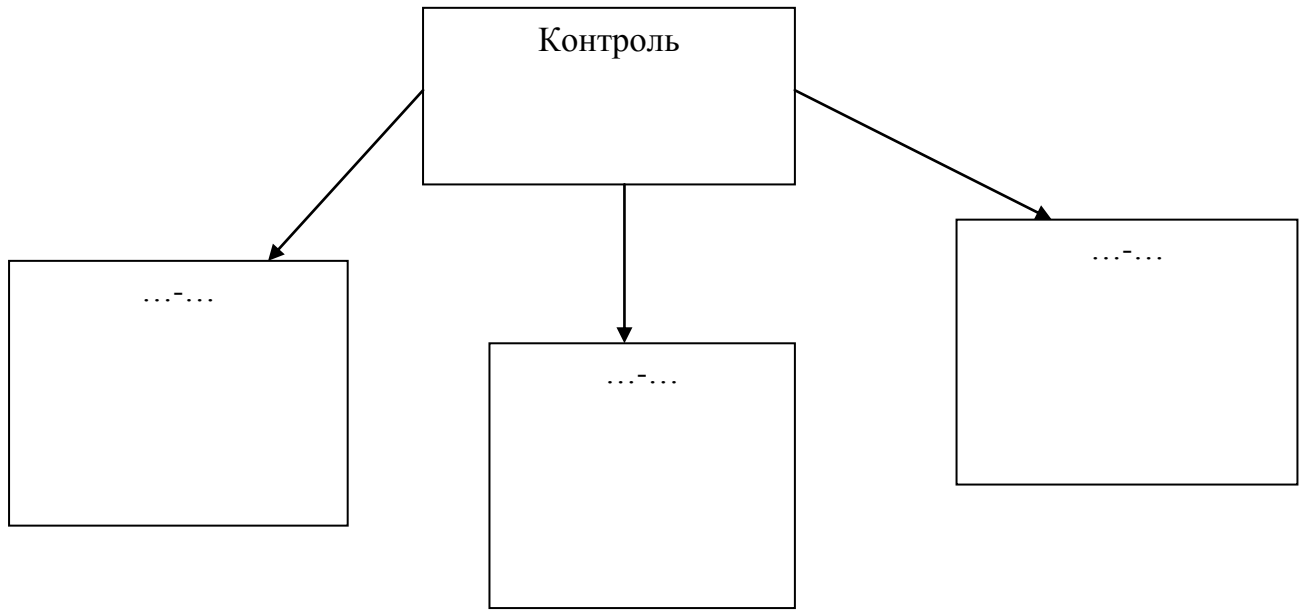
Облік

Контроль

Тестування

2. Розкрийте основні функції перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок.

4. Заповніть схему «Складові контролю»

5. Перерахуйте функції контролю

-
-
-
-
-
-
-

6. Складіть схему «Методи і форми контролю»

7. Дайте відповідь на запитання

Який зміст Ви вкладаєте в поняття «оцінка», «бал»?

8. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Знаючи про сором'язливість Наташі, вчителька попереджує:

- Скоро тебе запитаю, підготуйся. Ось завдання, яке ти зможеш виконати самостійно.

Вчителька дає карточку з текстом, який дівчина повинна прочитати. У Наташі є час зібратися з думками. Багатьом вчителька виставила заохочувальні оцінки з даної теми, а у Наташі оцінки поки що немає. Дівчинка легко збуджується, навчання дається їй не легко.

В чому педагогічна цінність такої організації перевірки знань?

5. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

На уроці вчитель перевіряв домашнє завдання з допомогою фронтального опитування, яке проходило у досить швидкому темпі. Павло К. не зміг швидко зорієнтуватися в питаннях і сказав учителю, що йому треба подумати. На що вчитель відповів: «Нічого думати, треба відповідати».

До якої групи методів належить фронтальне опитування?

Як Ви оцінюєте дії вчителя у даному випадку?

Охарактеризуйте негативні та позитивні сторони методу.

Надайте пропозиції щодо покращення організації перевірки домашнього завдання учнів.

6. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Першокласниця ділиться з мамою своїми проблемами: «Мені в дитсадку було краще, ніж тепер. Я намагаюсь гарно вчитися, а Марія Василівна весь час ставить мені низькі оцінки. Моя подруга одержує високі оцінки, а наді мною насміхається. Хіба це справжня подруга? Мамо, не подобається мені в школі...»

Чим можна пояснити втрату інтересу до навчання в дівчинки? Якої помилки припустився педагог, оцінюючи знання? Чи є можливою заміна бальної оцінки в початкових класах оціночними судженнями? Що може дати така заміна педагогічній практиці?

6. Складіть таблицю (схему) «Види контролю за місцем у навчальному процесі»

7. Складіть схему «Форми та методи контролю»

8. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Учитель на кожному уроці у 7-8 класах перевіряв знання, уміння і навички учнів, пропонуючи всім учням завдання на картках. До дошки запрошував 2-3 учнів і бесідував із ними, з'ясовуючи рівень їхніх знань, умінь і навичок. Така робота тривала 12-15 хвилин. Окремі види виконаних робіт учитель перевіряв особисто, але часто доручав здібним учням перевіряти роботи своїх товаришів. І не лише перевіряти, а й оцінювати.

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модулю 3

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 3

I. Державні документи, проекти і концепції національної освіти і національного виховання в Україні

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Педагогічна газета. – 2001. – № 7 (85), липень.
2. Закон України «Про освіту» // В кн.: Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К. : ІЗМН, 1998. – С. 43–75.
3. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття. – К, 1994. – 62 с.
4. Концепція середньої загальноосвітньої школи України // Початкова школа. – 1990. – №11. – С. 35–38.
5. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції. – К. : Школяр, 1997. – 148 с.
6. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти // Освіта України. – № 40. – 5 жовтня 2000 р.

II. Підручники і посібники з педагогіки

7. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
8. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: Теорія та історія: Навч. посібник. / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – 237 с.
9. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. / І. В. Зайченко. – Чернігів, 2006. – 528 с.
10. Лозова В. І., Троцько Г. В. Навчальний посібник: Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2002.
11. Педагогіка: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов / Ю. К. Бабанский, В. А. Сластенин, Н. А. Сорокин и др.; Под ред. Ю. К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Просвещение, 1988. – 479 с.
12. Педагогіка: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
13. Педагогіка / За ред. дійсного члена АПН СРСР М. Д. Ярмаченка. – К. : Вища школа, 1986. – 544 с.
14. Харламов І. Ф. Педагогіка: Учеб. пособие: 3-е изд., перераб. и доп. / И. Ф. Харламов. – М. : Юрист, 1997. – 512 с.
15. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. / М. М. Фіцула – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 554 с.

III. Додаткова література

16. Амонашвили Ш. А. Воспитательная и образовательная функции оценки учения школьников. / Ш. А. Амонашвили. – М. : Педагогіка, 1984.
17. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. / Г. Г. Ващенко – 1-е вид. – К. : Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.

18. Выбор методов обучения в средней школе / Под ред. Ю. К. Бабанского. – М. : Педагогика, 1981. – 176 с.
19. Дидактика современной школы / Под ред. В. А. Онищука. – К., 1987. – 250 с.
20. Імідж школи на порозі ХХІ століття: Практико-зорієнтований посібник. /Ред. кол.: Т. С. Антоненко (голова), І. Г. Єрмаков (науковий редактор) та ін. – К., 1998. – 380 с.
21. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва. / М. Д. Касьяненко – К. : Вища школа, 1993.
22. Кутьев В. О. Внеурочная деятельность школьников: Пособие для классных руководителей. / В. О. Кутьев – М. : Просвещение, 1983. – 223 с.
23. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.
24. Лихачев Б. Т. Воспитательные аспекты обучения: Уч. пособ. по спецкурсу для пединститутов. / Б. Т. Лихачев. – М. : Просвещение, 1982. – 191 с.
25. Махмутов М. И. Организация проблемного обучения в школе. Книга для учителей. / М. И. Махмутов. – М. : Просвещение, 1997. – 240 с.
26. Онищук В. А. Урок в современной школе: Пособие для учителя. – 2-е изд. перераб. / В. А. Онищук – М. : Просвещение, 1986. – 158 с.
27. Скаткин М. Н. Проблемы современной дидактики. / М.Н. Скаткин. – 2-е изд. – М. : Педагогика, 1984. – 96 с.
28. Страчар Э. Система и методы руководства учебным процессом (пер. с чешского). / Э. Страчар. – К. : Рад. школа, 1982. – 295 с.
29. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Пер. з рос. / ред. кол. В. М. Столетов (голова) та інші. – К. : Рад. школа, 1983. – (Лед. б-ка). – Т. 1. – 488 с.; Т. 2. – 359 с.
30. Функції і структура методів навчання / В. О. Онищук, Л. П. Тимчишин, І. Т. Федоренко та ін.; за ред. В. О. Онищука. – К., 1979. – 159 с.
31. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе: Уч. пособ. для студентов пединститутов. / Г. И. Щукина. – М. : Просвещение, 1979. – 160 с.

РОЗДІЛ 4.

ШКОЛОЗНАВСТВО

МОДУЛЬ 1

Тема. Система народної освіти
Керівництво народною освітою і школою

Блок самостійної роботи

1. Із Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» випишіть статті про управління, органи управління і самоврядування ЗОШ.

2. Занотуйте міркування педагогів про особливості організації управління, керівництво і менеджмент загальноосвітніх закладів.

3. Складіть словничок педагогічних термінів по даній темі на основі аналізу літератури. Для цього випишіть по 2-3 варіанти визначень кожного ключового терміну, що пропонуються авторами. Попробуйте сконструювати власні дефініції.

4. Ознайомитися, проаналізувати та законспектувати статтю Вербицького В.В. Сутність управління навчальним закладом [Електронний ресурс] / В. В. Вербицький. // Науковий вісник Донбасу. – 2010. – № 3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2010_3_3.pdf.

Блок перевірки

1 РІВЕНЬ

1. Дайте визначення понять

Школотзнавство _____

Управління _____

Школа _____

Гімназія _____

Колегіум _____

Коледж _____

Ліцей _____

2. Розкрийте основні функції управління навчально-виховним закладом

3. Виберіть найбільш правильну і точну відповідь

1. РОЗКРИЙТЕ СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ШКОЛОЗНАВСТВО»
 - а) школознавство - це розділ педагогіки про ведення школи;
 - б) школознавство - це розділ педагогіки про організацію виховання;
 - в) школознавство - це розділ педагогіки про організацію навчання;
 - г) школознавство - це розділ педагогічної науки про організацію і управління діяльністю навчально-виховних закладів.
2. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ ЗАКЛАДИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ТІЛЬКИ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ:
 - а) технікум, училище, інститут, магістратура;
 - б) колоквіум, академія, аспірантура, екстернатура;
 - в) ліцей, коледж, загальноосвітня школа, школа-інтернат;
 - г) міжшкільний навчальний комбінат, інститут, університет.
3. ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ:
 - а) науковість, інформаційна забезпеченість, демократизація, комплексність, демократичний централізм;
 - б) духовність, культурність, логічність розвитку;
 - в) організованість, структурність, відкритість, лояльність;
 - г) персональність, методичність спрямованості, компактність, варіативність.
4. ДО КОЛЕГІАЛЬНИХ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЮ ШКОЛОЮ ВІДНОСИТЬСЯ:
 - а) рада школи, педагогічна рада, батьківський комітет;
 - б) інспекція, методичне об'єднання, редакційна рада;
 - в) акредитаційна комісія, експертна група, держадміністрація;
 - г) рада з координації, предметна комісія, ініціативна група, актив школи.
5. ПРИНЦИПИ ВНУТРІШНЬОГО КЕРІВНИЦТВА:
 - а) вдосконалення педагогічної майстерності, підвищення екологічної культури вчителів, систематична раціоналізація структури шкільної документації,

- врахування кліматичних умов регіону;
- б) збереження цілісності виховного процесу, раціональне поєднання теорії розвитку особистості, комплексне використання педагогічних протиріч у навчанні, самостійність управлінських рішень;
- в) поєднання єдиновладдя з колегіальністю, чітке планування, раціональний розподіл обов'язків, систематичний контроль і корекція, оптимальне використання матеріальнотехнічної бази школи;
- г) правильна відповідь відсутня.
6. ФОРМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ:
- а) конференція, консультація, наставництво, педагогічні читання, стажування, нарада, семінар;
- б) практична робота, просемінар, колоквиум, лекція-візуалізація, наказ, бесіда;
- в) олімпіади, змагання, диспут, діалог, конкуренція;
- г) творчий конкурс, оцінювання, проектування, самостійна робота, методичний практикум.
7. ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ:
- а) створення творчих груп, забезпечення чіткої роботи навчально-методичних комісій, розвиток ініціативи школи, інтенсифікація гурткової позакласної діяльності вчителів;
- б) удосконалення змісту навчальних дисциплін, оптимізація науково-дослідної роботи педагогічного колективу, підвищення професійної майстерності вчителів, залучення до управління школою батьківського комітету;
- в) розширення арсеналу методів управління, забезпечення своєчасного виконання нормативних документів, модернізація організаційних форм навчання і виховання;
- г) дотримання санітарно-гігієнічних норм, створення сприятливих умов для роботи учнів і вчителів, раціональний режим діяльності школи, формованість навичок самостійної роботи вчителів і учнів.
8. ОСНОВНІ ТИПИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ:
- а) авторитарний, демократичний, лояльний;
- б) інноваційний, традиційний, перспективний;
- в) педагогічний, новаторський, моніторинговий;
- г) особистісний, конструктивний, діловий.
9. ХТО ПРЕДСТАВЛЯЄ АДМІНІСТРАЦІЮ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ?
- а) секретар-машиністка, бібліотекар, гардеробник, класний керівник, старшокласники;
- б) вчителі, вихователі, тренери, методичні працівники, обслуговуючий персонал;
- в) директор, заступник директора з навчальної роботи, заступник директора з виховної роботи, помічник директора з господарської частини;
- г) правильна відповідь відсутня.
10. ПЕДАГОГІЧНА РАДА ШКОЛИ ІСНУЄ ДЛЯ:
- а) розгляду і розв'язання основних питань навчально-виховної роботи школи;
- б) забезпечення умов для якісного навчання учнів;
- в) нагляду за виконанням прийнятих управлінських рішень;
- г) координації роботи адміністрації, педагогічного і учнівського колективів.
11. СУТЬ ПРИНЦИПУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛЯГАЄ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ:

- а) системності в роботі, розумній регламентації засідань, оптимального використання часу, аргументації нормативних вимог;
 - б) чіткого планування навчально-виховного процесу, комплексного розв'язання освітніх завдань, створенні робочої атмосфери в школі, реалізації самоврядування учнів;
 - в) стимулювання розвитку педагогічних інновацій, колективної відповідальності за стан навчання, прав особистості на самовдосконалення, умов «безконфліктного» виховання і навчання;
 - г) колегіальності в роботі, гласності, підзвітності керівництва колективу, конкурентності у підборі керівних посадовців.
12. ВИДИ ІНСПЕКТУВАННЯ В ШКОЛІ:
- а) фронтальне, вибіркове, тематичне, комплексне;
 - б) раціональне, технологічне, діагностичне, системне;
 - в) безпосереднє, опосередковане, пряме, цілісне;
 - г) оптимальне, часткове, групове, варіативне.
13. ДО СКЛАДУ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ ШКОЛИ ВХОДЯТЬ:
- а) адмінперсонал школи, батьки учнів, вчителі початкових класів;
 - б) вчителі середніх і старших класів, керівники учнівських громадських організацій школи;
 - в) вчителі загальноосвітньої школи;
 - г) представники адміністрації школи, класні керівники, батьківський комітет школи.
14. МЕТОЮ УПРАВЛІННЯ Є:
- а) створення оптимальних умов для здійснення нормативного рівня навчання, виховання і розвитку підростаючих поколінь;
 - б) розв'язання соціальних протиріч в школі, використання виховного потенціалу педагогічних кадрів у конкретних умовах, знаходження недоліків у навчально-виховному процесі і покарання винних;
 - в) приведення мети і змісту навчання і виховання у відповідність до статуту школи;
 - г) правильна відповідь відсутня.
15. ВИДИ ВНУТРІШКІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ:
- а) оптимальний, вибіркочий, узагальнюючий, лаконічний;
 - б) практичний, локальний, предметний, ініціативний;
 - в) максимальний, частковий, пошуковий, конструктивний;
 - г) поточний, попередній, проміжний, підсумковий, епізодичний.
16. ДО СКЛАДУ РАДИ ШКОЛИ ВХОДЯТЬ:
- а) педагоги, представники інших підрозділів школи, а також учнівського комітету і батьківського комітету;
 - б) керівники колегіальних органів школи, представники держадміністрації району, класні керівники, дільничний міліціонер;
 - в) весь колектив школи, включаючи обслуговуючий персонал;
 - г) правильна відповідь відсутня.
17. УПРАВЛІННЯ-ЦЕ:
- а) вплив на діяльність людей з різними соціальними інтересами;
 - б) цілеспрямований планомірний процес забезпечення взаємодії об'єктів;
 - в) функція організованих систем, спрямована на збереження їх структури, режиму діяльності і виконання кінцевої мети функціонування;

г) регламентація діяльності в залежності від природних умов.

2 РІВЕНЬ

1. Виберіть найбільш правильну і точну відповідь

1. МЕТОДИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ОЧОЛЮЄ:

- а) кращі педагоги, які мають значний досвід роботи в школі;
- б) заступник директора з навчальної роботи;
- в) заступник директора з виховної роботи;
- г) інспекторат відділу освіти.

2. ШКІЛЬНЕ МЕТОДИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ СТВОРЮЄТЬСЯ ПРИ НАЯВНОСТІ КІЛЬКОСТІ ПЕДАГОГІВ ОДНОГО ПРОФІЛЮ:

- а) трьох;
- б) чотирьох;
- в) шести;
- г) п'яти.

3. ІСНУЮТЬ ТАКІ ВИДИ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ:

- а) шкільні, міжшкільні, районні(міські), міжрайонні;
- б) сільські, вузівські, колегіальні, репрезентативні;
- в) функціональні, практичні, інноваційні, поточні;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. ПЕДАГОГІЧНА РАДА ШКОЛИ СТВОРЮЄТЬСЯ ПРИ НАЯВНОСТІ КІЛЬКОСТІ ВЧИТЕЛІВ:

- а) п'яти;
- б) шести;
- в) трьох;
- г) чотирьох.

5. МАЛОКОМПЛЕКТНА ШКОЛА-ЦЕ:

- а) школа з неповним комплектом класів і учнів у них;
- б) школа з малою кількістю вчителів;
- в) школа зі слабкою навчально-матеріальною базою;
- г) сільська школа для дітей із затримкою у розвитку.

6. ПІД ПРОГНОЗОМ МИ РОЗУМІЄМО:

- а) обґрунтований план розвитку об'єктів матеріальної діяльності;
- б) система настановних завдань та відповідний інструментарій для досягнення поставленої мети;
- в) сукупність обставин, що корегують розвиток предмета дослідження а перспективі;
- г) імовірне судження про можливий стан в майбутньому об'єкта, що досліджується.

7. МЕТА ПРОГНОЗУВАННЯ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ СПРЯМОВАНА НА:

- а) одержання упередженої інформації про оптимальні умови функціонування освіти в прогнозованій перспективі;
- б) визначення факторів і супутніх обставин формування освітньої політики;
- в) обґрунтування концептуальних положень розвитку освіти;
- г) правильна відповідь відсутня.

8. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ:

- а) поквартальне планування шкільного режиму, наявність учнівського самоврядування, відсутність домашніх завдань;
- б) поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю вихованців, відсутність другорічництва, наявність системи матеріального стимулювання;
- в) цілодобове перебування дітей, відсутність різкого поділу на першу і другу половину дня, широкі можливості в організації різнобічної діяльності, виховання здійснюється цілодобово;
- г) довго тривалість процесу адаптації дітей, складність організації поза навчальної розвивальної діяльності, необхідність залучення до виховання батьків.

9. ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА У СВОЇЙ ДІЯЛЬНОСТІ БЕЗПОСЕРЕДНЬО КЕРУЄТЬСЯ:

- а) статутом школи;
- б) формами статистичної звітності;
- в) перспективними планами району;
- г) принципами організації роботи загальної середньої школи.

10. КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ БАЗУЄТЬСЯ НА ТАКИХ ВИХІДНИХ ПОЛОЖЕННЯХ:

- а) природовідповідність, удосконаленість, економічність, об'єктивність;
- б) гласність, синтетичність, чіткість, прогресивність;
- в) етнізація, культуровідповідність, наступність, інтегративність, систематичність.

11. СХЕМА ПЛАНУ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ПЕРЕДБАЧАЄ:

- а) характеристику класу, підвищення якості знань і культури праці, морально-етичне, естетичне, фізичне виховання учнів, організація побуту і робота з батьками;
- б) висвітлення соціально-психологічного стану школи, висвітлення чинників удосконалення навчання, розробка шляхів покращення матеріального добробуту учнів;
- в) розкриття інтелектуального потенціалу класу, накреслення основних напрямів розвитку моральної атмосфери, розробка дидактичного супроводу процесу навчання, обґрунтування системи педагогічних впливів на школярів;
- г) аналіз соціометричних відносин між учнями, висвітлення основ організації навчально-виховного процесу, механізми здійснення індивідуального підходу до учнів, обґрунтування умов реалізації виховних цілей.

12. МОНІТОРИНГ В ОСВІТІ – ЦЕ:

- а) планування і регулювання навчально-виховного процесу;
- б) забезпечення виконання нормативних актів, соціальних стандартів і матеріального оснащення закладів освіти;
- в) неперервне відслідковування перебігу навчально-виховного процесу і своєчасна його корекція;
- г) визначення альтернативних шляхів розвитку національної системи освіти.

13. ЩО МИ РОЗУМІЄМО ПІД ПОНЯТТЯМ «МЕНЕДЖМЕНТ»?:

- а) це – функція управлінського апарату, що дозволяє створити конкурентоспроможне виробництво в умовах середовища, яке постійно змінюється;

- б) це – вид діяльності, спрямований на організацію успіху в означеній сфері виробництва;
- в) це – вміння досягти поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки людей;
- г) усі відповіді правильні.

2. Заповніть схему

3. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

Хороший і енергійний вчитель став в рідній школі директором. Він гаряче взявся за справу. Насамперед він взявся за зміцнення трудової дисципліни – «розпікав» вчительку, яка спізнилася на чергування і оголосив їй догану в наказі. Вчителька звернулася до начальника районного відділу освіти зі скаргою. Директор пояснив членам адміністрації, що таке принцип єдиноначальності, та наказу не скасував.

«Впровадження передового досвіду» – як ви це собі уявляєте? Оцініть позицію директора школи. Чим вона суперечить вимогам реформи загальноосвітньої і професійної школи?

5. Розв'яжіть педагогічну ситуацію

На початку навчального року молодий директор школи запросив до себе в кабінет своїх заступників і сказав:

- Давайте поділимо свої обов'язки і функції. Ви, – звернувся він до заступника, – візьміть контроль за навчальною і методичною роботою. Організацію і контроль виховної роботи за вами, – сказав він організатору позакласної і позашкільної роботи. А я буду займатися господарськими справами. Домовилися?

Проаналізуйте підхід директора до своїх функцій і обов'язків. Які ж основні функції директора школи? В якому документі визначені форми керівництва школою та контролю за всією діяльністю її ланок?

- в) самозобов'язання,самозаохочення, самонаказ, самозвіт;
 - г) правильна відповідь відсутня.
2. ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ СПРЯМОВАНЕ НА:
- а) підвищення кваліфікації, здобуття нової спеціальності;
 - б) набуття фахівцем навичок науково-дослідної роботи;
 - в) здобуття наукового ступеня чи звання;
 - г) розширення соціального кругозору та громадянської свідомості.
3. ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ:
- а) протиріччя, географічні умови, мікроклімат у колективі;
 - б) вища нервова діяльність, внутрішні мотиви, досвід дитини;
 - в) середовище, спадковість, виховання;
 - г) біологічні інстинкти, свідомість, інтелектуальні задатки.
4. ПОНЯТТЯ «СИСТЕМА» РОЗГЛЯДАЄТЬСЯ ЯК:
- а) сукупність взаємопов'язаних елементів, що являють собою єдине ціле;
 - б) конгломерат об'єктів, що знаходяться у певних взаємозв'язках;
 - в) послідовність операцій для досягнення висунутої мети і завдання;
 - г) перелік умовних одиниць для оцінювання знань, умінь і навичок відповідно до вимог навчальних програм.
5. УПРАВЛІННЯ ТРАКТУЄТЬСЯ ЯК:
- а) система керівництва закладами освіти та іншими соціальними інститутами;
 - б) функція великих систем, спрямована на збереження структури, режиму діяльності і виконання кінцевої мети;
 - в) набуття упереджувальної інформації про імовірний розвиток об'єкта чи явища;
 - г) правильна відповідь відсутня.
6. КОМПЕТЕНТНИЙ ПІДХІД У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ЦЕ:
- а) спрямованість на формування педагогічних моделей навчання;
 - б) сукупність світоглядних та теоретичних передумов до проектування навчання;
 - в) формування інтегрованої характеристики особистості;
 - г) правильна відповідь відсутня.
7. ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВКЛЮЧАЄ:
- а) сукупність норм, які визначають вимоги до освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціалістів;
 - б) система теоретичних основ існуючих спеціальностей та шляхів їх набуття;
 - в) наукова розробка світоглядних та особистісних властивостей майбутнього фахівця;
 - г) правильна відповідь відсутня.
8. ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА-ЦЕ:
- а) сукупність вимог до якості знань освіти;
 - б) нормативні вимоги до професійних якостей, знань і умінь фахівця;
 - в) наявність наукового світогляду та соціальних потреб особистості;
 - г) володіння методологічними особливими, закономірностями розвитку особистості.
9. СИСТЕМА САМОВИХОВАННЯ ПЕДАГОГА:
- а) проблема, розробка провідної ідеї, пошук шляхів її впровадження;
 - б) самостереження, самоаналіз, корекція, саморозвиток;

- в) протиріччя само заохочення, самонаказ, самоконтроль;
 - г) правильна відповідь відсутня.
10. ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ:
- а) самовдосконалення, здобуття нової спеціальності;
 - б) набуття фахівцем навичок науково-дослідної роботи;
 - в) здобуття наукового ступеня чи знання;
 - г) розширення соціального кругозору та громадянської свідомості.
11. ЗАВДЯКИ ЕЛЕКТРОННИМ БІБЛІОТЕКАМ:
- а) створюється можливість скорочення часу надходження необхідної інформації, збільшення ємності сховищ, які потребують додаткової необхідної площі і відповідного обладнання, розширення доступу до рідкісних джерел;
 - б) створюється можливість безкоштовно працювати з каталогами державних, регіональних і університетських бібліотек і відстежувати необхідні данні що до сучасних публікацій;
 - в) збережуться від зникнення і повного забуття джерела, що зберігаються на таких недовговічних носіях, як папір, кіно-аудіо-і відео плівки, диски, платівки;
 - г) правильна відповідь відсутня.
12. ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧУЄ:
- а) зміцнення зв'язків між вищою освітою та дослідницькою роботою; забезпечення доступу до освіти якомога більшої кількості людей; нове визначення державної відповідальності в галузі вищої освіти;
 - б) свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції і розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності і власної програми розвитку;
 - в) формування особистості; забезпечення доступу до освіти якомога більшої кількості людей; нове визначення державної відповідальності в галузі вищої освіти; готовність до глобальних змін;
 - г) бажання до саморозвитку.
13. ПРОФЕСІНА МОБІЛЬНІСТЬ Є:
- а) інтегрована якість особистості, що виявляється у здатності успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати види діяльності у сфері економіки та фінансів із залученням правової сфери; вмінні ефективно використовувати систему узагальнених професійних прийомів для виконання будь-яких завдань у згаданих сферах;
 - б) система навчальних елементів навчальної дисципліни, що засвоюються за допомогою відповідних методів навчання;
 - в) форма організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій та використання залікових одиниць-залікових кредитів;
 - г) здатність до динаміки переміщення.
14. РЕГУЛЯЦІЯ САМОВИХОВАННЯ ВКЛЮЧАЄ ТАКІ КОМПОНЕНТИ:
- а) самоконтроль, самозвіт, самоаналіз;
 - б) самоконтроль, самозабов'язання, самозвіт;
 - в) самоконтроль, самозабов'язання, самосуд;
 - г) самозабов'язання, самосуд, самозвіт.
15. АКсіОЛОГічний ПІДХІД у ПЕДАГОГічному Процесі це:
- а) орієнтація на формування інноваційних моделей навчання;
 - б) формування світоглядних та теоретичних основ проектування навчання;
 - в) розвиток інтегрованої характеристики особистості;

- г) правильна відповідь відсутня.
16. ВИДИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ:
- а) підготовка рефератів, написання курсових робіт і дипломних проектів;
 - б) участь у спецсемінарах, рецензування публікацій, опанування дисертаційних робіт;
 - в) розробка методичних рекомендацій, конструювання змісту навчальних дисциплін, обґрунтування перспектив розвитку вищих навчальних закладів;
 - г) правильна відповідь відсутня.
17. ПІД РОЗВИТКОМ РОЗУМІЄТЬСЯ:
- а) процес засвоєння людиною навчальної інформації;
 - б) процес і результат набуття індивідуального досвіду спілкування;
 - в) процес становлення особистості під впливом соціальних і природних чинників;
 - г) процеси оволодіння системою знань, умінь і навичок поведінки.
18. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЦІ:
- а) прийоми, процедури і операції емпіричного і теоретичного пізнання і вивчення педагогічних явищ, що є знаряддям одержання наукових фактів;
 - б) шлях дослідження чи пізнання, теорія, навчання, виховання;
 - в) розумовий процес, спрямований на обґрунтування якого-небудь положення чи одержання нового висновку з декількох посилок;
 - г) теоретичний метод дослідження різних явищ, процесів і станів за допомогою їх реальних(фізичних) чи ідеальних(знакових, математичних) моделей.
19. ВИМОГИ ДО ПЛАНУ:
- а) індивідуальність, опорність, системність;
 - б) самостійність, мінімальність, методичність;
 - в) централізованість, локальність, координаційність;
 - г) правильна відповідь відсутня.
20. ПІД МАРКЕТИНГОМ РОЗУМІЄТЬСЯ:
- а) метод соціальної психології, що дозволяє виразити кількісно графічно, структуру міжособистісних відносин у групі;
 - б) наочне графічне чи схематичне зображення емоційної сторони міжособистісних відносин у групі;
 - в) один з найбільших часто використовуваних статистичних показників, що характеризують центральну тенденцію у вибірці даних.
 - г) правильна відповідь відсутня.

2. Схематично змоделювати систему управління освітою в Україні

Блок результатів та самоаналізу

Результати виконання роботи

Самоаналіз

Загальний результат модулю 1

Виконання перевірочних завдань

Виконання самостійної пошукової роботи

Загальний результат

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ 4.

I Державні документи, проекти і концепції національної освіти і національного виховання в Україні

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Книга вчителя початкової школи: Довідково-методичне видання / Упоряд. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 133–176.
2. Державна національна програма «Освіта». Україна ХХІ століття. – К, 1994. – 62 с.
3. Закон України «Про освіту» // В кн.: Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К. : ІЗМН, 1998. – С. 43–75.
4. Інструкція з ведення ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах I – III ступеня // Інформаційний збірник Міністерства України. – 2000. – № 17. – С. 9–11.
5. Конституція України // Книга вчителя початкової школи: Довідково-методичне видання / Упоряд. Г.Ф. Древаль, А.М. Заїка. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 12 – 13.
6. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Інформ. Збірник МОН. – 2002. – № 2.
7. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції. – К. : Школяр, 1997. – 148 с.
8. Положення про загальноосвітній навчальний заклад // Інформ. Збірник МОН. – 2002. – № 7.

II. Підручники і посібники з педагогіки

9. Актуальні проблеми закладами освіти. Збірник матеріалів / Упор. Л. Келембет, О. Нижник, Г. Понилояк. – Івано-Франківськ : ОІППО, 2002. – С. 126–134.
10. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
11. Горская Г. И., Чуракова Р. Г. Организация учебно-воспитательного процесса в школе: Пособие для учителя / Г. И. Горская, Р. Г. Чуракова – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Просвещение, 1986. – С. 133 – 189.
12. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. / І. В. Зайченко. – Чернігів, 2006. – 528 с.
13. Книга вчителя початкової школи: Довідково-методичне видання / Упоряд. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 464 с.
14. Лаврук В. Внутрішньошкільний контроль: Практичний poradник керівника школи / В. Лаврук. – К. : Вид. дім «Шкіл.світ», 2006. – С. 68–69, 96, 122, 123.
15. Методична робота в школі / Упоряд. М. Голубченко. – К. : Шкільний світ, 2007. – 128 с.
16. Онишків З. М. Основи школознавства: Навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / З. М. Онишків. – 3 вид. – Тернопіль : Навчальна книга– Богдан, 2003. – 176 с.
17. Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект / Н. М. Островерхова, Л. І. Даниленко. – К. : Школяр, 1995. – С. 61 – 71.

18. Павлютенков Є. М., Крижко В. В. Основи управління школою / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Харків : Основа, 2006. – С. 46–47.
19. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Твори в 5 т. – К. : Рад. школа, 1975. – Т. 4. – С. 394–576.
20. Типове положення про атестацію педагогічних працівників України // Інформ. Збірник МОН. – 1994. – № 5–6.
21. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. / М. М. Фіцула – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 554 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубасенюк О. А., Іванченка А. В. Практикум з педагогіки: навч. посіб.: видання 4-те / За заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005 . розділ II «Теорія навчання (Дидактика)» – С. 108-197.
2. Євдокимов В. І., Покроєва Л. Д., Агапова Т. П., Луценко В. В.: навч. посіб.: Самостійна робота студентів. / В. І. Євдокимов, Л. Д. Покроєва, Т. П. Агапова, В. В. Луценко – Х. : ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, 2004 – 140 с.
3. Євдокимов В. І., Пономарьова Г. Ф., Покроєва Л. Д., Луценко В. В. Навчальний посібник: Підготовка вчителя в умовах євроінтеграції. / В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, Л. Д. Покроєва, В. В. Луценко – Харків: ХОНМІБО, 2006 – 204 с.
4. Євдокимов В. І., Пономарьова Г. Ф., Покроєва Л. Д., Хижняк В. В.: навч. посіб: Педагогічні завдання в системі професійної підготовки вчителя. / В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, Л. Д. Покроєва, В. В. Хижняк – Харків: ХОНМІБО, 2009 – 216 с.
5. Євдокимов В. І., Пономарьова Г. Ф., Віцько О. В., Петриченко Л. О., Хижняк В. В. Педагогіка: навч. посіб.: Педагогічні завдання і тести. / В. І. Євдокимов, Г. Ф. Пономарьова, О. В. Віцько, Л. О. Петриченко, В. В. Хижняк – Харків, 2011 – 344с.
6. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник / І. В. Зайченко – К., «Освіта України», 2006. Розділ «Дидактика» – С. 86-255.
7. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. Л. Омеляненко – К. : Знання-Прес, 2003. Розділ II «Теорія навчання (Дидактика)» – С. 60-138.
8. Лозова В. І., Троцько Г. В. Навчальний посібник: Теоретичні основи виховання і навчання / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2002 Розділ 2 «Дидактика» С. 208-361.
10. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко – К. : Знання-Прес, 2006. Розділ II «Теорія навчання (Дидактика)» – С. 60-138.
11. Омеляненко С. В. Навчальний посібник: Педагогіка: тестові завдання. / С. В. Омеляненко – К. : Знання, 2008 – 391 с.
12. Онишків З. М. Основи школознавства: Навчальний посібник для студентів педагогічних вузів / З. М. Онишків. – 3 вид. – Тернопіль : Навчальна книга– Богдан, 2003. – 176 с.
13. Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект / Н. М. Островерхова, Л. І. Даниленко. – К. : Школяр, 1995. – С. 61 – 71.
14. Павлютенков Є. М., Крижко В. В. Основи управління школою / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Харків : Основа, 2006. – С. 46–47.
15. Пономарьова Г. Ф., Степанець І. О. Педагогіка: навчально-методичний посібник з практикумом: Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ на заняттях з педагогіки / Г. Ф. Пономарьова, І. О. Степанець – Харків, 2010 – 214 с.
16. Пономарьова Г. Ф., Степанець І. О., Кузнецова О. В., Рябокінь С. І. Педагогіка: Навчально-методичний посібник: Рейтингова перевірка знань, умінь і навичок студентів з педагогіки / Г. Ф. Пономарьова, І. О. Степанець, О. В. Кузнецова, С. І. Рябокінь – Харків, 2011– 310 с.

17. Савченко О. Я. Педагогіка: Посібник для вчителів і методистів початкового навчання: Виховний потенціал початкової освіти. / О. Я. Савченко – 2-ге вид., доповн., переробл. – К. : Богданова А. М., 2009 – 226с.
18. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. / О. Я. Савченко – К. : Генеза, 1999. – 368 с
19. Ягупов В. В. Педагогіка. Навчальний посібник. / В. В. Ягупов – К. : Либідь, 2002 – Розділ II – С. 196-411.

